

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο και
πρακτική εφαρμογή στους κόλπους της φοιτητικής κοινότητας**

Πτυχιακή εργασία

ΜΑΡΙΑ ΧΑΡΗ

Φοιτήτρια: Μαρία Χαρή (Α.Μ. 216073)

Αθήνα, 2021

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Μαρία Γκούσια-Ρίζου (Επιβλέπουσα)

**Διδάκτωρ, Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο**

Ελένη Παστραπά

**Καθηγήτρια, Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο**

Παναγιώτα Καραμέτου

**Καθηγήτρια, Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο**

Δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1) Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- 1) Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς όλα τα άτομα που συνέβαλαν στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Δρ. Μαρία Γκούσια-Ρίζου για την συνεχή επιμονή και το αμείωτο ενδιαφέρον που έδειξε καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της πτυχιακής μελέτης. Η επιστημονική καθοδήγηση και οι υποδείξεις της βοήθησαν να φτάσει η παρούσα εργασία εις πέρας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Ακόμη, ευχαριστώ την καθηγήτρια κα Ελένη Παστραπά και την καθηγήτρια κα Παναγιώτα Καραμέτου για τις εποικοδομητικές τους υποδείξεις και την πολύτιμη συμβολή τους ως μέλη της τριμελούς επιτροπής.

Τις θερμές μου ευχαριστίες θέλω και οφείλω να εκφράσω στους γονείς μου Άντρη και Σώτο, οι οποίοι υπήρξαν συνοδοιπόροι και άξιοι συμπαραστάτες μου όλα αυτά τα χρόνια σπουδών μου στην Αθήνα, και όχι μόνο. Γνωρίζοντας πόσο μεγάλη ήταν η επιθυμία τους να ολοκληρώσω τις σπουδές μου και να πάρω στα χέρια το πτυχίο μου, η πτυχιακή μου μελέτη είναι αφιερωμένη σε αυτούς.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω θερμά το αγόρι μου Κωνσταντίνο, για όλη την ψυχολογική υποστήριξη, τις συμβουλές, την αμεροληψία του, τη συμβολή του στην εργασία μου και όλη την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε από τα βάθη της καρδιάς του για να επιτύχω την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α.....	7
Περίληψη.....	7
Λέξεις - Κλειδιά.....	7
Abstract.....	8
Keywords.....	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	11
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	12
Εισαγωγή.....	15
Κεφάλαιο 2: Ποιότητα εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ως στόχος της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	46
2.1 Αναφορικά με την Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	46
2.2 Ο ρόλος της UNESCO για την επίτευξη του τέταρτου στόχου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στη τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	49
2.3 Η εφαρμογή του τέταρτου στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	54
Κεφάλαιο 3: Μελέτη περίπτωσης: Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.....	58
3.1 Η Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών και ο προσανατολισμός προς την Αειφόρο Ανάπτυξη.....	58
3.2 Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών.....	61
3.3 Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών.....	66
3.4 Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	72
3.5 Η δράση φοιτητικών Ομάδων του Χαροκοπέιου στη Βιώσιμη Ανάπτυξη....	77
3.6 Σύγκριση των πρακτικών για επίτευξη των στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης μεταξύ δύο πανεπιστημίων.....	82
Μέρος Β: Μεθοδολογία της έρευνας.....	95
2.1 Ερευνητικά ερωτήματα και σκοπός της έρευνας.....	95
2.2 Δείγμα.....	96
2.3 Ερευνητικό εργαλείο και επεξεργασία.....	97
2.4 Ανάλυση αποτελεσμάτων - Συζήτηση.....	99

2.5 Συμπεράσματα.....	125
2.6 Προτάσεις.....	126
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	129
Ελληνική βιβλιογραφία.....	130
Διαδικτυακοί συνδέσμοι.....	131
Παράθεση του ερωτηματολογίου.....	134

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Ως σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας έχει οριστεί η εξέταση του επιπέδου ενσωμάτωσης της Βιώσιμης Ανάπτυξης στους κόλπους του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου. Συγκεκριμένα, έγινε προσπάθεια διερεύνησης του βαθμού ένταξης μαθημάτων ESD, δηλαδή Εκπαίδευσης Βιώσιμης Ανάπτυξης, στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι τα προγράμματα σπουδών που διδάσκονται στα Τμήματα του Χαροκοπείου τείνουν προς την κατεύθυνση της εκμάθησης Αειφόρου Ανάπτυξης, στα οποία έχουν προστεθεί μαθήματα ESD γι' αυτό το σκοπό. Σε παράλληλο χρόνο, μελετήθηκε η πρακτική προσέγγιση του θέματος κυρίως στο δεύτερο μέρος της εργασίας. Συμπεράστηκε ότι η Διοίκηση του Πανεπιστημίου δεν έχει αναπτύξει βιώσιμες πρακτικές σε ικανοποιητικό βαθμό που να προωθούν περαιτέρω τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στη λειτουργία του.

ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ

Αειφόρος Ανάπτυξη, τριτοβάθμια εκπαίδευση, Ατζέντα 2030, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, αναλυτικά προγράμματα σπουδών, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ABSTRACT

This dissertation aims to examine the level of integration of Sustainable Development within Harokopio University. Specifically, an attempt was made to investigate the degree of integration of ESD courses, namely Sustainable Development Education, in the curricula. The research showed that the curricula taught in the Harokopio University Departments tend towards the learning of time, the practical approach of the topic was examined, mainly in the second part of the study. It was concluded that the University Management has not developed sustainable practices to a sufficient degree to further promote Sustainable Development in its operation.

KEYWORDS

Sustainable Development, higher education, Agenda 2030, Sustainable Development Goals, curricula, Harokopio University

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικ.1	Οι	τρεις	πυλώνες	της	
βιωσιμότητας.....					29
Εικ.2:	Οι	17	στόχοι	της	Ατζέντας
2030.....					30
Εικ.3	Αυτοματοποιημένες βρύσες εξοικονόμησης νερού στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.....				88
Εικ.4	Σύστημα		συλλογής	βρόχινου	
νερού.....					88
Εικ.5	Καρτέλες που χρησιμοποιούνται για ευαισθητοποίηση στην εξοικονόμηση νερού.....				88

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ιστορικά γεγονότων εξέλιξης παγκόσμιας κληρονομιάς.....	25
Πίνακας 2: Δείγμα.....	92
Πίνακας 3: Έτος σπουδών.....	97

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σχεδιάγραμμα 1: Δομή του συντονιστικού συστήματος των ΣΒΑ.....	40

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Κατανομή του δείγματος βάσει του φύλου.....	97
Γράφημα 2: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος.....	98
Γράφημα 3: Κατανομή του δείγματος βάσει του μορφωτικού επιπέδου.....	98
Γράφημα 4: Κατανομή ανά έτος σπουδών του δείγματος.....	99
Γράφημα 5: Κατανομή Τμήματος σπουδών του δείγματος.....	100
Γράφημα 6: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με ποιες προτάσεις ενσωματώνουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	100
Σχήμα 6.1: Διατήρηση βιοποικιλότητας.....	101
Σχήμα 6.2: Παροχή ίσων ευκαιριών και ευρεία συμμετοχή πολιτών.....	101
Σχήμα 6.3: Εξισορροπημένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.....	102
Σχήμα 6.4: Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, ως σημαντικός συντελεστής της τοπικής ανάπτυξης.....	102
Σχήμα 6.5: Μη εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των βιομηχανικών δραστηριοτήτων.....	103
Σχήμα 6.6: Εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης και προώθησης ευκαιριών δια βίου μάθησης.....	103
Σχήμα 6.7: Συνεργασία μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών.....	104
Σχήμα 6.8: Ανάπτυξη ενεργειακών πόρων και διασφάλιση της χρήσης των ορυκτών πόρων ενέργειας για τη διατήρησή τους προς τις μελλοντικές γενεές.....	104
Σχήμα 6.9: Χρήση δημόσιων μέσων συγκοινωνίας ή μέσων που δεν ελευθερώνουν εκπομπές αερίων στην ατμόσφαιρα.....	105

Σχήμα	6.10:	Διαχείριση	φυσικών
καταστροφών.....		105	
Σχήμα 6.11 Εξοικονόμηση νερού.....			106
Γράφημα 7: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με τις υπάρχουσες υποδομές και ενέργειες που γίνονται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.....			106
Σχήμα 7.1: Βαθμός ικανοποίησης από τη διάθεση υποδομών για ερευνητικά εργαστήρια.....			107
Σχήμα 7.2: Βαθμός ικανοποίησης των κάδων ανακύκλωσης που βρίσκονται μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο.....			107
Σχήμα 7.3: Βαθμός ικανοποίησης για τον αριθμό συνεδρίων που πραγματοποιούνται στο Πανεπιστήμιο και αφορούν καίρια περιβαλλοντικά ζητήματα.....			108
Σχήμα 7.4: Βαθμός ικανοποίησης για τις υπάρχουσες υποδομές των ατόμων με αναπηρία.....			109
Σχήμα 7.5: Βαθμός ικανοποίησης για τα μαθήματα κοινωνικής συνείδησης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης που διατίθενται στο πρόγραμμα σπουδών.....			109
Σχήμα 7.6: Βαθμός συμμετοχής σε περιβαλλοντικές ή εθελοντικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι ομάδες του πανεπιστημίου.....			110
Γράφημα 8: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με προτάσεις βελτίωσης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.....			110
Σχήμα	8.1:	Πρόταση	βελτίωσης
1.....		111	
Σχήμα 8.2: Πρόταση βελτίωσης 2.....			111
Σχήμα 8.3: Πρόταση βελτίωσης 3.....			112
Σχήμα 8.4: Πρόταση βελτίωσης 4.....			112
Σχήμα 8.5: Πρόταση βελτίωσης 5.....			113
Σχήμα	8.6:	Πρόταση	βελτίωσης
6.....		114	

Σχήμα 8.7: Πρόταση βελτίωσης 7.....	114
Γράφημα 9: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με το βαθμό ενσωμάτωσης τομέων Αειφόρου Ανάπτυξης στα προγράμματα σπουδών.....	115
Σχήμα 9.1: Βαθμός ενσωμάτωσης παγκόσμιας πολιτικής και ανταγωνιστικότητας για την αειφόρο ανάπτυξη.....	115
Σχήμα 9.2: Βαθμός ενσωμάτωσης αειφόρου πολεοδομικού σχεδιασμού.....	116
Σχήμα 9.3 Βαθμός ενσωμάτωσης βιώσιμης επιχειρηματικότητας.....	116
Σχήμα 9.4: Βαθμός ενσωμάτωσης πολιτικής της κατανάλωσης και της παραγωγής τροφίμων.....	117
Σχήμα 9.5: Βαθμός ενσωμάτωσης αποδοτικής χρήσης ενέργειας σε κτιριακές δομές.....	117
Σχήμα 9.6: Βαθμός ενσωμάτωσης τοπικής ανάπτυξης.....	118
Σχήμα 9.7: Βαθμός ενσωμάτωσης τουρισμού και βιώσιμης ανάπτυξης.....	118
Σχήμα 9.8: Βαθμός ενσωμάτωσης πολιτιστικής κληρονομιάς.....	119
Σχήμα 9.9: Βαθμός ενσωμάτωσης διαχείρισης αστικών απορριμμάτων.....	119
Σχήμα 9.10: Βαθμός ενσωμάτωσης διαχείρισης εδαφικών και υδατικών πόρων.....	120
Γράφημα 10: Κατανομή αριθμού συμμετοχής του δείγματος στις φοιτητικές ομάδες δράσης.....	120
Γράφημα 11: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με το ρόλο των περιβαλλοντικών ομάδων στο Πανεπιστήμιο.....	121

Η σύγχρονη εποχή, παρά την πρόοδο που την χαρακτηρίζει στον τομέα της τεχνολογίας και της επιστήμης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου [CITATION Σκλ17 \I 1033], χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα από πολλαπλές «κρίσεις» σε οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Η οικονομική κρίση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την περιβαλλοντική δυστοπία και αντιστοιχεί με την κρίση που μαστιάζει τις σύγχρονες κοινωνίες. Η αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών απαιτεί μια αειφορική, βιώσιμη και μόνιμη λύση [CITATION Σκλ17 \I 1032].

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη (ΕΑΑ) και η περιβαλλοντική εκπαίδευση κατέχουν πλέον σημαντική θέση στα νέα αναλυτικά προγράμματα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Η προσαρμοστικότητα των μαθητών στην επιτυχή εκπαίδευση της Αειφόρου Ανάπτυξης είναι κρίσιμη για την σταδιοδρομία τους [CITATION Ηυα20 \I 1033]. Οι μαθητές θα επιλέξουν να ασχοληθούν με «πράσινες» τεχνολογίες και εφαρμοσμένες πρακτικές εφόσον γίνει η απαραίτητη εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και η σωστή προώθηση της βιωσιμότητας από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Για την προώθηση της εκπαίδευσης Αειφόρου Ανάπτυξης, είναι σημαντικό οι μαθητές να προσαρμόζουν εύκολα τις βιώσιμες πρακτικές στην καθημερινή ζωή [CITATION Ηυα20 \I 1033], αποκτώντας κοινωνική συνείδηση και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Στην παρούσα πτυχιακή μελέτη προσεγγίζεται ο όρος της «Αειφόρου Ανάπτυξης», εστιάζοντας στην πρακτική της εφαρμογή στους κόλπους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι τομείς που αγγίζει η Βιώσιμη Ανάπτυξη, απεικονίζονται σε όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής του ανθρώπου. Αν οι κυβερνήσεις, οι κοινωνίες, οι επιχειρήσεις και τα άτομα αποφασίσουν να αντιμετωπίσουν τα γενεσιουργά αίτια και όχι μόνο τις συνέπειες, τότε μπορούν να βρεθούν λύσεις για το απότερο μέλλον. Η αρχή οφείλει να γίνει από τα πρώτα στάδια της ζωής του ανθρώπου μέσω της ενημέρωσης, την πρόσβαση στη μόρφωση και την εκπαίδευση. Σκοπός της μελέτης είναι να διερευνήσει την υιοθέτηση των αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω του θεωρητικού προσανατολισμού των αναλυτικών προγραμμάτων στη Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου. Στο ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας του Πανεπιστημίου μελετάται η προσφορά ποιοτικής εκπαίδευσης και κατ' επέκταση, οι πρακτικές εφαρμογές που ακολουθούνται, τόσο από τη διοίκηση του Πανεπιστημίου όσο και από την εθελοντική δράση των φοιτητών.

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στους ορισμούς της βιώσιμης ανάπτυξης, στους τρεις πυλώνες που αγγίζει η Βιώσιμη Ανάπτυξη και στις αρχές που τη διέπουν. Αναλύονται “σταθμοί” που έγιναν η απαρχή του νέου προβληματισμού

που ήρθε να απασχολήσει την ανθρωπότητα φτάνοντας στο σήμερα, με αναφορά στη σημαντική Ατζέντα 2030. Η Ατζέντα 2030, ένα συγκεντρωτικό κείμενο, το οποίο μπορεί να συνοψίσει την ηθική υποχρέωση της ανθρωπότητας προς τον πλανήτη, και την επίτευξη των 17 στόχων που ορίστηκαν, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα υγιές και βιώσιμο μέλλον. Το πρώτο κεφάλαιο κλείνει με το θεσμικό πλαίσιο της προσπάθειας εφαρμογής των 17 στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται τα όργανα και οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν στην πολιτική, τη διακυβέρνηση και τη διοίκηση της χώρας, με σκοπό τη θεσμοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης στους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται λόγος για την «ποιοτική εκπαίδευση» που είναι ο τέταρτος εκ των 17 στόχων Αειφόρου Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030. Στην αρχή καταγράφονται αναφορές σε συζητήσεις που έγιναν για την σημαντικότητα της εκπαίδευσης προς την κατεύθυνση της Αειφόρου Ανάπτυξης και παρουσιάζονται οι επτά επιμέρους στόχοι που συγκαταλέγονται στο Στόχο 4. Στη συνέχεια, αναφέρονται όλα τα προγράμματα που δημιούργησε η UNESCO για την επίτευξη της «ποιοτικής εκπαίδευσης» για τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ στην πορεία αναφέρονται τακτικές και εφαρμογές για την επίτευξη του ΣΒΑ¹⁴ στην ανώτερη εκπαίδευση που έγιναν γνωστές στην 4^η Διάσκεψη «UNESCO Chair Conference on Higher Education for Sustainable Development».

Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας που είναι και το αντικείμενο μελέτης, αφορά στο επίπεδο συμβολής του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου στην προσπάθεια προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ουσιαστικά, αναφέρονται όλες οι αποφάσεις που έχουν ληφθεί στη Σχολή και το Πανεπιστήμιο σχετικά με: δυνατότητες ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, προσφορά δυνατοτήτων ευρείας μάθησης με προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών/προσωπικού και διεθνείς διασυνδέσεις με άλλα πανεπιστήμια, δημιουργία επιμορφωτικών συνεδρίων για ενημέρωση των κοινωνικών προβληματισμών, ενσωμάτωση μαθημάτων HESD² στα πρόγραμμα σπουδών κ.ά. Επίσης, αναφέρονται όλες οι εθελοντικές αυτόνομες ομάδες του πανεπιστημίου που προασπίζονται τις αρχές της αειφορίας.

Κεφάλαιο 1

---

¹ Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης

² Ανώτατη Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης

1.1 Ιστορική Αναδρομή της Βιώσιμης Ανάπτυξης

1.1.1 Η έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης

Η ονομασία Sustainability – Βιωσιμότητα προέρχεται από το λατινικό Sustinere (tenere, κρατάω, υπό-, κάτω). Το Sustain σημαίνει «διατηρώ» ή «υποστηρίζω» ή «αντέχω». Με την ορολογία Βιώσιμη ή Αειφόρος Ανάπτυξη αποδίδονται στα ελληνικά ο αγγλικοί όροι Sustainable Development και Sustainability. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στην ελληνική γλώσσα υπάρχει ένας ευρύς κατάλογος με διάφορες μεταφραστικές εκδοχές, όπως αυτοσυντηρούμενη, διαρκής, διατηρήσιμη, αέναη, αειφόρος, οικολογικά διατηρήσιμη, ισομερής, ήπια ανάπτυξη, οικοανάπτυξη κ.λπ. [CITATION Άνν19 \I 1032].

Η Αειφορία είναι μια ολιστική προσέγγιση, η οποία μπορεί να περιγραφεί, ως μια θεωρία ενσωμάτωσης του ανθρώπου στη φύση η οποία λαμβάνει υπόψη τις οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις, αναγνωρίζοντας ότι όλες πρέπει να εξεταστούν από κοινού για να υπάρξει διαρκής ευημερία. Αναφέρεται σε ανθρώπινα δικαιώματα, οικονομικά ζητήματα και περιβαλλοντικά θέματα, αλληλένδετα με συστήματα που καλύπτουν τόσο τις πολιτισμικές όσο και τις οικολογικές επιπτώσεις, τους οικονομικούς περιορισμούς, καθώς και τα φυσικά όρια, την κληρονομιά και την προοπτική για το μέλλον [CITATION Άνν19 \I 1032].

Η βιωσιμότητα, σύμφωνα με επίσημο δημοσίευμα του ΟΗΕ, έχει οριστεί ως η κάλυψη των αναγκών του παρόντος, χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες. Η Αειφόρος Ανάπτυξη απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες για την οικοδόμηση ενός ουσιώδους, βιώσιμου και ελπιδοφόρου μέλλοντος για τους ανθρώπους και τον πλανήτη. Για να αναπτυχθεί η Αειφόρος Ανάπτυξη, είναι ζωτικής σημασίας να εναρμονιστούν τρία βασικά σημεία: η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική ένταξη και η προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία πρέπει να αλληλοσυνδέονται για να επιτευχθεί η ευημερία μεταξύ ατόμων και κοινωνιών [CITATION Ach18 \I 1033].

Ο γνωστότερος ορισμός της Αειφόρου Ανάπτυξης ανήκει στην Πρώτη Υπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland. Ως πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης παρέδωσε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, το 1987, την αναφορά της με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον», γνωστή ως “Brundtland Report”, στην οποία η Βιώσιμη Ανάπτυξη ορίζεται ως: «η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη

δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες». Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελεί στην πραγματικότητα μια διαδικασία αλλαγής, όπου η αξιοποίηση των πόρων, η εστίαση των τεχνολογικών εξελίξεων και οι συντελούμενες θεσμικές αλλαγές προσανατολίζονται, με ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο τρόπο, προς την εξυπηρέτηση των αναγκών τόσο των παρόντων όσο και των μελλοντικών γενεών. Από τον ίδιο της τον ορισμό, η έννοια αυτή εισάγει ζητήματα ενδογενεακής και διαγενεακής ισότητας που παραπέμπουν στην ανάγκη ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού για την αρμονική επιδίωξη περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων, με τη συμμετοχή ενός σημαντικού εύρους ομάδων ενδιαφερόντων σε αυτό.

Στα πλαίσια εξέτασης της Βιώσιμης Ανάπτυξης, συνεξετάζονται τρεις πυλώνες: α) το περιβάλλον, β) η κοινωνία και γ) η οικονομία σε συνάρτηση με τη πολιτισμική και πολιτιστική διάσταση. Βάσει της Γενικής Συνέλευσης της UNESCO (2012), και λόγω του ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει τοπικό χαρακτήρα στον τρόπο και την ένταση με την οποία προσεγγίζει τις διαστάσεις της, η μορφή υλοποίησής της, διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή [CITATION Σκλ17 \l 1033].

Ωστόσο, η εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις μορφές και τις διαστάσεις είναι ζήτημα που αφορά τις περισσότερες κοινωνίες και παράλληλα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη. Για τον σκοπό αυτό, απαιτείται να προωθηθεί η βιώσιμη -χωρίς αποκλεισμούς- και δίκαιη οικονομική ανάπτυξη, να δημιουργηθούν μεγαλύτερες ευκαιρίες για όλους, να μειωθούν οι ανισότητες, να αυξηθούν οι βασικές συνθήκες διαβίωσης, να προωθηθεί η δίκαιη κοινωνική ανάπτυξη και ένταξη και να προωθηθεί η ολοκληρωμένη και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων (<https://sdgs.un.org/goals>). Επομένως, στόχος της είναι να εναρμονιστούν οι άνθρωποι και οι δραστηριότητές τους μέσα στο περιβάλλον το οποίο ζουν, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται τόσο η ποιότητα ζωής για τον άνθρωπο όσο και η διαφύλαξη της φύσης για το παρόν και το μέλλον.

1.1.2 Οι αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης

Στη Διεθνή Διάσκεψη του Ρίο, το 1992, διατυπώθηκαν για πρώτη φορά και επίσημα οι αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη ορίστηκε ως: «η ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη φροντίζοντας τις ανάγκες της παρούσας γενεάς και των μελλοντικών γενεών». Οι συνθήκες του Maastricht (1992), Amsterdam(1997) και η Διεθνής Διάσκεψη του

Johannesburg (2002) επιβεβαίωσαν την αναγκαιότητα της βιωσιμότητας και την καθιέρωσαν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σε διεθνές επίπεδο.

Για την πραγματοποίηση της ανάπτυξης αυτής, είναι απαραίτητος ο συνδυασμός της κοινωνικής προόδου που θα αναγνωρίζει τις ανάγκες των πολιτών, την αποτελεσματική περιβαλλοντική διαχείριση και τη διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνση [CITATION Φασ12 \l 1032]. Η ταύτιση της οικονομικής ανάπτυξης³ με την οικονομική μεγέθυνση⁴ οδήγησε σε κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, δεδομένου ότι το σημαντικότερο μέλημα που επιδιώκει η αειφορία είναι να δοθεί ισότιμη προτεραιότητα στις βασικές ανάγκες των ατόμων παγκοσμίως.

Οι ουσιαστικές αυτές ανάγκες συνδέονται με την ικανοποίηση που αντλείται από τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές απαιτήσεις που αφορούν στην υλική ευημερία, τη σωματική ευεξία, καθώς και την κοινωνική θέση στην οποία βρίσκεται το άτομο. Οι βασικές ανάγκες αφορούν στις ανθρώπινες απαιτήσεις που αποσκοπούν σε καλύτερη ποιότητα ζωής και περιλαμβάνουν στέγαση, εισόδημα, καθαρό νερό, δικαίωμα στην εκπαίδευση, υγειονομική κατάσταση, ασφάλεια, κοινωνικό και πολιτισμικό βίο, οι οποίες θα αναπτύξουν με τη σειρά τους, υψηλότερο βιοτικό επίπεδο.

Ωστόσο, το ζητούμενο είναι η κάλυψη όλων των ουσιαστικών φυσικών ανθρώπινων αναγκών, να εμφορούνται από σεβασμό προς το περιβάλλον. Οι δράσεις θα πρέπει να διακρίνονται από ορθολογική διαχείριση των μη ανανεώσιμων πόρων, αξιοποίηση των ανανεώσιμων πόρων για κάλυψη ενεργειακών αναγκών, από τις πράσινες τεχνολογίες, την ανακύκλωση, τις οικολογικές συσκευασίες, τη μείωση συσσώρευσης απορριμμάτων κ.ά. Οι αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης εξυπηρετούν τις παραπάνω αξίες, ακολουθώντας τους τρεις επιμέρους πυλώνες.

---

³ Οικονομική ανάπτυξη: Ονομάζεται η αύξηση της προσαρμοσμένης αγοραίας αξίας των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται από μία οικονομία με την πάροδο του χρόνου. (https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_growth)

⁴ Οικονομική μεγέθυνση: Ονομάζεται η σταθερή διαχρονική αύξηση του συνολικού προϊόντος μιας οικονομίας. (<https://ocw.aoc.ntua.gr/modules/document/file.php/CHEMENG129/Economic%20growth%20and%20development.pdf>)

1.1.3 Οι Τρεις Πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη του 2005 (World Summit on Social Development), όρισε τους μακροπρόθεσμους στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Οι τρεις αυτοί στόχοι είναι αλληλένδετοι, λειτουργώντας ως πυλώνες πάνω στους οποίους στηρίζεται η έννοια της Αειφορίας, ώστε να μην λειτουργούν ανεξάρτητα ο ένας πυλώνας από τον άλλο.

1.1.3.1 Οικονομική Βιωσιμότητα

Η οικονομική βιωσιμότητα στηρίζεται σ' ένα σύστημα παραγωγής που ικανοποιεί τα σημερινά επίπεδα κατανάλωσης χωρίς συμβιβασμούς[CITATION Men19 \l 1033]. Η οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της Αειφορίας, επιτυγχάνεται όταν οι ανθρώπινες κοινότητες σε ολόκληρο τον κόσμο είναι σε θέση να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους και να έχουν πρόσβαση στους πόρους που χρειάζονται για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες τους. Τα αγαθά χρειάζονται να είναι διαθέσιμα σε όλους, ως ασφαλείς πηγές βιοπορισμού.

Σύμφωνα με τον Dernbach (2013), λόγω της αύξηση του πληθυσμού, οι ανθρώπινες ανάγκες, όπως τροφή, ένδυση, στέγαση, αυξάνονται, αλλά τα διαθέσιμα μέσα και οι πόροι στον κόσμο δεν μπορούν να αυξηθούν για να ανταποκριθούν σ' αυτές τις απαιτήσεις[CITATION Men19 \l 1032]. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι καθώς δίνεται έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη, -αυξάνοντας τη ζήτηση των αγαθών και τις υπηρεσίες στην αγορά-, αυξάνονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος αντιμετώπισης της ρύπανσης.

1.1.3.2 Περιβαλλοντική Αειφορία

Η έννοια περιβαλλοντικής αειφορίας αφορά στο φυσικό περιβάλλον, καθώς και στους τρόπους διαχείρισης του, για να παραμένει ακέραιο και παραγωγικό για την υποστήριξη της ανθρώπινης ζωής. Η προστασία του περιβάλλοντος διαφυλάσσει την ισορροπία μεταξύ των περιβαλλοντικών και των ανθρώπινων συστημάτων. Τόσο η χρήση των φυσικών πόρων όσο και η διαχείριση των αποβλήτων, γίνεται με βάση την ορθολογική διαχείριση και με ελεγχόμενους ρυθμούς [CITATION Men19 \l 1032].

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, για παράδειγμα, αποτελούν πειστικό επιχείρημα για την ανάγκη της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας[CITATION Men19 \l

1032]. Η κλιματική αλλαγή αναφέρεται σε σημαντικές και μακροχρόνιες αλλαγές στο κλίμα οι οποίες προκαλούνται από τη φυσική μεταβλητότητα του κλίματος ή από ανθρώπινες δραστηριότητες[CITATION Men19 \l 1032]. Αυτές οι αλλαγές περιλαμβάνουν την υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας και των ωκεανών, τη μείωση του επιπέδου των πάγων, με παράλληλη αύξηση της στάθμης της θάλασσας, αύξηση της οξίνισης των ωκεανών, καθώς και αύξηση συγκέντρωσης αερίων του θερμοκηπίου.

Η κλιματική αλλαγή, με τη σειρά της, έχει ήδη δείξει σημάδια που επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα. Συγκεκριμένα, έχουν παρατηρηθεί ότι οι υψηλότερες θερμοκρασίες τείνουν να επηρεάζουν το χρόνο αναπαραγωγής σε ζώα και είδη φυτών, μοτίβα μετανάστευσης ζώων και μεγέθη πληθυσμού[CITATION Men19 \l 1032]. Πολλά είδη αναμένεται να μετακινηθούν σε υψηλότερα σημεία και υψόμετρα καθώς η παγκόσμια κάλυψη βλάστησης αλλάζει, όπως αναφέρουν οι... .εάν τα είδη δεν είναι σε θέση να προσαρμοστούν σε άγνωστες γεωγραφικές κατανομές, οι δυνατότητες επιβίωσής τους θα μειωθούν.

Με βάσει τα στατιστικά των δεικτών Βιώσιμης Ανάπτυξης, της επίσημης ιστοσελίδας των Ηνωμένων Εθνών για το 2018, έως το 2080, περίπου το 20% των παράκτιων υγροτόπων θα χαθούν λόγω της αύξησης της στάθμης της θάλασσας[CITATION Men19 \l 1032]. Όλα αυτά αποτελούν ζητήματα περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, με σημαντικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη ζωή.

1.1.3.3 Κοινωνική Αειφορία

Αειφόρος κοινωνική ανάπτυξη συντρέχει, όταν τηρούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα και καλύπτονται οι βασικές ανάγκες, ενώ παράλληλα οι άνθρωποι διαθέτουν την πρόσβαση στους πόρους. Οι κοινωνίες διασφαλίζουν θεσμικά τα προσωπικά, εργασιακά και πολιτισμικά δικαιώματα και προστατεύουν όλους τους ανθρώπους από τυχόν διακρίσεις.

Η κοινωνική βιωσιμότητα περιλαμβάνει τις έννοιες της ισότητας, της ενδυνάμωσης, της προσβασιμότητας, της συμμετοχής, της πολιτιστικής ταυτότητας, μέσα σε ένα θεσμικό και ηθικό πλαίσιο. Η κοινωνική βιωσιμότητα υποδηλώνει ένα σύστημα με πολύ καλή κοινωνική οργάνωση η οποία δρα συντονισμένα και αποτελεσματικά ενάντια στη φτώχεια[CITATION BLi05 \l 1033]. Ωστόσο, σαν μια θεμελιώδης έννοια, η «κοινωνική βιωσιμότητα» σχετίζεται με τη σχέση μεταξύ κοινωνικών συνθηκών, όπως η φτώχεια, και η περιβαλλοντική καταστροφή[CITATION Men19 \l 1032]. Από αυτήν την άποψη, η θεωρία της κοινωνικής αειφορίας θέτει ως όρο την εξάλειψη

της φτώχειας, η οποία δεν πρέπει να νοείται ούτε ως αδικαιολόγητη περιβαλλοντική καταστροφή ούτε θα επιτευχθεί με οικονομική αστάθεια.

1.1.4 Οι Δομικές Αρχές

Οι Δομικές Αρχές Αειφορίας αποτελούν τον ελάχιστο κοινό διαιρέτη της σχεδίασης για την Αειφορία και έχουν σαν σκοπό να ενισχύσουν την κατανόηση και τη σύγκριση διαφορετικών προσεγγίσεων. Αναφέρονται δηλαδή στις βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται στη σχεδίαση ενός συστήματος⁵ έτσι ώστε να θεωρείται αειφόρο [CITATION Άνν19 \l 1032]. Οι αρχές στις οποίες γίνεται αναφορά είναι: Τοπικότητα/ Ασφάλεια/ Κυκλικότητα/ Κοινωνική Αποδοχή/ Ορθολογική χρήση ενέργειας και πόρων/ Ολιστικότητα.

Τοπικότητα: Λαμβάνονται υπόψη οι πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων της περιοχής, κατανεμημένες βάσει κουλτούρας, πολιτισμικών χαρακτηριστικών, δυνατότητα κάλυψης και συντήρησης.

Ασφάλεια: Αποτελεί βασικό παράγοντα της βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να μην προκαλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο οικοσύστημα συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων και της κοινωνίας. Η αρχή αυτή συνδέεται άμεσα με το πρόβλημα των ορίων, καθώς στο παρελθόν η ανθρωπότητα πίστευε ότι όλα τα επικίνδυνα απόβλητα θα μπορούσαν να απορρίπτονται μακριά από τους ανθρώπους χωρίς να τίθεται κάποιου είδους κίνδυνος. Βασικός στόχος της σχεδίασης αυτού του παράγοντα είναι η κατάργηση όλων των επιβλαβών ουσιών-υλικών για το περιβάλλον και τον πλανήτη και η αντικατάστασή τους από άλλα, φιλικά προς το περιβάλλον (eco-friendly). Επιπλέον, επιχειρείται η δημιουργία υπηρεσιών που θα διασφαλίζει πώς και σε ποια ποσότητα θα χρησιμοποιούνται.

Κυκλικότητα: Όλες οι προσεγγίσεις της αειφορίας ταυτίζονται με την υιοθέτηση κυκλικού τρόπου ζωής και την εγκατάλειψη του μέχρι τώρα γραμμικού μοντέλου [CITATION Άνν19 \l 1032]. Βασικά παραδείγματα είναι η ανακύκλωση, η επισκευή, η επαναχρησιμοποίηση κ.ά.

Σημείωση: Η κυκλική οικονομία εμφανίζεται ως καινοτόμα δράση που συμβάλει στην παράταση ζωής των προϊόντων μέσω εκτεταμένης ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης. Ενισχύει τη διατήρηση των φυσικών πόρων και την

---

⁵ Το σύνολο των κοινωνικών και πολιτικών δομών που εξασφαλίζουν τη διατήρηση της φύσης του καθεστώτος.

προστασία του περιβάλλοντος με αποτέλεσμα να αυξάνεται το επίπεδο ποιότητας ζωής.

Κοινωνική Αποδοχή: Εξετάζονται τα κοινωνικά ζητήματα που συνδέονται με την απόκτηση πόρων, την παραγωγή, τη χρήση και τη διάθεση. Στόχος της κοινωνικής αποδοχής είναι η βελτίωση και δημιουργία ενός συστήματος παραγωγής που διανέμει και χρησιμοποιεί αγαθά χωρίς κοινωνικό “αντίκτυπο”, σε αντίθεση με τις άλλες δομικές αρχές της αειφορίας οι οποίες έχουν σχεδιαστεί με τρόπο, ώστε να αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση των κοινωνικών επιπτώσεων.

Ορθολογική χρήση ενέργειας και πόρων: Η αρχή της ορθολογικής χρήσης ενέργειας και πόρων εστιάζει στο εξής: εφόσον οι πόροι είναι πεπερασμένοι, η ανθρωπότητα πρέπει να τους χρησιμοποιεί με τον μικρότερο δυνατό ρυθμό. Υπάρχουν δύο προσεγγίσεις ορθολογικού τρόπου χρησιμοποίησης των πόρων άντλησης: Οικολογική Αποδοτικότητα (Eco-efficiency) και Οικολογική Αποτελεσματικότητα (Eco-effectiveness).

Ο όρος *Οικολογική Αποδοτικότητα* βασίζεται στην ιδέα της δημιουργίας περισσότερων αγαθών και υπηρεσιών με τη χρήση λιγότερων πόρων και τη δημιουργία μικρότερης ποσότητας αποβλήτων και ρύπων. Σύμφωνα με τον ορισμό WBCSD (World Business Council for Sustainable Development, 1992), η οικο-αποδοτικότητα επιτυγχάνεται μέσα από την σχεδίαση αγαθών και υπηρεσιών που ικανοποιούν τις ανθρώπινες ανάγκες και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής, με σταδιακή μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθ’ όλη τη διάρκεια του Κύκλου Ζωής των προϊόντων σύμφωνα με την εκτιμώμενη φέρουσα ικανότητα ⁶της Γης [CITATION Άνν19 \l 1032].

Αντιθέτως, η *Οικολογική Αποτελεσματικότητα* αντιτίθεται στη λογική της χρήσης λιγότερων πόρων. Αντιπροτείνει τη χρήση περισσότερων πόρων με τρόπο που δεν προκαλεί δυσμενείς συνθήκες στο περιβάλλον.

Ολιστικότητα: Στην Αρχή της Ολιστικότητας αξιολογούνται όλα τα προβλήματα του συστήματος (κοινωνικού, οικονομικού, περιβαλλοντικού) για να εντοπιστούν καλύτεροι τρόποι διαχείρισης. Συνδέεται με τη συστηματική οπτική και παρατήρηση των πολύπλοκων συστημάτων με τα καθορισμένα και μη όρια όπως η παραγωγή, χρήση, θέαση κλπ. Η Ολιστικότητα αποτελεί την σημαντικότερη αρχή της Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς είναι η «ομπρέλα» κάτω από την οποία ορίζονται οι υπόλοιπες πέντε αρχές, οι οποίες δεν αρκεί να αντιμετωπιστούν ξεχωριστά, αλλά σαν ολότητα με τις αλληλεξαρτήσεις τους [CITATION Άνν19 \l 1032].

---

⁶ Ο ορισμός των ειδών ή μονάδων ενός είδους που μπορούν να συντηρηθούν επ’ άπειρον από ένα οικοσύστημα χωρίς την υποβάθμισή του.

Ωστόσο, στη διακήρυξη του Ρίο, η οποία συντάχθηκε στα πλαίσια της Συνδιάσκεψης του Ρίο (1992) αναφέρονται 27 αρχές [CITATION Σκλ17 \l 1033], οι οποίες αφορούν γενικές έννοιες που είναι ευρέως διαδεδομένες στη σύγχρονη κοινωνία:

- ✚ Ίσα δικαιώματα
- ✚ Ισότητα στα δύο φύλα
- ✚ Προστασία και διατήρηση φυσικών πόρων
- ✚ Ίση κατανομή πρόσβασης σε φυσικούς πόρους ανάμεσα στις προηγούμενες με τις νεότερες γενιές
- ✚ Συνθήκες ειρήνης
- ✚ Μείωση της φτώχειας
- ✚ Ασφάλεια και προστασία
- ✚ Διατήρηση και αναβάθμιση του φυσικού πλούτου
- ✚ Κοινωνική δικαιοσύνη

1.2 Γεγονότα σταθμοί που διαμόρφωσαν τις αρχές και το περιεχόμενο της αειφορίας της Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

1.2.1 Η Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ στη Στοκχόλμη για το ανθρώπινο περιβάλλον το 1972

Η Συνδιάσκεψη πραγματοποιήθηκε στις 5 – 15 Ιουνίου 1972, στη Στοκχόλμη στη Σουηδία. Στη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης έλαβαν μέρος 27 κράτη, εκπρόσωποι – μέλη της Προπαρασκευαστικής Επιτροπής του Συνεδρίου. Η κάθε χώρα συμμετείχε με έξι εκπρόσωπους μαζί με έναν ικανό αριθμό συμβούλων, ενώ οι παρατηρητές που ήταν παρόντες ανήκαν σε εξειδικευμένους οργανισμούς του ΟΗΕ. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις δεν συμμετείχαν άμεσα στο συνέδριο, όμως μπορούσαν να συναντηθούν και να συζητούν για συγκεκριμένα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Ένας από τους στόχους της Συνδιάσκεψης ήταν να παραχθεί ένα πλαίσιο για περιεκτική εξέταση των βημάτων ούτως ώστε να επικεντρωθεί η προσοχή τόσο των κυβερνήσεων όσο και των πολιτών στον επείγοντα χαρακτήρα του ζητήματος [CITATION ACa72 \l 1033]. Το φλέγον ζήτημα εκείνης της περιόδου περιλάμβανε τις υποθέσεις: υπερθέρμανση του πλανήτη, εξάντληση του ατμοσφαιρικού όζοντος, κλιματική αλλαγή, ερημοποίηση, προστασία περιβάλλοντος σε περιόδους ένοπλων συγκρούσεων, διεθνές μεταφορές τοξικών χημικών και επικίνδυνα απόβλητα. Οι κυβερνήσεις είχαν συνειδητοποιήσει ότι ο μόνος τρόπος για αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων ήταν η συντονισμένη διεθνής δράση, δηλαδή πολυμερείς συνθήκες δράσης [CITATION Ade95 \l 1033] .

Στη Συνδιάσκεψη παρουσιάστηκαν εθνικές εκθέσεις, βασικές εργασίες και μελέτες περιπτώσεων σε συγκεκριμένα θέματα από συμμετέχουσες χώρες. Η Γραμματεία ζήτησε επίσης συμβουλές από διάφορους εμπειρογνώμονες και δημιούργησε τη σύνταξη συγκεκριμένων συμβάσεων, σχετικά με τη διεθνή συνεργασία σε προβλήματα παραμονής[CITATION ACa72 \l 1032] όπως:

1. “The World Heritage Foundation” ή αλλιώς “Το Ίδρυμα Παγκόσμιας Κληρονομιάς”: Κύρια θέματα συζήτησης αποτέλεσαν η λήψη μέτρων και η αναπροσαρμογή τους για τη διατήρηση περιοχών ιδιαίτερης ζωτικής σημασίας για την ανθρωπότητα. Για παράδειγμα, το ενδιαφέρον εστιάστηκε σε περιοχές με υψηλά ποσοστά χλωρίδας και πανίδας στο φυσικό τους περιβάλλον, χώρων με γεωλογικές δομές και τοπία με ιστορικο-πολιτισμικό περιεχόμενο.
2. “Conservation of Wetlands of International Importance”/ “Διατήρηση υγροτόπων διεθνούς σημασίας” – Αφορά την μετανάστευση πτηνών στην Ευρώπη, Μικρά Ασία και Αφρική.
3. “Conservation of Islands for Science”/ “Διατήρηση των νησιών για την επιστήμη”– Πρόκειται για ευαισθητοποίηση ως προς την προστασία νησιών με ευαίσθητα οικοσυστήματα ιδιαίτερης αξίας για την επιστήμη, ως τόπων μελέτης της εξέλιξης, της γενετικής, της δυναμικής του πληθυσμού κ.ά.
4. “Export, Import and Transit of Certain Species of Wildlife and Plants”/ “Εξαγωγή, εισαγωγή και διαμετακόμιση ορισμένων ειδών άγριας ζωής και φυτών” – Στόχος είναι η προστασία της άγριας πανίδας και χλωρίδας μέσω ελέγχου του διεθνούς εμπορίου.

Οι συμβάσεις που αναφέρονται πιο πάνω έχουν μελετηθεί και εφαρμοστεί κατά περίπτωση.

1.2.2 Η έκθεση «Το κοινό μας μέλλον» της Παγκόσμιας Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης του 1987

Η Έκθεση συντάχθηκε από την Παγκόσμια Επιτροπή Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης, το έτος 1987. Ζητήθηκε από την τότε Πρωθυπουργό της Νορβηγίας, Gro Harlem Brundtland, η σύσταση και η λειτουργία ειδικής και ανεξάρτητης επιτροπής για τον προσδιορισμό μιας Παγκόσμιας Ατζέντας για τις περιβαλλοντικές αλλαγές, όπου στόχος της θα ήταν η επείγουσα επίκλησή της από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Τα θέματα συζήτησης και έρευνας, αφορούσαν μακροπρόθεσμες στρατηγικές ανάπτυξης για την επίτευξη της αειφορίας μετά το 2000. Οι προσπάθειες που καθορίστηκαν πως ενισχύουν την προστασία του περιβάλλοντος

και την ενίσχυση των ωφέλιμων περιβαλλοντικών πρακτικών είναι η διεθνούς συνεργασίας για την επίτευξη αμοιβαίων υποστηρικτικών στόχων, οι αποτελεσματικότεροι τρόποι αντιμετώπισης περιβαλλοντικών ζητημάτων από την διεθνή κοινότητα και ο καθορισμός μακροπρόθεσμων περιβαλλοντικών ζητημάτων[CITATION Στρ15 \l 1032].

Η προώθηση της συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δίνει μεγαλύτερη κατανόηση του όρου της βιώσιμης ανάπτυξης. Η εννοιολογία του ορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης έχει προκαλέσει πολλές αντιδράσεις, προβληματισμούς και αντιπαραθέσεις.

Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης τίθεται για πρώτη φορά μέσα από την Έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον, γνωστή και ως Έκθεση Brundtland, και ορίζεται ως «η ανάπτυξη που έχει στόχο την εξυπηρέτηση των αναγκών του παρόντος, αξιοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους με τέτοιο τρόπο ώστε να μην υποθηκεύεται η ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενεών».

Η Έκθεση περιλαμβάνει ένα γενικό εισαγωγικό μέρος, ενώ το κυρίως τμήμα της εργασίας αποτελείται από τρία μέρη:

- Το πρώτο μέρος με τίτλο «Κοινά Ενδιαφέροντα», εμπεριέχει εκτιμήσεις και προτάσεις για το ρόλο και τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας η οποία παρουσιάζεται ως τομέας σε προδιαγραφόμενη έντονη κρίση, λόγω της διατάραξης ανθρωπογενών-φυσικών οικοσυστημάτων.
- Το δεύτερο μέρος με τίτλο «Κοινές Προκλήσεις», ασχολείται με την προσέγγιση θεμάτων που κατά την κρίση της Επιτροπής συνιστούν τις σημαντικότερες παραμέτρους για την υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, η θεματολογία του μέρους αυτού περιστρέφεται γύρω από ζητήματα της δημογραφικής έκρηξης, της ανεπάρκειας τροφίμων, της προστασίας ειδών και οικοσυστημάτων, την ενεργειακή πολιτική, τη βιομηχανική ανάπτυξη και τη συγκέντρωση του πληθυσμού σε μεγάλα αστικά κέντρα.
- Στο τρίτο και το τελευταίο μέρος της Έκθεσης, με τίτλο «Κοινές Προσπάθειες» προσεγγίζονται τα θέματα της ειρήνης και της ασφάλειας, της διαχείρισης των εκτός εθνικής δικαιοδοσίας χωρών και φυσικών πόρων, ενώ διατυπώνονται και προτάσεις για αλλαγές θεσμικού και νομικού περιεχομένου με στόχο την κοινή δράση.[CITATION Στρ15 \l 1032]

Η Έκθεση Brundtland επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην ανάγκη υιοθέτησης νέων προσεγγίσεων για την ανάπτυξη και το περιβάλλον, προωθώντας την έννοια της ισότητας και την ενίσχυση των πλέον ευάλωτων ατόμων, ενώ ταυτόχρονα

επισημαίνει την ανάγκη της συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο.

1.2.3 Η Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992

Στη Συνδιάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέιρο υιοθετήθηκαν τρία «soft law»⁷ κείμενα που απεικονίζουν τις προσπάθειες νέας καταγραφής και επαναπροσδιορισμού των προβλημάτων σε επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας, σε ίσο και παράλληλο συνδυασμό με την αναπτυξιακή ολοκλήρωση: «Η Διακήρυξη Αρχών για μια παγκόσμια συμφωνία για τη Διαχείριση, την Προστασία και τη Διαρκή Ανάπτυξη των Δασών όλων των τύπων», «Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη» και η «Agenda 21».

Στη Διακήρυξη για τα Δάση αναγνωρίστηκε ο ζωτικός ρόλος που αυτά διαδραματίζουν για τη διατήρηση του κλίματος, της βιοποικιλότητας, των υδάτινων αποθεμάτων και γενικότερα της ζωής στο οικοσύστημα. Ως εκ τούτου, η Σύμβαση του Ρίο ντε Τζανέιρο υιοθέτησε την εισαγωγή μέτρων προστασίας τους και καλεί τα άτομα που ασχολούνται με την ξυλεία, να χρησιμοποιούν τα δάση με όσο πιο βιώσιμο τρόπο είναι δυνατόν. Η Διακήρυξη για την προστασία των δασών περιλαμβάνει ενδιαφέροντα άρθρα που αφορούν στην αναδάσωση και στη μεταφορά βιώσιμης τεχνολογίας στις χώρες που υλοποιούν προγράμματα προστασίας των δασών τους.

Όσο αφορά στη Διακήρυξη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, αυτή αποτελείται από μία συλλογή 27 αρχών τα οποία περιγράφουν τις ευθύνες και τα δικαιώματα κάθε κράτους στους τομείς του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης. Μεταξύ άλλων, η Διακήρυξη δηλώνει ότι οι χώρες, καθώς εφαρμόζουν τις πολιτικές ανάπτυξής τους, δεν πρέπει να προκαλούν βλάβες στο φυσικό περιβάλλον άλλων κρατών και ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη δε μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την εξάλειψη της φτώχειας, τη μείωση των διαφορών στο επίπεδο ζωής και την ένταξη της γυναικείας συμμετοχής στις συμμετοχικές διαδικασίες.

Η Agenda 21 αποτελεί το σχέδιο δράσης για τον 21^ο αιώνα με έντονη πολιτική διάσταση όλων των προβλημάτων, που εμποδίζουν την εναρμόνιση των σχέσεων του ανθρώπου με τα φυσικά οικοσυστήματα και που αποτελούν ουσιώδεις παράγοντες για τις μελλοντικές προοπτικές της ανθρωπότητας. Οι ηγέτες έθεσαν το ζήτημα της Βιώσιμης Ανάπτυξης ως σημαντικό πυλώνα για την ανθρώπινη ευημερία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η «Ατζέντα 21» επισήμανε ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη οφείλει να εξισορροπηθεί με την έννοια της αειφορίας προκειμένου να επιφέρει θετικά

---

⁷ Κανόνες που δεν έχει δεσμευτικά μεγάλη δύναμη αλλά προορίζεται να επηρεάσει τη συμπεριφορά.

αποτελέσματα στον άνθρωπο και το περιβάλλον[CITATION Μιχ19 \l 1032]. Επίσης, η Agenda 21 παρέχει τη βάση για την επιδίωξη της ισόρροπης εξέλιξης όλων των ανθρωπίνων αξιών και τη διασφάλιση ενός πιο δίκαιου και ασφαλούς κόσμου και αποτελεί απαραίτητο οδηγό για τον απλό πολίτη αλλά και για όλους όσους ασκούν δημόσια πολιτική σε όλα τα επίπεδα.

Η συστηματική δράση της αντιμετωπίζει το πρόβλημα ολιστικά χωρίς να παραβλέπει τις επιμέρους συνιστώσες που το αποτελούν. Ασχολείται δηλαδή με την παγκόσμια διάσταση των προβλημάτων, χωρίς να υποβιβάζει τα συγκεκριμένα προβλήματα που έχει να διευθετήσει κάθε χώρα. Ο στόχος για την ανθρωπότητα είναι κοινός, αλλά οι επιμέρους στόχοι αλλάζουν. Η βιωσιμότητα για τις ανεπτυγμένες περιοχές μεταφράζεται σε περιορισμό της κατανάλωσης πόρων και αγαθών, χρήση φιλικής τεχνολογίας προς το περιβάλλον, ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και διατήρηση τροπικών δασών και υδάτινων οικοσυστημάτων. Για τις υποανάπτυκτες περιοχές του πλανήτη, αποδίδεται ως το δικαίωμα να αναπτύξουν τους φυσικούς τους πόρους και να επιτύχουν κι αυτοί ένα επίπεδο βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2.4 Πίνακας ιστορικών γεγονότων εξέλιξης παγκόσμιας κληρονομιάς

Γεγονότα με χρονολογική σειρά	
1877	Μανιφέστο της Εταιρείας Προστασίας Αρχαίων Κτιρίων (SPAB) (HB)
1925	Le Corbusier's Plan Voisin για τη νεωτερικιστική ανοικοδόμηση του Παρισιού
1930	Sites Law, Γαλλία: Το Παρίσι προστατεύεται ως αστικό τοπίο
1931	Χάρτης της Αθήνας για την Αποκατάσταση Ιστορικών Μνημείων
1933	Charte di' Athenes (IV Διεθνές Συνέδριο Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής)
1945	Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ), Νέα Υόρκη
1945	Εκπαιδευτικός Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO), Παρίσι
1948	Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), Παρίσι
1948	Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (IUCN), Gland/ Ελβετία
1959	Διεθνές Κέντρο Μελέτης Διατήρησης και Αποκατάστασης Πολιτιστικής Ιδιοκτησίας (ICCROM), Ρώμη
1962	Loi Malraux, Γαλλία: η προληπτική αστική διατήρηση από τη συνοικία Marais του Παρισιού
1964-1968	Αναστήλωση των ναών Ραμσή II στο Αμπού Σιμπέλ της Αιγύπτου (συντονισμός από την UNESCO)
1964	Διεθνής Χάρτης για τη Διατήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων (Χάρτης της Βενετίας)
1965	Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Ιστοτόπων (ICOMOS), Παρίσι
1972	Διάσκεψη του ΟΗΕ για το ανθρώπινο περιβάλλον, Στοκχόλμη
1972	Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), Ναϊρόμπι
1972	Σύμβαση της UNESCO σχετικά με την προστασία του κόσμου πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (Παγκόσμια Σύμβασης Κληρονομιάς)
1972	Σύσταση της UNESCO, σχετικά με την προστασία σε εθνικό επίπεδο, πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (Σύσταση του 1972)
1973	Sack of Bath από τον Adam Fergusson
1975	Ευρωπαϊκός Χάρτης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και Διακήρυξης του Άμστερνταμ (Συμβούλιο της Ευρώπης)
1976	Σύσταση της UNESCO σχετικά με την προστασία και τον σύγχρονο ρόλο των ιστορικών περιοχών (Σύσταση του Ναϊρόμπι)

1978	Οι πρώτοι 12 εγγεγραμμένοι ιστότοποι στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς, μέλος της επιτροπής της παγκόσμιας κληρονομιάς κυριαρχείται από ειδικούς
1979	Χάρτης ICOMOS της Αυστραλίας για τη διατήρηση των τόπων πολιτιστικής σημασίας (Χάρτης Burra)
1983	Παγκόσμια Επιτροπή Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης (ΟΗΕ)
1987	Το κοινό μας μέλλον: Έκθεση Brundtland
1987	Χάρτης ICOMOS για τη διατήρηση ιστορικών πόλεων και αστικών περιοχών (Χάρτης της Ουάσιγκτον)
1987	Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος
1992	Διάσκεψη του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, Ρίο ντε Τζανέιρο
1992	Πολιτιστικά τοπία: Παγκόσμια Κληρονομιά της UNESCO
1994	Παγκόσμια στρατηγική: Παγκόσμια Κληρονομιά της UNESCO
1994	Έγγραφο αυθεντικότητας της περιοχής Nara, Ιαπωνία
1997	Σύμβαση – πλαίσιο του ΟΗΕ για την αλλαγή του κλίματος (Πρωτόκολλο του Κιότο)
2003	Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς
2004	Χάρτης της INTACH για διατήρηση της μη προστατευόμενης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ινδίας
2005	Μνημόνιο της UNESCO Βιέννης για την παγκόσμια κληρονομιά και τη σύγχρονη αρχιτεκτονική: Διαχείριση του ιστορικού αστικού τοπίου
2005	Σύμβαση της UNESCO για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων
2008	Spirit of place: Γενική Συνέλευση ICOMOS (Κεμπέκ)
2011	Η λίστα Παγκόσμιας Κληρονομιάς έφτασε τις 936 συμμετοχές. Κυριαρχείται η συμμετοχή στην Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς από διπλωμάτες και γενικούς.
2011	Σύσταση της UNESCO σχετικά με το ιστορικό αστικό τοπίο (Σύσταση του 2011)

[CITATION Rod12 \l 1033]

Η Σύμβαση του 1972 αποτελεί την πιο γνωστή από τα προγράμματα της UNESCO και δικαιολογημένα έχει ονομαστεί η ναυαρχίδα του οργανισμού, αφού έχει τεθεί ως πρότυπο για τις επόμενες συμβάσεις, να υλοποιούνται με ισχυρά μέσα, δίκτυα και δράσεις διατήρησης[CITATION Rod12 \l 1032]. Έχει αποδειχθεί τεράστιας

σημασίας ο εντοπισμός σημαντικών πολιτιστικών και φυσικών χώρων και η συνεργασία με τη διεθνή κοινότητα. Ο λόγος που έχει αποδειχθεί τόσο σημαντικός ο εντοπισμός αυτών των περιοχών είναι γιατί έχουν μεγάλη πολιτιστική και φυσική αξία, γι' αυτό το λόγο πρέπει να αξιοποιούνται ορθολογικά για τη μεγαλύτερη προστασίας τους. Επίσης, η συγκεκριμένη σύμβαση έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για τις αρχές της αειφορίας και τα μέσα καθορισμού προτύπων. Η Σύμβαση του 1972 έγινε όργανο πίεσης προς τις κυβερνήσεις για τον μετριασμό των συγκρουόμενων αναπτυξιακών προτάσεων σε μεγάλες πόλεις [CITATION Rod12 \l 1032]. Τέλος, η συνέλευση έχει επίσης προωθήσει ένα ισχυρό brand name (μάρκα μάρκετινγκ) που έχει δώσει ώθηση στη εστίαση του τουρισμού και άλλων αναπτυξιακών πιέσεων σε μερικές από τις πιο ευαίσθητες περιοχές του πλανήτη μας [CITATION Rod12 \l 1032].

1.2.5 Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το πλαίσιο εφαρμογής

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών θέλοντας να ανταποκριθεί στις παγκόσμιες προκλήσεις και να αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα της ανθρωπότητας συγκάλεσε το 2000, στην Έδρα του στη Νέα Υόρκη, ονομαζόμενη «Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας». Κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής, οι ηγέτες του κόσμου έθεσαν νέους στόχους και χάραξαν νέες κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των διεθνών προκλήσεων που αναδύονται ενόψει της νέας χιλιετίας.

Αποτέλεσμα της εν λόγω Συνόδου ήταν η ψήφιση της «Διακήρυξης της Χιλιετίας του ΟΗΕ» ενός κειμένου-ορόσημο για τον 21^ο αιώνα, το οποίο συνοψίζει τόσο τις θεμελιώδεις αξίες που είναι απαραίτητες στις διεθνείς σχέσεις, όσο και τους πυλώνες δράσεις του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Η «Διακήρυξη της Χιλιετίας» ψηφίστηκε από 189 κράτη μέλη του Διεθνούς Οργανισμού, καθορίζοντας ένα κοινό όραμα για τον άνθρωπο και τον πλανήτη κατά τον 21^ο αιώνα: «ένα κόσμο με λιγότερη ένδεια, πείνα και ασθένειες, με τις μεγαλύτερες προοπτικές επιβίωσης για τις μητέρες και τα μωρά τους, με εκπαίδευση για όλους, με ίσες ευκαιρίες για τις γυναίκες, σε ένα βελτιωμένο φυσικό περιβάλλον με τη συνεργασία αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών».

Παράλληλα με τη «Διακήρυξη της Χιλιετίας» διατυπώθηκαν οκτώ «Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας» οι οποίοι συνοψίζουν τις υποχρεώσεις των κρατών μελών για την εκπλήρωση της «Διακήρυξης» μέχρι το 2015. Οι «Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας» καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων, συμπεριλαμβάνοντας:

1. Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας
2. Παροχή πρωτοβάθμιας καθολικής εκπαίδευσης

3. Προώθηση της ισότητας των δύο φύλων
4. Μείωση της παιδικής θνησιμότητας
5. Βελτίωση της μητρικής υγείας
6. Καταπολέμηση του Ιού Ανθρώπινης Ανοσοανεπάρκειας/ Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσοανεπάρκειας (HIV/AIDS)
7. Διασφάλιση της περιβαλλοντικής αειφορίας
8. Οικοδόμηση μίας παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, ο ΟΗΕ ανέπτυξε το 2002 ένα σχέδιο δράσης “Action Plan – UN Millennium Project”. Την ίδια χρονιά, διαμόρφωσε μία ηλεκτρονική πλατφόρμα με τίτλο “End Poverty 2015 – Millennium Campaign” στην οποία υπήρχαν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τις δράσεις του Οργανισμού για την επίτευξη των στόχων.

Το 2013, δύο χρόνια πριν τη λήξη της προθεσμίας για την επίτευξη των «Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας», ο ΟΗΕ συγκάλεσε «Διάσκεψη Κορυφής» για την αξιολόγηση των μέχρι τότε προσπαθειών επίτευξής τους. Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών υπέβαλε στα κράτη μέλη την Έκθεσή του με τίτλο «Μία Ζωή Αξιοπρέπειας για Όλους» («A Life of Dignity for All») στην οποία εξέθετε όσα μέχρι τότε είχαν επιτευχθεί σε παγκόσμιο επίπεδο και τόνισε την ανάγκη υιοθέτησης ενός νέου πλαισίου δράσης από το 2015 και έπειτα[CITATION Μιχ19 \l 1032]. Τα κράτη μέλη εξέδωσαν ένα τελικό έγγραφο, στο οποίο οι ηγέτες του κόσμου ανανέωσαν τη δέσμευσή τους να συνεχίσουν να εργάζονται συστηματικά για την επίτευξη των στόχων μέχρι το 2015. Επίσης, συμφώνησαν να διοργανώσουν το Σεπτέμβριο του 2015 σύνοδο κορυφής υψηλού επιπέδου για να υιοθετήσουν ένα νέο σύνολο στόχων.

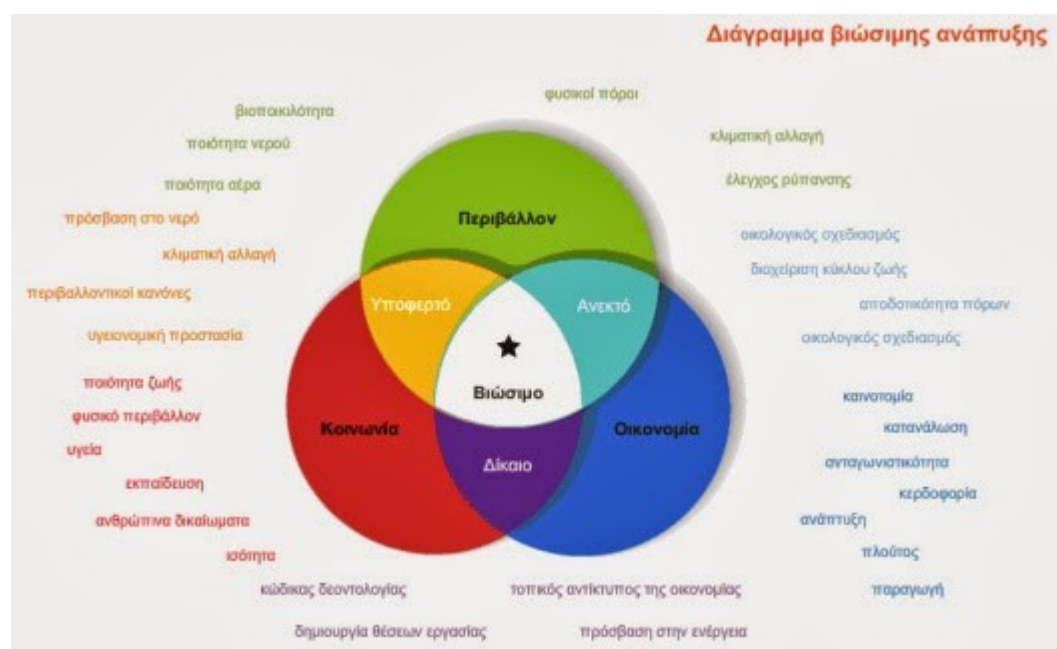
Στην 70^η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 25-27 Σεπτεμβρίου του 2015, υιοθετήθηκε με απόλυτη ομοφωνία η νέα Ατζέντα του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μέχρι το 2030 με τίτλο «Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Η Ατζέντα 2030». Η Ατζέντα 2030 περιέχει 17 νέους αναπροσαρμοσμένους στόχους και 169 υποστόχους (Ψήφισμα 70/1).

Οι νέοι διαμορφωμένοι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) είναι παγκόσμιας εμβέλειας και γενικής εφαρμογής, με σκοπό να δημιουργήσουν δεσμεύσεις υλοποίησης για όλες τις χώρες, είτε αναπτυγμένες είτε αναπτυσσόμενες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές εθνικές πραγματικότητες, διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, νέες εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες. Η Ατζέντα 2030, εξακολουθεί να προωθεί την ενσωμάτωση των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης – κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική – σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή, των σχετικών με τους ΣΒΑ, πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων [CITATION Νίκ17 \l 1033].

Εικ.1 Το διάγραμμα της βιωσιμότητας απαρτίζεται από τους τρεις πυλώνες περιβάλλον, οικονομία, κοινωνία με τις προσδοκίες που αποσκοπεί η Βιώσιμη Ανάπτυξη αντίστοιχα στον κάθε τομέα.

Πηγή: http://elladitsamas.blogspot.com/2013/12/blog-post_30.html

Η Ατζέντα του ΟΗΕ για το 2030 είναι συνέχεια όχι μόνο των «Αναπτυξιακών Στόχων

της Χιλιετίας», αλλά και μιας σειράς διακυβερνητικών διαδικασιών για παγκόσμια δράση, τόσο για τον πλανήτη όσο και για τον άνθρωπο. Ειδικότερα, εφελτήριο για τη νέα Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτέλεσε η «Διάσκεψη του ΟΗΕ για το

περιβάλλον και την Ανάπτυξη», γνωστή και ως «Σύνοδος της Γης» που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992. [CITATION Μιχ19 \l 1032].

1.2.5.1 Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Εικ.2: Οι 17 στόχοι της Ατζέντας 2030 που έχουν τεθεί για επίτευξη μέχρι το 2030.

Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια – Δίνεται τέλος σε όλες τις μορφές φτώχειας παντού.

Στόχος 2: Μηδενική Πείνα – Δίνεται τέλος στην πείνα, επιτυγχάνεται η επισιτιστική ασφάλεια, βελτιώνεται η διατροφή και η βιώσιμη τεχνολογία.

Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία – Διασφαλίζεται μία ζωή με υγεία και προάγεται η ευημερία για όλους.

Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση – Διασφαλίζεται η ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική εκπαίδευση, προάγοντας τις ευκαιρίες για διά βίου μάθηση.

Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων – Επιτυγχάνεται η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση όλων των γυναικών και κοριτσιών.

Στόχος 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση – Διασφαλίζεται η διαθεσιμότητα και η βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους.

Στόχος 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια – Διασφαλίζεται η πρόσβαση σε οικονομική, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους.

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη – Προάγεται η διαρκή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη και η πλήρη παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους.

Στόχος 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές – Οικοδόμηση ανθεκτικών υποδομών, προάγεται η ανοιχτή και βιώσιμη βιομηχανοποίηση και ενθαρρύνεται η καινοτομία.

Στόχος 10: Λιγότερες Ανισότητες - Μειώνεται η ανισότητα εντός και μεταξύ των χωρών.

Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες – Δημιουργούνται ασφαλείς, προσαρμοστικές βιώσιμες πόλεις και ανθρώπινοι οικισμοί, χωρίς αποκλεισμούς.

Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή – Διασφαλίζεται η βιώσιμη κατανάλωση και οι μέθοδοι παραγωγής.

Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα – Αναλαμβάνεται άμεσα δράση για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της.

Στόχος 14: Ζωή στο Νερό – Προστατεύονται και χρησιμοποιούνται με βιώσιμο τρόπο οι ωκεανοί, οι θάλασσες και οι θαλάσσιοι πόροι για Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Στόχος 15: Ζωή στη Στεριά – Προωθείται η βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων και δασών, καταπολεμείται η ερημοποίηση, αναστρέφεται η υποβάθμιση του εδάφους και της βιοποικιλότητας.

Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί – Προάγονται οι ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες, παρέχεται πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους, οικοδομούνται αποτελεσματικοί θεσμοί σε όλα τα επίπεδα.

Στόχος 17: Συνεργασία για τους Στόχους – Ενισχύονται τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνεται η Παγκόσμια Συνεργασία για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Υλοποίηση στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

Η Ατζέντα δράσης της Αντίς Αμπέμπα η οποία ήταν προϊόν της 3^{ης} Διεθνούς Διάσκεψης για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης, παρείχε συγκεκριμένες πολιτικές και δράσεις για την υποστήριξη της υλοποίησης της νέας ατζέντας. Η υλοποίηση και

η επιτυχία στο εξής θα βασίζονται στις πολιτικές, τα σχέδια και τα προγράμματα Αειφόρου Ανάπτυξης των χωρών και θα καθοδηγούνται από τις ίδιες τις χώρες. Οι στόχοι Αειφόρου Ανάπτυξης θα αποτελέσουν πυξίδα για την ευθυγράμμιση των σχεδίων των χωρών με τις παγκόσμιες δεσμεύσεις τους. Οι εθνικές στρατηγικές Αειφόρου Ανάπτυξης που καθοδηγούνται από τη χώρα, θα απαιτήσουν στρατηγικές κινητοποίησης πόρων και χρηματοδότησης. Όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, κυβερνήσεις, κοινωνία των πολιτών, ιδιωτικός τομέας και άλλοι, αναμένεται να συμβάλλουν στην υλοποίηση της νέας ατζέντας. Ακόμη, απαιτείται μια αναζωογονημένη παγκόσμια εταιρική σχέση σε παγκόσμιο επίπεδο για την υποστήριξη των εθνικών προσπαθειών, αναγκαιότητα η οποία αναγνωρίζεται στη Ατζέντα του 2030.

Η πορεία υλοποίησης των ΣΒΑ σε παγκόσμιο επίπεδο, παρακολουθείται και αξιολογείται σε ετήσια βάση στο πλαίσιο του Πολιτιστικού Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (UN High Level Political Forum). Το Φόρουμ συνεδριάζει υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, σε υπουργικό επίπεδο κάθε Ιούλιο, ενώ σε επίπεδο αρχηγών κρατών (υπό την αιγίδα της ΓΣ) κάθε τέσσερα χρόνια, τον Σεπτέμβριο. Η αξιολόγηση της εφαρμογής των ΣΒΑ θα βασίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στα δεδομένα και στα συμπεράσματα που θα απορρέουν από δύο εκθέσεις των Ηνωμένων Εθνών – της Ετήσιας Έκθεσης Προόδου των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (βάσει την παράγραφο 83 του Ψηφίσματος 70/1) και της Παγκόσμιας Έκθεσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οποία συντάσσεται κάθε τέσσερα χρόνια. Τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών καλούνται να ενημερώσουν το Φόρουμ σχετικά με την πορεία και τα μέσα εφαρμογής των ΣΒΑ σε εθνικό επίπεδο, μέσω της υποβολής εθελοντικών εκθέσεων αξιολόγησης/ ανασκόπησης (National Voluntary Reviews) [CITATION Νίκ17 \l 1033].

Οι νέοι ΣΒΑ βασίζονται σε δεκαετίες εργασίας από τις χώρες συνεισφοράς και τον ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένου του Υπουργείου Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων του ΟΗΕ. Πιο συγκεκριμένα:

- Το Ιούνιο του 1992, στη Σύνοδο Κορυφής της Γης στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας, περισσότερες από 178 χώρες υιοθέτησαν την Ατζέντα 21, ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την οικοδόμηση μιας παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για την αειφόρο ανάπτυξη προς την βελτίωση της ανθρώπινης ζωής και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Τα κράτη μέλη ενέκριναν ομόφωνα τη Διακήρυξη της Χιλιετίας στη Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας τον Σεπτέμβριο του 2000 στην έδρα του ΟΗΕ, στη Νέα Υόρκη. Η Σύνοδος Κορυφής οδήγησε στην εκπόνηση οκτώ Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (ΑΣΧ) για τη μείωση της ακραίας φτώχειας έως το 2015.

- Η Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη και το σχέδιο εφαρμογής που εγκρίθηκε στη Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στη Ν. Αφρική το 2002, επιβεβαίωσε τις δεσμεύσεις της παγκόσμιας κοινότητας για την εξάλειψη της φτώχειας και την προστασία του περιβάλλοντος και βασίστηκε στην Ατζέντα 21 και τη Διακήρυξη της Χιλιετίας, συμπεριλαμβάνοντας μεγαλύτερη έμφαση στις πολυμερείς εταιρικές σχέσεις.
- Στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη (Ρίο +20) στο Ρίο ντε Τζανέιρο, στη Βραζιλία, τον Ιούνιο του 2012, τα κράτη μέλη ενέκριναν το έγγραφο αποτελεσμάτων με τίτλο “Το μέλλον που θέλουμε”. Μέσω του κειμένου αυτού, αποφάσισαν να ξεκινήσουν μία διαδικασία ανάπτυξης, ένα σύνολο SDGs (Sustainable Development Goals) που θα στηριχθούν στους ΑΣΧ και να ιδρύσουν το Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου του ΟΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Το αποτέλεσμα του Ρίο +20, περιείχε επίσης άλλα μέτρα για την εφαρμογή της Αειφόρου Ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων εντολών για μελλοντικά προγράμματα εργασίας στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης, των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών και άλλων.
- Το 2013, η Γενική Συνέλευση δημιούργησε 30μελή Ανοικτή Ομάδα Εργασίας για την ανάπτυξη μιας πρότασης για τους ΣΒΑ.
- Τον Ιανουάριο του 2015, η Γενική Συνέλευση ξεκίνησε τη διαπραγματευτική διαδικασία για την αναπτυξιακή ατζέντα μετά το 2015. Η διαδικασία κορυφώθηκε με την επακόλουθη έγκριση της ατζέντας του 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη, με 17 ΣΒΑ στον πυρήνα της, στη διάσκεψη κορυφής του ΟΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη τον Σεπτέμβριο του 2015.
- Το 2015 ήταν ένα έτος ορόσημο για τη διαμόρφωση πολυμερούς και διεθνούς πολιτικής, με την έγκριση πολλών σημαντικών συμφωνιών:
  - Πλαίσιο Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών (Μάρτιος 2015)
  - Πρόγραμμα Δράσης της Αντί Αμπέμπα για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης (Ιούλιος 2015)
  - Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: η ατζέντα του 2030 για την αειφόρο ανάπτυξη με τους 17 SDGs, εγκρίθηκε στη διάσκεψη κορυφής του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο του 2015.
  - Συμφωνία του Παρισιού για την αλλαγή του κλίματος (Δεκέμβριος 2015)
- Σήμερα, το ετήσιο Πολιτικό Φόρουμ υψηλού επιπέδου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη χρησιμεύει ως η κεντρική πλατφόρμα του ΟΗΕ για την παρακολούθηση και την αναθεώρηση των στόχων Αειφόρου Ανάπτυξης.

(<https://sdgs.un.org/goals>)

Η Διοίκηση Στόχων Αειφόρου Ανάπτυξης (DSDG), που ανήκει στο Υπουργείο Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (UNDESA), παρέχει ουσιαστική υποστήριξη και ανάπτυξη ικανοτήτων όσο αφορά στους στόχους και τα σχετικά θέματα. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στο νερό, το κλίμα, την ενέργεια, τους ωκεανούς, την αστικοποίηση, τις μεταφορές, την επιστήμη και τεχνολογία. Η DSDG διαδραματίζει βασικό ρόλο στην αξιολόγηση της υλοποίησης της ατζέντας του 2030 σε παγκόσμια κλίμακα και των δραστηριοτήτων υπεράσπισης και προσέγγισης που σχετίζονται με τους ΣΒΑ. Προκειμένου να υλοποιηθεί η Ατζέντα του 2030 τα κράτη-μέλη καλούνται να εφαρμόσουν όλους τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης αξιοποιώντας τα κατάλληλα μέσα υλοποίησης.

1.3 Το πλαίσιο εφαρμογής της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Ελλάδα

Η Ελλάδα ως μέλος του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασχολείται με πολιτικές για τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Το Σεπτέμβριο του 2015 δεσμεύτηκε να υιοθετήσει και να εφαρμόσει την Ατζέντα 2030 αποτελώντας ταυτόχρονα μία πολύ καλή ευκαιρία για τη βελτίωση των αναπτυξιακών της σχέσεων. Η παράλληλη έξοδος της όμως από την μακροχρόνια οικονομική ύφεση οδήγησε τη χώρα σε σημείο ώστε να δίνει περισσότερη έμφαση στην οικονομική και κοινωνική πλευρά της αειφορίας.

Ο συντονισμός και η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης της Ατζέντας 2030 και των 17 στόχων στην Ελλάδα έχει ανατεθεί στη Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης και πιο συγκεκριμένα στο Γραφείο Συντονισμού, Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων από το Δεκέμβριο του 2016. Με την ανάθεση αυτή, η δέσμευση για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης τίθεται σε υψηλό πολιτικό επίπεδο. Στην εναρκτήρια συνάντηση του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού για την Εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης καθορίζονται οι βασικοί άξονες: ιεράρχηση και προσαρμογή με βάση τις εθνικές προτεραιότητες και ανάγκες, διασφάλιση της συνοχής και της διασύνδεσης των σχετικών πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων και η υλοποίηση αυτών όπως και η τακτική παρακολούθηση με χρονικό ορίζοντα μέχρι το 2030 [CITATION Βαρ17 \l 1032].

Για την καλύτερη δυνατότητα συντονισμού των δράσεων των Υπουργείων εδραιώθηκε υπό την καθοδήγηση κομμάτων του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ο σκοπός ήταν ο από κοινού καθορισμός και προγραμματισμός των βασικών σταδίων υλοποίησης τους σε εθνικό επίπεδο. Έτσι, ορίστηκαν αντιπροσώποι υπουργείων για να λειτουργούν ως σημεία επαφής για την καλύτερη επεξεργασία και ενσωμάτωση των ΣΒΑ στο εθνικό πλαίσιο. Το Υπουργείο Εξωτερικών διατηρεί την ευθύνη της επικοινωνίας και της ενημέρωσης των διεθνών οργανισμών και οργάνων σχετικά με τις προσπάθειες εφαρμογής των στόχων σε εθνικό επίπεδο.

Το Διυπουργικό Δίκτυο Συντονισμού για τους ΣΒΑ είναι επίσης υπεύθυνο για την προετοιμασία και σύνταξη των Εθνικών Εκθέσεων Αξιολόγησης (Voluntary National Review) για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης οι οποίες θα παρουσιάζονται στο Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου του ΟΗΕ [CITATION Έλλ19 \l 1032]. Τον Ιούλιο του 2018 η Ελλάδα υπέβαλε εθελοντική αξιολόγηση υποβολής των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης κατά τη συνεδρία του High Level Political Forum [CITATION Βαρ17 \l 1032]. Σημαντικός παράγοντας ενσωμάτωσης των ΣΒΑ σε εθνικό επίπεδο αποτελεί το Ελληνικό Κοινοβούλιο μέσω μίας συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής

διαδικασίας και των κοινοβουλευτικών επιτροπών που υφίσταντο εντός αυτού, για την εξέταση και τη διεξαγωγή προσχέδιων νόμων.

Πρέπει να επισημανθεί ότι η διερεύνηση του τρόπου υλοποίησης των ΣΒΑ στην Ελλάδα είναι ουσιώδες ζήτημα το οποίο επιτυγχάνεται σε τέσσερα σημαντικά στάδια. Πρώτο στάδιο αποτελούν οι θεσμικές προσαρμογές και η κατανομή αρμοδιοτήτων στον ελληνικό χώρο. Δεύτερο στάδιο είναι η πολιτική, που αφορά στη συμβολή των στόχων στη χωρική και αναπτυξιακή πολιτική και τη μεταξύ τους σύνδεση. Τρίτο στάδιο αποτελεί η διακυβέρνηση η οποία οφείλει να ενισχύσει τις διαδικασίες για την υιοθέτηση των ΣΒΑ σε όλους τους τομείς. Τελευταίο στάδιο, η αξιολόγηση. Σε αυτό το στάδιο ορίζεται σύστημα αξιολόγησης και καθορίζονται δείκτες.

1.3.1 Θεσμική δομή και αρμοδιότητες

Αρχικά, στο κομμάτι της θεσμικής δομής περιγράφεται η δράση της διοίκησης και των κοινωνικών εταίρων που συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων.

Τον Δεκέμβριο του 2016, ανατέθηκε στη Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης(ΓΓΚ) ο συντονισμός και η παρακολούθηση της εφαρμογής των 17 ΣΒΑ στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στο Γραφείο Συντονισμού Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων (ΓΣΘΔΕΘ). Η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης έρχεται σε επαφή με το Κοινοβούλιο, τη Γενική Γραμματεία Συντονισμού, την Αντιπροεδρία και τα υπουργεία για την απαραίτητη πολιτική δέσμευση της εφαρμογής ΣΒΑ.

Το 2017, μέσα από μία διαδικασία ανοικτού διαλόγου μεταξύ κυβερνητικών μονάδων και ενός ευρύ φάσματος ενδιαφερόμενων ομάδων (π.χ. ακαδημαϊκή κοινότητα, ερευνητική κοινότητα, ιδιωτικός τομέας, κλπ.) εκπονήθηκε μία εμπειριστατωμένη άσκηση απογραφής που αφορά τη διοίκηση και τους κοινωνικούς εταίρους. Στόχος αυτού, ήταν ο προσδιορισμός του σημείου εκκίνησης της χώρας στη διαδικασία υλοποίησης των ΣΒΑ .

Το Γραφείο Συντονισμού Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων(ΓΣΘΔΕΘ) αποτελεί οργανωτικό εργαλείο για την προώθηση των ΣΒΑ σε υπάρχοντες ή νέες εθνικές πολιτικές, νομοθεσίες και στρατηγικές λαμβάνοντας υπόψη όμως τις εθνικές ανάγκες. Σημαντικές αρμοδιότητες του ΓΣΘΔΕΘ είναι η αναγνώριση των προκλήσεων στην εφαρμογή των ΣΒΑ με τις πιθανές θεσμικές εφαρμογές και η οργάνωση των διαδικασιών διαβούλευσης σχετικών με την εφαρμογή των στόχων.

Για να διευκολυνθεί το έργο του Γραφείου Συντονισμού Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων και της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης συστάθηκε ένας θεσμικός μηχανισμός με συντονιστικό χαρακτήρα. Πρόκειται για το

Διυπουργικό Δίκτυο Συντονισμού σκοπός του οποίου είναι να φέρει σε επαφή τους αντιπροσώπους όλων των υπουργείων, ώστε να υπάρχει συνοχή στα θέματα που αφορούν στην υλοποίηση των ΣΒΑ και στην ενσωμάτωσή τους στις πολιτικές. Πιο συγκεκριμένα, το Διυπουργικό Δίκτυο Συντονισμού είναι αρμόδιο για τα εξής:

- Την εκπόνηση της Εθνικής Εθελοντικής Αξιολόγησης που παρουσιάζεται στο Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου του ΟΗΕ.
- Την ανάλυση των υπαρχόντων ή νέων πολιτικών, της νομοθεσίας και των σχεδίων δράσης ως προς το βαθμό ενσωμάτωσης των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Την αναγνώριση πολιτικών κενών στις πολιτικές των υπουργείων κατά την προσπάθεια τους να ενσωματώσουν τους ΣΒΑ.
- Την προώθηση τομεακών δράσεων που απαιτούν πολιτική συνοχή για να ενισχυθούν οι συνέργειες για επίτευξη των ΣΒΑ.

Σύμφωνα με την Εθνική Εθελοντική Αξιολόγηση, το Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας έχει αναλάβει τους επτά από τους δεκαεπτά στόχους για επίτευξη. Μεταξύ αυτών βρίσκονται και οι βασικότεροι που προτείνονται από την Έκθεση Αξιολόγησης του ΟΗΕ ΤΟ 2018 για τη διαδικασία υλοποίηση της Ατζέντας 2030 [CITATION Δήμ \I 1032]. Το γεγονός αυτό, προσδίδει ειδικό βάρος τόσο στη συμβολή του υπουργείου αυτού όσο και στο ρόλο του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού.

Ένας ακόμη συνταγματικά αναγνωρισμένος εθνικός μηχανισμός διαβούλευσης είναι η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος (ΟΚΕ). Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος βρίσκεται σε επικοινωνία με τη Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης και είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου σχετικά με την πολιτική της χώρας στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των ΣΒΑ. Στην επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι από τον επιχειρηματικό κλάδο, οργανισμούς προστασίας των εργαζομένων, ομάδες αγροτών, περιβαλλοντικές οργανώσεις και ομάδες περιφερειακής τοπικής αυτοδιοίκησης. Μέσω τη διαβούλευσης διαμορφώνονται απόψεις και προτάσεις που ακουμπούν πολλές θεματικές ενότητες για την εφαρμογή των στόχων αειφορίας, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό πολιτικών. Τέλος, η επιτροπή για να ενημερώσει το κοινό σχετικά με τους ΣΒΑ οργανώνει -σε παράλληλη χρονική περίοδο- συνέδρια, προκειμένου να ενημερώσει για τις αποφάσεις περί Βιώσιμη Ανάπτυξη στους πολίτες.

1.3.2 Πολιτική

Στο κομμάτι της πολιτικής, μελετώνται οι δράσεις της διοίκησης σε υπουργικό επίπεδο. Η συνοχή της πολιτικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι βασική για τις συνέργειες που αφορούν την υλοποίηση των 17 ΣΒΑ και των 169 υποστόχων, μέσω των τομεακών πολιτικών και δράσεων σε εθνικό-διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, καθιερώνεται η αξιόπιστη ποσοτική παρακολούθηση και η αξιολόγηση των επιπτώσεων, που επιφέρουν οι πολιτικές για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο σύνολο της κοινωνίας.

Το Γραφείο Συντονισμού, Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων έχει προχωρήσει, κατόπιν εκτεταμένης διαβούλευσης με τα αρμόδια Υπουργεία και την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), στην υιοθέτηση μιας δέσμης εθνικών δεικτών με τους οποίους θα παρακολουθείται η πρόοδος εφαρμογής των ΣΒΑ στα επόμενα έτη. Οι εν λόγω δείκτες, οι οποίοι επικαιροποιούνται και προσαρμόζονται κάθε φορά ανάλογα με τις εξελίξεις σε επιμέρους πολιτικές προτεραιότητες και διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα, έχουν επιλεγεί από το σύνολο των 232 υιοθετηθέντων δεικτών από τον ΟΗΕ και από το πλαίσιο των 100 δεικτών της Eurostat. [CITATION htt17 \l 1032]

Η επιλογή των δεικτών έγινε με βάση τα πιο κάτω κριτήρια:

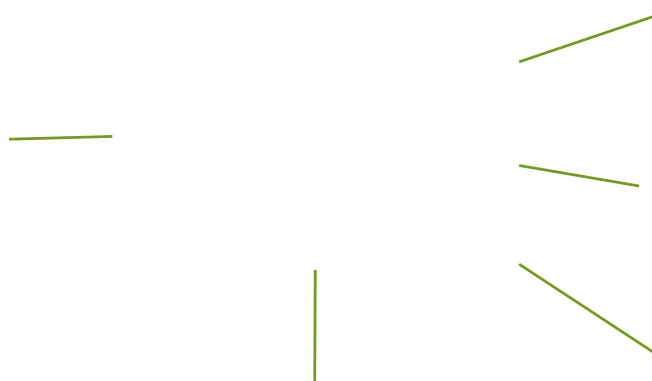
1. Συμβατότητα με την ελληνική πραγματικότητα, υφιστάμενες συνθήκες και ανάγκες.
2. Συνάφεια με τις οκτώ Εθνικές Προτεραιότητες για τους ΣΒΑ.
3. Διαθεσιμότητα στατιστικών δεδομένων από την ΕΛΣΤΑΤ, τα Υπουργεία και το σύνολο των φορέων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος.

Επίσης, μέρος τη άσκησης απογραφής της Εθνικής Εθελοντικής Αξιολόγησης (2018) αποτελεί και η υιοθέτηση των οκτώ(8) εθνικών προτεραιοτήτων, οι οποίες προσαρμόζουν τους 17 ΣΒΑ στις εθνικές ανάγκες και προτεραιότητες τις χώρας. Οι 8 εθνικές προτεραιότητες είναι οι εξής:

1. Υιοθέτηση μία ανταγωνιστικής, καινοτόμου βιώσιμης ανάπτυξης.
2. Προώθηση της πλήρους απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους.
3. Αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και παροχή καθολικής πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης.
4. Μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους.
5. Παροχή υψηλούς ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση.
6. Ενίσχυση της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης του φυσικού κεφαλαίου, ως βάση για την κοινωνική ευημερία και τη μετάβαση προς μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
7. Δημιουργία αποτελεσματικών και υπεύθυνων θεσμών.

8. Ενίσχυση ανοικτών, συμμετοχικών και δημοκρατικών διαδικασιών και προώθηση εταιρικών σχέσεων.

Οι προτεραιότητες αυτές, έχουν συντονισμένη εφαρμογή από τη δημόσια πολιτική ενώ ταυτόχρονα βρίσκονται σε απόλυτη ευθυγράμμιση με την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική (2017-2021) [CITATION Δήμ \l 1032]. Η «Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική 21» έχει ως βασικούς άξονες: την αποκατάσταση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας⁸, τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων για την ανάπτυξη και την απασχόληση και τέλος, τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα[CITATION htt171 \l 1033] .

Σχεδιάγραμμα 1: Δομή του συντονιστικού συστήματος των ΣΒΑ.

Ιδία επεξεργασία, Πηγή: [CITATION Δήμ \l 1032]

1.3.3 Διακυβέρνηση

Οι θεσμικές αλλαγές μαζί με την κατανομή αρμοδιοτήτων ,όπως και η συνοχή πολιτικής, αποσκοπούν στην πραγματοποίηση των διαδικασιών διακυβέρνησης. Πιο κάτω, αναγράφονται συμπεράσματα για το διακυβερνητικό τμήμα της χώρας, τα οποία συμπεράσματα προκύπτουν από τη διπλωματική μελέτη [CITATION Δήμ \l 1032]. Να επισημανθεί πως για τη συγκεκριμένη εργασία έχουν γίνει τηλεφωνικές

---

⁸ Η βιωσιμότητα του Δημόσιου Χρέους [CITATION Σοφ12 \l 1032]

συνεντεύξεις σε εκπροσώπους του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού ή της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης και έχουν ενεργή ενασχόληση με το ζήτημα.

Αρχικά, η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης (ΓΓΚ) έχει εκλεχθεί ως το καταλληλότερο όργανο και γενικό αρμόδιο σώμα για την επιμέλεια της εφαρμογής των ΣΒΑ. Η κεντρικότητα του οργάνου παρέχει τη δυνατότητα άμεσης επαφής με άλλες δομές. Για παράδειγμα, ο κύκλος των διαδικασιών διακυβέρνησης της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ), της Συνόδου των Πρυτάνεων (που συντονίζουν την ακαδημαϊκή κοινότητα), των συναντήσεων που γίνονται για την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση και του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού (ΔΔΣ) συνδέονται μέσω του κεντρικού ρόλου της Γενικής Γραμματείας. Ο κύκλος της ΟΚΕ με τον κύκλο του ΔΔΣ είναι στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους. Αυτό γιατί στις συνεδριάσεις που αφορούν ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης της ΟΚΕ παρευρίσκονται η ΓΓΚ και ο υπουργός του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) με σκοπό να μεταφέρουν τους προβληματισμούς του ΔΔΣ, αλλά και αντίστροφα. Η ΓΓΚ αποτελεί συντονιστικό όργανο γι' αυτές τις διαδικασίες διακυβέρνησης.

Επίσης, στο πλαίσιο έναρξης των διαδικασιών επίτευξης της βιωσιμότητας στην Ελλάδα και των στόχων αυτής, η αποτελεσματικότητα του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού(ΔΔΣ) κρίνεται γενικώς ικανοποιητική, αφού οι αντιπρόσωποι του κάθε υπουργείου που συμμετέχουν στο ΔΔΣ έχουν επικοινωνία μεταξύ τους, ενημέρωση για τις δράσεις τους και ανταλλαγή απόψεων για θέματα υλοποίησης των ΣΒΑ. Ο συντονισμός κρίθηκε ανέφικτος χωρίς τη λειτουργία αυτής της θεσμικής δομής. Θετικό αποτελεί επίσης, το γεγονός ότι οι αντιπρόσωποι του κάθε υπουργείου έχουν οριστεί επίσημα από τα υπουργεία και οι οποίοι αποτελούν μόνιμα στελέχη του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού, ώστε να διασφαλιστεί η θεσμική συνέχεια της λειτουργίας του φόρουμ.

Για το θέμα αυτό, υπήρξαν και σχετικές αμφιβολίες όπως ότι : ο μικρός αριθμός των συναντήσεων και ο μεγάλος αριθμός των εκπροσώπων εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του ρόλο του Διυπουργικού Δικτύου Συντονισμού. Μεγαλύτερη ενασχόληση με τους στόχους φαίνεται να έχουν το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και το Υπουργείο Εξωτερικών. Έγιναν ορισμένα βήματα για τη διασύνδεση των ΣΒΑ με τα υπουργεία αγροτικής ανάπτυξης, τουρισμού και πολιτισμού, ωστόσο η έλλειψη διατομεακών δράσεων είναι φανερή.

Συμπερασματικά, σε σχέση με τις υποδείξεις καλών πρακτικών, που προέρχονται από μελέτες του Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, η Ελλάδα υπολείπεται σε αρκετούς τομείς. Συγκεκριμένα, χρειάζεται να εστιάσει στην

ενίσχυση των διαδικασιών διακυβέρνησης και συντονισμού, στην επίτευξη συνοχής⁹ στην πολιτική, στην ενίσχυση των ικανοτήτων του διοικητικού προσωπικού σε θέματα επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης και στην έγκριση δεικτών με ποιοτικά κριτήρια αξιολόγηση

---

⁹ Οι πολιτικές αυτές συμβάλλουν κατά το δυνατόν στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων.
[CITATION Κακ10 \l 1032]

2.1 ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη ξεκίνησε από την περιβαλλοντική εκπαίδευση που έγινε παγκόσμιο ζήτημα στη «Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών» το 1972. Επικεντρώθηκε στην ανάγκη εξέτασης του περιβάλλοντος και των κοινωνικοοικονομικών ζητημάτων που αφορούν την φτώχεια και την υπανάπτυξη [CITATION Ach18 \l 1032]. Ο στόχος του ΟΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη ήταν η ολοκλήρωση της εκπαίδευσης για Βιώσιμη Ανάπτυξη σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα [CITATION Τον15 \l 1033]. Η Αειφόρος Ανάπτυξη έγινε γνωστή για πρώτη φορά στην «Παγκόσμια Στρατηγική Διατήρησης» («World Conversation Strategy») το 1980, και εξελίχθηκε σε ένα ακρογωνιαίο λίθο της περιβαλλοντικής πολιτικής στην έκθεση της «Παγκόσμιας Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης» («World Commission on Environment and Development») (1987) [CITATION Τον15 \l 1032]. Ο ρόλος της εκπαίδευσης έγινε σύντομα μια προφανής πτυχή της αειφορίας, ενώ το 1992 ζητήματα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα στην εκπαίδευση αναφέρονται ρητά στην Agenda 21 του ΟΗΕ [CITATION Τον15 \l 1032].

Στο πλαίσιο της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το Ρίο +20, η πρωτοβουλία για την αειφορία στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Higher Education Sustainability Initiative → HESI) δημιουργήθηκε ως συνεργασία πολλών χορηγών του ΟΗΕ όπως UNESCO, UN-DESA, UNEP, UNU, Global Compact [CITATION Uni \l 1032]. Μία ποιοτική εκπαίδευση ακαδημαϊκού επιπέδου, βάσει του 4^{ου} στόχου, απαιτεί την ενίσχυση δέσμευσης από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη διδασκαλία και την ενθάρρυνση της έρευνας για αειφόρο ανάπτυξη, την πρασίνωση των πανεπιστημιοπόλεων και την υποστήριξη των τοπικών προσπαθειών αειφορίας [CITATION Uni \l 1032]. Η Ανώτατη Εκπαίδευση αποσκοπεί, στην ανάπτυξη σχεδίων αειφορίας από τα ιδρύματα, σε συνεργασία με την ευρύτερη κοινότητα, ώστε να διευκολυνθούν στη διαδικασία ενσωμάτωσης των αρχών βιωσιμότητας στους κόλπους των πανεπιστημίων.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν αναληφθεί ορισμένες πρωτοβουλίες για τα Ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να ενσωματώσουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ακολουθώντας μια ποικιλία προσεγγίσεων. Μερικές από τις πρωτοβουλίες, επικεντρώνονται στον καθορισμό μοντέλων εφαρμογής σε επίπεδο πανεπιστημίου ή πανεπιστημιακού προγράμματος [CITATION EVe15 \l 1033]. Τα μοντέλα

καθορίζουν τις κατευθυντήριες αρχές και τα βήματα προς την κατεύθυνση της βιώσιμης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Άλλες τέτοιες πρωτοβουλίες εστιάζονται στο επίπεδο της εκπαίδευσης των ΑΕΙ (Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων) προσφέροντας συγκεκριμένα μαθήματα και προγράμματα που ενσωματώνονται ή ειδικεύονται στη Βιώσιμη Ανάπτυξη[CITATION EVe15 \l 1032].

Τα πανεπιστήμια που ακολουθούν τέτοια μοντέλα βιωσιμότητας είναι σε θέση να παράγουν νέες γνώσεις και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων των φοιτητών και να ευαισθητοποιήσουν όλους, γύρω από τα θέματα αειφορίας. Τα τελευταία 20 χρόνια έχουν γίνει πολλές δηλώσεις σχετικά με την HESD¹⁰ και υπήρξε σημαντική πρόοδος στην εφαρμογή της βιωσιμότητας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα[CITATION Ado141 \l 1033]. Τα πανεπιστήμια έχουν εφαρμόσει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων ESD και έχουν δημιουργήσει δίκτυα.

Οι πρόεδροι της UNESCO ESD διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό της μάθησης, την ανάπτυξη ικανοτήτων και εξέλιξης των εκπαιδευτικών συστημάτων. Παρόλο που η εκπαίδευση για την αειφορία ενσωματώνεται στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, έχει αποδειχθεί δύσκολο έργο, λόγω άλλων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που ακολουθούν μερικές φορές διαφορετικούς ή αντίθετους στόχους. Έτσι, παρά τις θετικές εξελίξεις οι οποίες συντελούνται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, απομένει ακόμη πολύς δρόμος μέχρι που η βιωσιμότητα να γίνει ευρέως αποδεκτή στους πανεπιστημιακούς κύκλους[CITATION Ado141 \l 1032]. Ωστόσο, ορισμένα πανεπιστήμια έχουν δεσμευτεί να παρέχουν προγράμματα εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι στόχοι της ESD μπορούν να υποστηρίξουν διάφορες δράσεις που αναλαμβάνουν τα Πανεπιστήμια.

Ο τέταρτος(4^{ος}) στόχος (SDG4) του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που αφορά στην Ποιοτική Εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες, ενσωματώθηκε στην Ατζέντα του ΟΗΕ μετά το 2015, καθώς η παροχή καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέχρι τότε δεν είχε επιτευχθεί πλήρως [CITATION Miχ19 \l 1032]. Βάσει της επίσημης πλατφόρμας των Ηνωμένων Εθνών, το 2005 η UNESCO ξεκίνησε τη «Διεθνή Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Βιώσιμη», από 2005-2014. Σκοπός της εκστρατείας ήταν η εφαρμογή της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ESD) υπό την καθοδήγηση της UNESCO και η ενδυνάμωση της διεθνούς συνεργασίας για την προώθηση των πρακτικών, προγραμμάτων και πολιτικών σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο για την επόμενη δεκαετία.

Ο στόχος αειφορίας Νο 4 ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από την Ατζέντα 2030, αφορά στη διασφάλιση της ελεύθερης, ισότιμης και ποιοτικής εκπαίδευσης που προάγουν τις ευκαιρίες δια βίου μάθησης. Ο SDG4 διαχωρίζεται σε 7 υποστόχους για την καλύτερη και σαφέστερη εφαρμογή του. Οι επιμέρους στόχοι είναι οι εξής:

---

¹⁰ Ανώτατη εκπαίδευση για αειφόρο ανάπτυξη

- 4.1 Εώς το 2030, να διασφαλισθεί ότι όλα τα κορίτσια και αγόρια θα ολοκληρώνουν μία ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση που οδηγεί σε αντίστοιχα και τελεσφόρα μαθησιακά αποτελέσματα.
- 4.2 Εώς το 2030, να διασφαλιστεί ότι όλα τα κορίτσια και τα αγόρια θα έχουν πρόσβαση σε ποιοτική προσχολική ανάπτυξη, φροντίδα και εκπαίδευση έτσι ώστε να είναι έτοιμα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- 4.3 Έως το 2030, να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση για όλες τις γυναίκες και τους άντρες σε προσιτή και ποιοτική τεχνική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των πανεπιστημίων.
- 4.4 Εώς το 2030, να υπάρξει ουσιαστική αύξηση του αριθμού των νέων και των ενηλίκων οι οποίοι έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων για απασχόληση, αξιοπρεπή εργασία και επιχειρηματικότητα.
- 4.5 Εώς το 2030, να εξαιρεθούν οι διακρίσεις με βάση το φύλο στη εκπαίδευση. Να διασφαλισθεί η ισότιμη πρόσβαση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης για τους ευάλωτους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες, των αυτόχthonων πληθυσμών και των παιδιών που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.
- 4.6 Εώς το 2030, να διασφαλιστεί ότι η νεολαία στο σύνολο της καθώς και ένα σημαντικό ποσοστό ενηλίκων ανδρών και γυναικών, θα πετύχουν τον αριθμητισμό και τον γραμματισμό.
- 4.7 Εώς το 2030, να διασφαλιστεί ότι όλοι οι εκπαιδευόμενοι θα αποκτήσουν τη γνώση και θα καλλιεργήσουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για να προάγουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ο τρόπος είναι μέσω της εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το βιώσιμο τρόπο ζωής, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, της προαγωγής της κουλτούρας της ειρήνης και της μη βίας, της ταυτότητας του παγκόσμιου πολίτη, καθώς και μέσω της αναγνώρισης της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της συμβολής του πολιτισμού στη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Πιο κάτω αναφέρονται υποστόχοι του έβδομου επιμέρους στόχου που ανήκει στον τέταρτο στόχο της Ατζέντας 2030:

4.7^α Οικοδόμηση και αναβάθμιση εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών και ατόμων με αναπηρίες, λαμβάνοντας υπόψη το θέμα του φύλου και παροχή ασφαλών, ειρηνικών, συμμετοχικών και αποδοτικών μαθησιακών περιβαλλόντων.

4.7^β Έως το 2030, να γίνει ουσιαστική επέκταση, σε παγκόσμια επίπεδο, όσο αφορά τις διαθέσιμες υποτροφίες στις αναπτυσσόμενες χώρες, και ιδίως στις λιγότερες ανεπτυγμένες όπως στα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη και στις αφρικανικές χώρες. Αυτό γίνεται για να προωθηθούν οι εγγραφές στην ανώτατη

εκπαίδευση, των τεχνολογιών της πληροφορίας και επικοινωνίας, καθώς και τεχνικών, μηχανολογικών και επιστημονικών προγραμμάτων στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

4.7γ Έως το 2030, να υπάρξει αύξηση της προσφοράς καταρτισμένων εκπαιδευτικών μέσω της διεθνούς συνεργασίας, ούτως ώστε να καταρτισθεί διδακτικό προσωπικό στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερες ανεπτυγμένες χώρες και τα μικρά αναπτυσσόμενα κράτη.

2.20 ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ UNESCO ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η UNESCO ή αλλιώς ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών συμβάλει στην οικοδόμηση της ειρήνης, της εξάλειψης της φτώχειας, της Αειφόρου Ανάπτυξης και τον διαπολιτισμικό διάλογο μέσω της εκπαίδευσης, των επιστημών, του πολιτισμού, της επικοινωνίας και της ενημέρωσης[CITATION htt13 \l 1033]. Η UNESCO είναι ο κύριος οργανισμός του ΟΗΕ που ασχολείται ευλαβικά με την Εκπαίδευση στην Αειφόρο Ανάπτυξη (ESD). Βοηθά τα υπουργεία εκπαίδευσης και άλλους τομείς παγκοσμίως να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές για την ενσωμάτωση της Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης (ESD) στα προγράμματα σπουδών και τα εθνικά πρότυπα ποιότητας για να αναπτύξουν δείκτες για τον καθορισμό προτύπων για καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

2.2.1 Πρόγραμμα UNITWIN/ UNESCO Chairs

Το πρόγραμμα UNITWIN της UNESCO προωθεί τη διεθνή συνεργασία και δικτύωση μεταξύ πανεπιστημίων. Βοηθά στην ενίσχυση των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παγκοσμίως, γεφυρώνει το κενό γνώσεων, κινητοποιεί την πανεπιστημιακή εμπειρογνωμοσύνη και λειτουργεί βάσει της Ατζέντας Αειφόρου Ανάπτυξης 2030.

Το πρόγραμμα UNESCO Chairs και UNITWIN Networks, δηλαδή Πρόγραμμα Εδρών και Πανεπιστημιακών Δικτύων της UNESCO λειτούργησε για πρώτη φορά το έτος 1992. Βάσει την επίσημη ιστοσελίδα της UNESCO με ημερομηνία ενημέρωσης 20/03/2021, το Πρόγραμμα Εδρών επεκτείνεται σε 845 πανεπιστήμια και 114 χώρες συνολικά παγκοσμίως. Οι χώρες με τα περισσότερα πανεπιστήμια που ανήκουν στο πρόγραμμα εδρών της UNESCO είναι οι Ισπανία, Ρωσία, Γαλλία και σε δεύτερη

φάση η Ιταλία, Βραζιλία, Καναδάς, Μεξικό, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Αντίστοιχα, τα πανεπιστήμια που ανήκουν στο πρόγραμμα πανεπιστημιακών δικτύων είναι 45 από 23 διαφορετικές χώρες.

Το πρόγραμμα UNITWIN/UNESCO Chairs είναι μια διατομεακή πλατφόρμα που καλύπτει όλους τους τομείς του οργανισμού: Εκπαίδευση, Πολιτισμός, Κοινωνικές και Ανθρώπινες Επιστήμες, Φυσικές Επιστήμες και Επικοινωνία και πληροφόρηση. Αντιπροσωπεύει τη συνδυασμένη δύναμη «λαμπρών» ιδεών από όλο τον κόσμο για τη δημιουργία βιώσιμων λύσεων για τις σημερινές προκλήσεις και για μελλοντικές ανησυχίες. Το πρόγραμμα διαδραματίζει βασικό ρόλο προσφέροντας ιδέες, καινοτομία, γνώσεις, πληροφορίες και υποστήριξη για την επίτευξη όλων των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.

2.2.2 Decade of Education for Sustainable Development (DESD)

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών συνέχισε τη δράση για την ποιοτική εκπαίδευση με την έναρξη της Δεκαετίας Εκπαίδευσης των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, τη χρονολογική περίοδο 2005-2014. Ο γενικότερος στόχος της δεκαετίας του ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη ήταν να ενσωματωθούν οι αρχές και οι πρακτικές της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις βαθμίδες, από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι την πανεπιστημιακή. Αυτή η εκπαιδευτική προσπάθεια ενθάρρυνε αλλαγές στη συμπεριφορά που δημιούργησαν μεγαλύτερη περιβαλλοντική ακεραιότητα, οικονομική βιωσιμότητα και μια δίκαιη κοινωνία για τις σημερινές και μελλοντικές γενεές.

Η UNESCO ως επικεφαλής οργανισμός για τη Δεκαετία Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Decade of Education for Sustainable Development – DESD) συντόνιζε τις προσπάθειες προγραμμάτων και οργανισμών του ΟΗΕ που σχετίζονται με τη DESD. Η UNESCO εργάστηκε για να δημιουργήσει νέες συνεργασίες μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των εκπαιδευόμενων. Επίσης, για να συνδέσει τα κράτη μέλη που έχουν ενσωματώσει την ESD στα προγράμματα σπουδών και στα εθνικά πρότυπα ποιότητας καθώς και για να αναπτύξει σχετικά πλαίσια δεικτών που θεσπίζουν πρότυπα για μαθησιακά αποτελέσματα.

2.2.3 Global Action Programme on Education (GAP)

Στην πορεία, ένα νέο πρόγραμμα τέθηκε σε εφαρμογή, το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης Εκπαίδευσης Αειφόρου Ανάπτυξης (Global Action Programme on Education for Sustainable Development – GAP). Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα διήρκεσε από το 2015 έως το 2019 και είχε ως στόχο την επιτάχυνση της προόδου προς την αειφόρο

ανάπτυξη μέσω του εκπαιδευτικού τομέα. Ουσιαστικά, συμβάλλει στην επίτευξη του οράματος που έθεσε η Δεκαετία Εκπαίδευσης του ΟΗΕ : “ένας κόσμος όπου όλοι έχουν την ευκαιρία να επωφεληθούν από την εκπαίδευση και να μάθουν τις αξίες, τη συμπεριφορά και το τρόπο ζωής που απαιτούνται για ένα βιώσιμο μέλλον και για θετικό κοινωνικό μετασχηματισμό”. Για να καταστεί δυνατή η εστίαση του Παγκόσμιου Προγράμματος Δράσης, η UNESCO έχει προσδιορίσει κάποιους τομείς δράσης για την καλύτερη δυνατή προώθηση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Οι πληροφορίες πάρθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα της UNESCO.

2.2.3.1 Μετασχηματισμός περιβάλλοντος, μάθησης και κατάρτισης

Τα βιώσιμα μαθησιακά περιβάλλοντα όπως πράσινες πανεπιστημιούπολεις ενισχύουν την ικανότητα ενσωμάτωσης των αρχών της αειφορίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και στην καθημερινότητα των εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων. Η UNESCO προωθεί την Προσέγγιση Ολόκληρου του Ιδρύματος (Whole Institution Approach – WIA) στην εκπαίδευση βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις ρυθμίσεις μάθησης και κατάρτισης, σε επίπεδο διοίκησης, διδακτικού/μαθησιακού περιεχομένου και μεθοδολογίας, διαχείρισης πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων, εμπλοκή της κοινότητας και δημιουργίας συνεργασιών.

Οι θεσμικοί ηγέτες ενθαρρύνουν συμμετοχές σε βιώσιμες πρακτικές και ανάληψη δράσεων για τη μείωση του οικολογικού αποτυπώματος των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

Το Δίκτυο Συνεργατών για αυτό τον τομέα δράσης έχει ορίσει την έννοια του WIA ως ένα βασικό έγγραφο που αναφέρει υπάρχουσες πρωτοβουλίες στο σχολικό και ακαδημαϊκό σύστημα. Στόχος του είναι να αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές και ενημερωτικά δελτία για τα υπουργεία εκπαίδευσης και τους επικεφαλής των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και να ενθαρρύνει την προώθηση και κλιμάκωση της WIA.

2.2.3.2 Ενδυνάμωση και κινητοποίηση των νέων

Οι νέοι έχουν τη δυνατότητα και τα κίνητρα να οδηγήσουν το κίνημα της Αειφόρου Ανάπτυξης. Οι νεολαίοι είναι επίσης μία σημαντική ομάδα καταναλωτών και οι συνήθειες που αναπτύσσουν θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα μελλοντικά πρότυπα κατανάλωσης. Αυτός ο τομέας δράσης της UNESCO απευθύνεται σε οργανισμούς που επικεντρώνονται στη νεολαία, καθοδηγούνται από νέους, προβάλλουν το έργο τους από τα μέσα μαζικής και υποστηρίζονται από τοπικές ή εθνικές κυβερνήσεις.

Η UNESCO χρησιμοποιεί “εργαστήρια κατάρτισης ηγεσίας” («leadership training workshops») για μαζική κινητοποίηση και ενδυνάμωση των νέων προσφέροντας πληροφορίες για βασικά θέματα που αφορούν στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, μετασχηματισμό συστήματος, επικοινωνία, δικτύωση, δράση για την εκπαίδευση βιώσιμης ανάπτυξης και παρακολούθηση. Με αυτό τον τρόπο, επιτυγχάνεται η δημιουργία ενός δικτύου “Εκπαίδευσης Βιώσιμης Ανάπτυξης” υπό την ηγεσία των νέων, με ηλικιακή ομάδα 18-35, που να ανταλλάζει και να συνεργάζεται για τη διάδοση ιδεών GAP σε μια ευρύτερη κοινότητα. Μετά τα εργαστήρια, οι νέοι εκπαιδευόμενοι ηγέτες θα αναμένεται να πραγματοποιήσουν τα δικά τους εκπαιδευτικά εργαστήρια με τους συνομήλικούς τους. Επίσης, καλούνται να συμμετάσχουν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ESD Youth Leaders, για να αυξήσουν το αντίκτυπο της δράσης τους σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Στόχος του έργου είναι να ενδυναμώσει τους νέους παγκοσμίως να κινητοποιηθούν και να εμπνεύσουν τους συνομήλικούς τους, για να αναλάβουν δράση για τη δημιουργία πιο βιώσιμων, δίκαιων και ανθεκτικών κοινοτήτων.

2.2.3.3 Επιτάχυνση βιώσιμων λύσεων σε τοπικό επίπεδο

Η ενδυνάμωση και η αύξηση της ικανότητας των πόλεων και των κοινοτήτων να ενσωματώνουν την ESD είναι απαραίτητη. Οι τοπικές αρχές και οι ηγέτες απαιτείται να ενισχύσουν τις ευκαιρίες μάθησης για ολόκληρη την κοινότητα. Η UNESCO εργάζεται για να βελτιώσει την ποιότητα των τοπικών πλατφορμών και να ενισχύσει τη συνεργασία με τα τοπικά δίκτυα για να δημιουργηθούν προγράμματα για την ESD στις διαδικασίες σχεδιασμού λήψης αποφάσεων.

Τα τοπικά δίκτυα περιλαμβάνουν δημόσιες αρχές, τοπικούς φορείς εκπαίδευσης (μέλη σχολικών συμβουλίων, διευθυντές σχολείων, πρυτάνεις πανεπιστημίων), διευθυντές ιδιωτικών εταιρειών, εκπρόσωποι της κοινωνίας και ομάδες περιθωριοποιημένων ατόμων.

2.2.4 Education for Sustainable Development: Towards achieving the Sustainable Development Goals – Education of Sustainable Development for 2030

Ένα παγκόσμιο πλαίσιο για την Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης για την περίοδο 2020-2030 βρίσκεται υπό προετοιμασία. Το νέο πλαίσιο, επικεντρώνεται, στην ενίσχυση της συμβολής της ESD για την επίτευξη και των 17 ΣΒΑ, εστιάζοντας στις πολιτικές, στα μαθησιακά περιβάλλοντα, στους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους, στους νέους και τις κοινότητες. Ουσιαστικά, αποσκοπεί στην οικοδόμηση εκπαιδευτικών συστημάτων, που υποστηρίζουν τους μαθητευόμενους όλων των ηλικιών να είναι ενεργά συνεισφέροντες σε πιο ειρηνικές και βιώσιμες

κοινωνίες και επίσης να αναπτύξουν ένα αίσθημα ευθύνης για τον πλανήτη βάσει των 17 ΣΒΑ.

Στην επίσημη σελίδα της UNESCO «ESD for 2030: What's the next for Education for Sustainable Development?», αναφέρεται ότι το νέο πλαίσιο θα ξεκινήσει επίσημα στην Παγκόσμια Διάσκεψη της UNESCO για την Εκπαίδευση Αειφόρου Ανάπτυξης στο Βερολίνο στις 17 – 19 Μαΐου 2021. Το Συνέδριο είχε αρχικά προγραμματιστεί για τον Ιούνιο 2020, αλλά αναβλήθηκε λόγω της πανδημίας COVID-19.

Το «ESD για το 2030» στοχεύει στη δημιουργία ενός πιο δίκαιου και βιώσιμου κόσμου μέσω της ενίσχυσης της εκπαίδευσης βιώσιμης ανάπτυξης και της συμβολής της στην επίτευξη των 17 στόχων. Το “ESD for 2030” θα επιτευχθεί μέσω μιας τριπλής προσέγγισης για την προώθηση και των 17 στόχων Αειφόρου Ανάπτυξης, με ιδιαίτερη έμφαση: Α) στην προσωπική αλλαγή, Β) στον κοινωνικό μετασχηματισμό και Γ) στην τεχνολογική πρόοδο.

Το “ESD for 2030” δημιουργήθηκε για να ενθαρρυνθούν οι εκπαιδευόμενοι κάθε ηλικίας να καλλιεργήσουν αξίες, όπως η επάρκεια, η δικαιοσύνη και η αλληλεγγύη, που θα προσφέρουν εναλλακτικές λύσεις στις κοινωνίες των καταναλωτών. Το αναδυόμενο ενδιαφέρον για μια κυκλική οικονομία αντιπροσωπεύει μια από αυτές τις εναλλακτικές λύσεις. Η εκπαίδευση βιώσιμης ανάπτυξης, βάσει του νέου πλαισίου, θα πρέπει να παράσχει κατάρτιση σε βασικούς ενδιαφερόμενους στον ιδιωτικό τομέα, να αυξήσει τον χρηματοοικονομικό αλφαριθμητισμό¹¹ για την υποστήριξη βιώσιμων οικονομικών πρακτικών. Επίσης, σημαντικό είναι να επηρεάσει τα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής των τρεχουσών οικονομικών δομών. Εν κατακλείδι, το πλαίσιο «ESD for 2030» εστιάζει στην κατάρτιση ατόμων τα οποία θα συμμετέχουν άμεσα σε πολιτικές διαδικασίες για να υποστηρίξουν, για παράδειγμα, περιβαλλοντικούς κανονισμούς για τις επιχειρήσεις. [CITATION htt201 \l 1032]

Ένα σύνολο στρατηγικών προσεγγίσεων για την ανώτερη εκπαίδευση της UNESCO φιλοδοξούν την καθολική εφαρμογή του πλαισίου «ESD για το 2030». Αξίζει να σημειωθεί ότι οι στρατηγικές είναι αρκετά γενικές και απαιτείται η κατάλληλη προσαρμογή από τις κυβερνήσεις σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια και προτεραιότητες των χωρών. Οι ενδεικτικές στρατηγικές που προτείνονται από την UNESCO στο βιβλίο [CITATION htt16 \l 1032] είναι:

- Διατομεακές πολιτικές στο τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης που να προωθούν την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων με βιώσιμες

---

¹¹ Ο χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός είναι ο συνδυασμός συνειδητότητας, γνώσης, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών, απαραίτητα για τη λήψη σωστών χρηματοοικονομικών αποφάσεων. [CITATION htt12 \l 1032]

πρακτικές, εμπλέκοντας ιδιωτικούς φορείς και εργοδότες καθώς και συνδικάτα για την ανάπτυξη αυτών.

- Ανάπτυξη χρηματοδοτούμενων πολιτικών και προγραμμάτων για την παροχή ποιοτικής εξ αποστάσεως μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένου των διαδικτυακών μαθημάτων και άλλα αποδεκτά πρότυπα ποιοτικής μάθησης για τη βελτίωση της πρόσβασης.
- Ανάπτυξη πολιτικών και προγραμμάτων που ενισχύουν την ερευνητική λειτουργία στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ιδιαίτερα από γυναίκες και κορίτσια.
- Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για την ανάπτυξη της διασυνοριακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, συνιστάται έρευνα προγραμμάτων που συμπεριλαμβάνουν προγράμματα στο πλαίσιο παγκόσμιων και περιφερειακών συμβάσεων, για υποστήριξη και αυξημένη πρόσβαση σε αυτά, για διασφάλιση ποιότητας και ανάπτυξης ικανοτήτων.
- Προώθηση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Technical and Vocational Education and Training – TVET) για νέους και ενηλίκους, ανεξαρτήτως κοινωνικοπολιτισμικού υποβάθρου, φύλων και ευάλωτων ομάδων όπως ατόμων με αναπηρίες. Είναι απαραίτητο να υπάρχει ισότιμη πρόσβαση για να είναι πιο ομαλή η μετάβαση από το πανεπιστήμιο στο χώρο εργασίας για όλους.

2.3Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στην 4^η Διάσκεψη «UNESCO Chair Conference on Higher Education for Sustainable Development», το 2011, συζητήθηκε ότι η πανεπιστημιακή συνεισφορά στη Βιώσιμη Ανάπτυξη προέρχεται από τους τομείς «πανεπιστημιούπολη», «πρόγραμμα σπουδών» και «κοινότητα». Η ομιλία αφορούσε την εμπλοκή των πανεπιστημίων στην εκμάθηση βιώσιμου τρόπου. Στη συνέχεια αναφέρονται μερικά βασικά σημεία που εστιάζουν στην ενσωμάτωση της αειφορίας για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ξεχώρισαν στην διάσκεψη, όπως αναφέρονται στο διεθνές, διεπιστημονικό περιοδικό “Journal of Cleaner Production” από τους [CITATION Geo14 \l 1033].

2.3.1 Πανεπιστημιούπολη/ πανεπιστημιακός χώρος

Η πρασίνωση των πανεπιστημιούπολεων θεωρήθηκε συχνά ως το πρώτο στάδιο για την επίτευξη της αειφορίας και πολλά πανεπιστήμια έχουν λάβει τα μέτρα τους για τη βελτίωση περιβαλλοντικής απόδοσης. Αυτό που είναι λιγότερο συνηθισμένο

είναι η ενσωμάτωση του χώρου της πανεπιστημιούπολης στο πρόγραμμα σπουδών της Ανώτερης Εκπαίδευσης Βιώσιμης Ανάπτυξης (HESD). Βάσει αυτού του σεναρίου η πανεπιστημιούπολη μπορεί να είναι μέρος για εξωσχολικές εργασίες και εκδηλώσεις ή να χρησιμοποιείται ως πόρος μάθησης των φοιτητών.

Δέσμευση όλων των μελών του πανεπιστημίου: Η συμμετοχή όλων των μελών της κοινότητας είναι ζωτικής σημασίας. Οι φοιτητές μπορεί να είναι πρόθυμοι να προσαρμοστούν, αλλά είναι απαραίτητο να εμπλακούν οι διοικητικές μονάδες του πανεπιστημίου για την εγκατάσταση κατάλληλων υποδομών και την ενημέρωση ως προς τους τρόπους χρήσης και κατανάλωσης π.χ. νερού, ενέργειας, κ.λπ. εντός του πανεπιστημιακού χώρου.

Πρασίνωση των πανεπιστημιούπολεων: Είναι μέρος ανάληψης της ευθύνης για την ενσωμάτωση του αειφόρου τρόπου ζωής στα πανεπιστήμια και επίσης μέρος της τοπικής κοινωνικής εξέλιξης. Η πρασίνωση των πανεπιστημιούπολεων ανήκει στο κομμάτι ανάπτυξης και διασποράς της γνώσης που απαιτείται για την επιτάχυνση των διαδικασιών προσαρμογής της αειφορίας στην κοινωνία. Επίσης, η πανεπιστημιούπολη αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο δοκιμών και πρακτικών εφαρμογών καινοτόμων παραδειγμάτων αειφορίας.

2.3.2 Ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών

Στο “τραπέζι” αποφάσεων της Διάσκεψης συζητήθηκαν τα ερώτημα πώς «τα πανεπιστήμια μπορούν να ενσωματώσουν την αειφόρο ανάπτυξη στο πρόγραμμα σπουδών;», «ποιες είναι οι κύριες επιλογές που θα επηρεαστούν τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων;», «ποιος είναι ο ταχύτερος τρόπος να διδαχθεί η εκπαίδευση Αειφόρου Ανάπτυξης σε όλους τους φοιτητές;».

Μετά από εισαγωγικές δηλώσεις από τα μέλη της ομάδας, συζητήθηκαν οι παράγοντες και τα εμπόδια που ανακύπτουν για την ενσωμάτωση της αειφορίας στα πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών. Έτσι προτάθηκαν οι ακόλουθοι τρόποι για να επηρεαστεί η εσωτερική διαπραγματευτική διαδικασία και να αυξηθούν οι διαδικασίες ενσωμάτωσης της αειφορίας σε αυτήν.

Επιπλέον μαθήματα στην HESD: Η επιπλέον προσφορά μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών είναι η ταχύτερη διαδικασία προώθησης της εκπαίδευσης βιώσιμης

ανάπτυξης, μέσα από τη σωστή επιλογή μαθημάτων και διασύνδεσή τους με το αντικείμενο σπουδών.

Υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς: Οι διαδικασίες διαπραγμάτευσης είναι πολύ ευκολότερες εάν οι επιτροπές λήψης αποφάσεων, οι κοσμήτορες και οι εκπαιδευτικοί είναι πεπεισμένοι ότι ο ρόλος της ανώτερης εκπαίδευσης για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (HESD) αποτελεί κρίσιμη αποστολή για τα πανεπιστήμια. Η πρόκληση είναι να αντιληφθούν οι εκπαιδευτικοί την ευθύνη που έχει το Πανεπιστήμιο να διδάξει τον νέο προσανατολισμό για την ανάπτυξη της κοινωνίας και να προωθήσει την ανάγκη αντιμετώπισης των θεσμικών αντισταθμικών ωφελειών της HESD.

Εξωτερικές πιέσεις και κίνητρα για επαγγελματική ανάπτυξη: Τα πανεπιστήμια δέχονται επιδράσεις από τις προσδοκίες της κυβέρνησης, της αγοράς εργασίας και των χρηματοδοτικών οργανισμών. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι επίσης, μέλημα του διδακτικού προσωπικού και προτεραιότητα της ανώτατης εκπαίδευσης. Το εκπαιδευτικό περιεχόμενο χρειάζεται να διαμορφωθεί για να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις των φορέων της σύγχρονης εποχής. Οι απόφοιτοι καλούνται να εφαρμόζουν εναλλακτικές πιο βιώσιμες πρακτικές και λύσεις στην επαγγελματική και προσωπική τους ζωή.

Εσωτερικοί οδηγοί: Η δήλωση επίτευξης κάποιου συγκεκριμένου στόχου αειφορίας από το Πανεπιστήμιο, μπορεί να χρησιμεύσει ως καθοδηγητική γραμμή σχεδιασμού του ακαδημαϊκού προγράμματος μετά από εσωτερικές συζητήσεις και διαπραγματεύσεις.

2.3.3 Κοινότητα

Τα πανεπιστήμια ως μέλη της κοινωνίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Οι κοινότητες έχουν επικεντρωθεί στις μελλοντικές προοπτικές και στα επόμενα βήματα για ενίσχυση της ανώτερης εκπαίδευσης Αειφόρου Ανάπτυξης και το αντίκτυπο που θα υπάρχει στον αειφόρο τρόπο ζωής της κοινωνίας γενικότερα. Υπήρξε ευρεία συναίνεση μεταξύ των εμπειρογνομόνων για να γινόταν κατανοητές οι απειλές και οι ευκαιρίες για βιωσιμότητα, σε όλα τους τομείς (κοινωνία, πολιτική, επιχειρήσεις και επιστήμη), ενώ οι πανεπιστημιακές κοινότητες θα διαδραμάτιζαν κρίσιμο ρόλο.

Μετατροπή των πανεπιστημίων σε χώρους συνάντησης: Τα σύγχρονα πανεπιστήμια πρέπει να αποτελούν χώρους συνάντησης με ανοικτές πόρτες σε αλληλεπιδράσεις της επιστημονικής κοινότητας και της κοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι η ποιότητα των πανεπιστημίων καθορίζεται από τις αλληλεπιδράσεις με τοπικούς, περιφερειακούς και εθνικούς φορείς και άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Σύνδεση των φοιτητών με τον κόσμο της αγοράς και της κοινωνίας: Οι φοιτητές δεν πρέπει να συμπεριφέρονται ως παθητικοί εκπαιδευόμενοι, αλλά σαν μέλη της ευρύτερης πανεπιστημιακής κοινότητας που προωθεί την εκπαίδευση Αειφόρου Ανάπτυξης. Είναι πολύ σημαντικό να δρουν ως συν-δημιουργοί της γνώσης, φύλακες της κοινότητας και οδηγοί αλλαγής. Η γνώση για την αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων αναπτύσσεται μέσα από το κοινωνικό πλαίσιο, όπως την οργάνωση ενημερωτικών συνεδρίων με συνεργασία πανεπιστημίων, που αφορούν κοινωνικά, εθνικά και παγκόσμια ζητήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα μελετηθεί σε ποιο βαθμό έχουν υιοθετηθεί και ενσωματωθεί οι στόχοι και οι αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης στο πρόγραμμα σπουδών και στη λειτουργία του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου. Όσο αφορά στα προγράμματα σπουδών και την επιδίωξη ενός πιο αειφόρου πανεπιστημίου, η μελέτη εστιάζει στη «Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών». Η επιλογή αυτή έγινε γιατί είναι η μόνη σχολή του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου η οποία διαθέτει Ακαδημαϊκά Τμήματα τα οποία συμπεριλαμβάνουν την εκμάθηση αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στο πλαίσιο του αντικειμένου σπουδών. Οι πληροφορίες στα πιο κάτω επιμέρους κεφάλαια είναι παρμένες από την επίσημη ιστοσελίδα του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου(www.hua.gr). Επιπρόσθετα, στη συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφερθούν οι φοιτητικές ομάδες του πανεπιστημίου και θα αναλυθούν οι δράσεις τους εντός του πανεπιστημιακού χώρου, με σκοπό να κάνουν πιο βιώσιμη τη λειτουργία του πανεπιστημίου και ενισχύσουν την φιλοπεριβαλλοντική στάση των φοιτητών.

3.1 Η ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου ιδρύθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 77 (ΠΔ77). Η ακαδημαϊκή λειτουργία της Σχολής αρχίζει με την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους 2013-2014, βάσει του Διατάγματος Σχολών, του οποίου η ισχύς αρχίζει από την ημέρα δημοσίευσής του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η Σχολή απαρτίζεται από το “Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης” και το “Τμήμα Γεωγραφίας”, τα οποία έχουν ενσωματώσει στην πολιτική εκπαίδευσης και στα προγράμματα σπουδών τους τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Τα στοιχεία που αναφέρονται πιο κάτω έχουν συλλεγεί από το έντυπο ηλεκτρονικής μορφής, «Κανονισμός Προπτυχιακών Σπουδών» του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης και του τμήματος Γεωγραφίας, για να γίνει παρουσίαση των βημάτων που έχουν πραγματοποιηθεί στη Σχολή, για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης στην ανώτατη εκπαίδευση.

3.1.1 Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες

Το Πανεπιστήμιο διαθέτει υποδοχές για την παροχή εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής εκπαίδευσης, οι οποίες εγκαταστάθηκαν και έγιναν ενεργές μετά την ανάγκη για τηλεκπαίδευσης λόγω πανδημίας COVID-19. Το Πανεπιστήμιο πλέον διαθέτει εγγυημένες υπηρεσίες διεξαγωγής βιντεοδιαλέξεων μέσω της εφαρμογής Google Meet και του λογισμικού προγράμματος Zoom. Επίσης, διατίθεται αίθουσα τηλεδιάσκεψης, η οποία είναι διαθέσιμη σε όλους τους χρήστες του Χαροκοπείου που αποζητούν τηλεργασία μέσω βιντεοδιάσκεψης.

Ωστόσο, το Κέντρο Πληροφορικής και Δικτύων του πανεπιστημίου έχει αναλάβει την ανάπτυξη, την απρόσκοπτη λειτουργία και τη διαχείριση δικτύου δεδομένων. Ο ρόλος του είναι να διασφαλίζει την υψηλή ποιότητα των υπηρεσιών για παροχές εκμάθησης των μελών του Πανεπιστημίου. Το Ίδρυμα ήδη διέθετε κάποιες υπηρεσίες για ενημέρωση, εκπαίδευση και τεχνική υποστήριξη των χρηστών, συνεργασία και επικοινωνία με αντίστοιχες υπηρεσίες άλλων δικτύων και συμμετοχή σε ερευνητικά έργα και προγράμματα. Οι φοιτητές έχουν πρόσβαση σε:

- Βασικές ηλεκτρονικές υπηρεσίες όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και μηχανές αποθήκευσης αρχείων και δεδομένων στο υπολογιστικό νέφος (υπηρεσία G Suites).
- Υπηρεσία Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης open e-Class (ηλεκτρονική τάξη).
- Υπηρεσίες πρόσβασης σε ηλεκτρονικές πηγές και βάσεις δεδομένων (π.χ. υπηρεσία eduroam).
- Χρήση εφαρμογών που εξασφαλίζει η Σχολή και το Πανεπιστήμιο για όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας (OpenVPN, VPN).

3.1.2 Ρυθμίσεις και Παροχές για Ειδικές Ομάδες Φοιτητών

Για την επίτευξη του επιμέρους στόχου βιώσιμης ανάπτυξης 4.5, που αναφέρεται στην εξάλειψη διακρίσεων στο χώρο της εκπαίδευσης και ισότιμη πρόσβαση μάθησης για τις ευάλωτες ομάδες, η Σχολή, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, μεριμνούν για την εγκατάσταση και τη συντήρηση υποδομών που είναι απαραίτητες για τη μετακίνηση ειδικών ομάδων φοιτητών. Οι διοικητικές υπηρεσίες του Ιδρύματος και το εκπαιδευτικό προσωπικό μεριμνούν για την υποστήριξη, τη διευκόλυνση και εξυπηρέτηση των φοιτητών που ανήκουν σε ειδικές ομάδες για να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη συμμετοχή τους στην ακαδημαϊκή δραστηριότητα και η ποιότητα ζωής στους χώρους του πανεπιστημίου. Στον πανεπιστημιακό χώρο υπάρχουν ανελκυστήρες μεταφοράς για τη μετακίνηση ατόμων με αναπηρίες.

Επίσης, για την περίπτωση φοιτητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αποφασίστηκε από τη Σύγκλητο του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου το 2014, ο θεσμός

του Συμβούλου Καθηγητή Φοιτητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Βασικό λειτούργημά του είναι η παροχή υποστήριξης στους φοιτητές με σκοπό την ομαλότερη συμμετοχή τους στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες εντός των υποδομών της Σχολής και ολόκληρου του Πανεπιστημίου. Στο πλαίσιο μαθημάτων του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών διευκολύνεται η φοίτηση ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες στην προσβασιμότητα τους στους χώρους του πανεπιστημίου, μέσω της χρήσης της Πλατφόρμας Ηλεκτρονικής Μάθησης και της χρήση της Βιβλιοθήκης και λοιπών υπηρεσιών.

3.1.3 Αθλητισμός, Πολιτισμός και Ελεύθερος Χρόνος:

Η Σχολή και το Πανεπιστήμιο ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν, με τις υπάρχουσες υποδομές, μέσα και πόρους, τη συμμετοχή των φοιτητών και άλλων μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, καθώς και δραστηριότητες ψυχαγωγίας και προσωπικής ανάπτυξης.

Για παράδειγμα, στα τέλη του 2018 μία ομάδα νέων του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, και συγκεκριμένα μέλη του Φοιτητικού Συλλόγου, είχαν την πρωτοβουλία να διοργανώσουν ένα τουρνουά καλαθοσφαίρισης έχοντας σαν κίνητρο τη διάδοση κοινωνικών ιδεών. Το αθλητικό event “3on3 of HUA” δημιουργήθηκε για να προσκαλέσει νέους ηλικίας 18-30 ετών, από όλη την Αθήνα να λάβουν μέρος στους αγώνες καλαθοσφαίρισης και να ψυχαγωγηθούν, με σκοπό την προώθηση του έργου του Κέντρου Συμβουλευτικής Υποστήριξης Εξαρτημένων Ατόμων «Αυτογνωσία». Περίπου ένα χρόνο αργότερα, το τουρνουά μπάσκετ «3on3 Youth League» με κοινωνικό χαρακτήρα και έμφαση στον εθελοντισμό, επαναλήφθηκε με τη βοήθεια πολλών εθελοντών και τη στήριξη χορηγών.

3.1.4 Κινητικότητα Φοιτητών και Διδακτικού προσωπικού:

Η Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών σε συνεργασία με το Ίδρυμα, προσφέρει τη δυνατότητα μετακίνησης για σπουδές ή για άσκηση εκπαιδευτικού έργου. Στο πλαίσιο του ιδρυματικού έργου Erasmus+ υπόκειται η μαθησιακή κινητικότητα προσωπικού και φοιτητών που είναι προσαρμοσμένοι σε προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Το χρηματοδοτημένο πρόγραμμα Erasmus+ ανήκει στους τρόπους ανάπτυξης διασυννοριακής τριτοβάθμιας και ποιοτικής εκπαίδευσης.

Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο μαζί με τα διοικητικά όργανα της Σχολής αναζητά πόρους για τη χρηματοδότηση των φοιτητών που συμμετέχουν στην κινητικότητα για τις σπουδές ή για τη διαβίωσή τους στη χώρα προσωρινής φοίτησης. Στις πηγές

χρηματοδότησης περιλαμβάνονται εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα που υποστηρίζουν τις δράσεις κινητικότητας, όπως το Erasmus+. Επίσης, λειτουργούν ανταγωνιστικά προγράμματα στα οποία συμμετέχει το Χαροκόπειο ή τα Τμήματα ξεχωριστά και υποτροφίες που περιλαμβάνονται στο πλαίσιο διεπιστημονικών συμφωνιών. Ακόμη, θεσπίζονται υποτροφίες από το Πανεπιστήμιο ή από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, είτε χρηματοδότηση από την Πολιτεία για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων του.

3.2 ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στη Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών γίνονται προσπάθειες ολοκληρωτικής ένταξης των αρχών της «βιώσιμης ανάπτυξης», που ξεκίνησαν με τα Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ). Στα δύο Τμήματα που ανήκουν στη Σχολή, έχουν ενσωματώσει μαθήματα για: ορθολογική διαχείριση αποβλήτων, πολιτικές περιβάλλοντος, υπολογισμό επιπτώσεων από τις καταναλωτικές συνήθειες ατόμων/οικογενειών ή τη λειτουργία επιχειρήσεων ή κρατικών αποφάσεων, πράσινες τεχνολογίες, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κ.ά.

Στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης το πρόγραμμα σπουδών αναμορφώνεται όταν συντρέχουν σοβαροί λόγοι για τη βελτίωσή του, με σκοπό να αποκατασταθούν ατέλειες ή ελλείψεις και να ενσωματωθούν νέα μαθήματα για την εναρμόνιση του Προγράμματος με τις τρέχουσες εξελίξεις στην επιστήμη, έρευνα, τεχνολογία και για να ενσωματωθούν κοινωνικές ευαισθησίες. Παράλληλα, το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Γεωγραφίας έχει ασχοληθεί με τις προκλήσεις και τα κοινωνικά ζητήματα που απασχολούν τον πλανήτη προσφέροντας μία ποικιλία μαθημάτων. Το ΠΠΣ του Τμήματος αναθεωρείται και αναδιαμορφώνεται κάθε δύο έτη για την ενημέρωση και επικαιροποίηση του.

Επίσης, τα Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών της Σχολής αξιολογούνται κάθε χρόνο από φοιτητές και διδάσκοντες, του κάθε Τμήματος ξεχωριστά, μέσω Ερωτηματολογίων Αξιολόγησης. Η Επιτροπή Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών λαμβάνει υπόψη τα σχετικά ερωτηματολόγια φοιτητών και διδασκόντων και διατυπώνει προτάσεις αλλαγών για το ΠΠΣ στη Συνέλευση του Τμήματος συγκριτικά με:

- εξωτερικές αξιολογήσεις που μπορεί να υπάρχουν για προοπτικές βελτίωσης των Τμημάτων.

- τη γνώμη εξωτερικών φορέων σχετικά με την έρευνα και την αγορά εργασίας στο γνωστικό αντικείμενο. Αυτό προκύπτει από τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων, από τους φορείς, σχετικά με τις δεξιότητες των φοιτητών του Τμήματος που εκπονοούν την Πρακτική Άσκηση.
- το μεταβαλλόμενο θεσμικό πλαίσιο και τους περιορισμούς που θέτει στη διάρθρωσή του προγράμματος σπουδών (π.χ. ισοκατανομή πιστωτικών μονάδων).

Όσο αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό, οι διδάσκοντες έχουν την ευθύνη να διασφαλίσουν την ακαδημαϊκή ποιότητα και το επίπεδο σπουδών που διαμορφώθηκε μέσω του ΠΠΣ. Από την πλευρά των διδασκόντων, χρειάζεται να εξασφαλιστεί ότι η ύλη του μαθήματος ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις και τις εκπαιδευτικές κατευθύνσεις του Τμήματος. Ακόμη, κατά τη διάρκεια των μαθημάτων είναι υπεύθυνοι να εφαρμόζουν πρακτικές για την ένταξη των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε να εμπνέουν τους φοιτητές να εξελιχθούν σε παραγωγικούς πολίτες με κοινωνική συνείδηση και δεξιότητες.

3.2.1 Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης αναφέρει ως τελευταία ημερομηνία αναμόρφωσης στις 25/07/2017. Το ΠΠΣ έχει ως αποστολή την καλλιέργεια και προαγωγή της επιστημονικής γνώσης και έρευνας σε αντικείμενα που αφορούν την οικιακή οικονομία, την οργάνωση και λειτουργία της οικογένειας και τη διαχείριση του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. Το Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης ανάπτυξης βρίσκεται σε μια διαρκή προσπάθεια για διασφάλιση της ποιότητας του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών μέσω της ανάγκης παρακολούθησης των συνεχών αλλαγών που τελούνται στον ελλαδικό και διεθνή χώρο. Το πρόγραμμα σπουδών ακολουθεί τις ισχύουσες ακαδημαϊκές προδιαγραφές σύνταξης των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών του Ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, προσαρμοσμένο στα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας [CITATION htt172 \l 1032]. Το Πρόγραμμα Σπουδών απαρτίζεται από μαθήματα τα οποία εντάσσονται σε τρεις ομάδες μαθημάτων, με βάση τη συνάφεια τους με αντίστοιχους γνωστικούς τομείς. Οι ομάδες μαθημάτων γνωστικής συνάφειας είναι:

Ομάδα Μαθημάτων Οικονομίας και Διοίκησης:

Τα μαθήματα που ανήκουν σε αυτή την ομάδα αποσκοπούν στη μελέτη ενός συνόλου παραμέτρων που διαμορφώνουν τις αποφάσεις του καταναλωτή και από αυτές καθορίζεται η ποιότητα ζωής του. Από τη διδασκαλία αυτών των μαθημάτων οι φοιτητές αποκτούν κατάρτιση σε θέματα που αφορούν στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των καταναλωτών και της οικονομίας γενικότερα, ενώ τους καθιστά ικανούς να αντιλαμβάνονται πλήρως τις ανάγκες νοικοκυριών και καταναλωτών. Ακόμη, οι φοιτητές μαθαίνουν πώς αξιοποιούνται οι κοινωνικοί, φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι προς όφελος του περιβάλλοντος για να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, στην επιχειρηματικότητα και σε όλους τους εργασιακούς τομείς.

Ομάδα Μαθημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Πολιτισμικής Ανάπτυξης:

Τα μαθήματα που εντάσσονται στη συγκεκριμένη ομάδα αναφέρονται σε θέματα που σχετίζονται με το ανθρωπογενές, φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Η κατάρτιση που αποκτούν οι φοιτητές του Τμήματος στα παραπάνω θέματα τους καθιστά ικανούς να κατανοούν και να αναλύουν ζητήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιωσιμότητας, να περιγράφουν θέματα εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, να επεξεργάζονται δεδομένα περιβαλλοντικής φύσεως, να αναπτύσσουν περιβαλλοντικές δράσεις καθώς και, να χρησιμοποιούν το φυσικό περιβάλλον όσο και τα διάφορα πολιτισμικά αγαθά, στο σύνολό τους, με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Επίσης, οι φοιτητές από τη διδασκαλία αυτών των μαθημάτων, αποκτούν την ικανότητα να κατανοούν τη σημασία ανάδειξης του πολιτισμού, τη συνέργεια πολιτισμού και τουρισμού, όπως επίσης, την αξιοποίηση του πολιτισμικού αποθέματος ως παράγοντες ζωτικής ανάπτυξης.

Ομάδα Μαθημάτων Αγωγής και Εκπαίδευσης:

Τα εντασσόμενα μαθήματα της συγκεκριμένης ομάδας, αναφέρονται σε τακτικές και μεθόδους με τις οποίες διαμορφώνεται ένα κατάλληλο μαθησιακό κλίμα στη σχολική τάξη. Συνοπτικά, τα μαθήματα που λαμβάνουν χώρα αναφέρονται σε θέματα, όπως οργάνωση στη διδακτική τάξη, σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας, τρόποι εκπαιδευτικής αξιολόγησης, αντιμετώπιση μαθησιακών δυσκολιών, ανάπτυξη χαρισματικότητας και δημιουργικής σκέψης, κ.ά.

Στόχοι του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών και Μαθησιακά αποτελέσματα σύμφωνα με τον Κανονισμό Προπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος.

- ❖ Οι απόφοιτοι του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους θα είναι σε θέση να:
- ❖ Αναπτύξουν κοινωνικούς, φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους προκειμένου να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη με γνώμονα την ποιότητα ζωής του ανθρώπου.
- ❖ Προωθούν και να εφαρμόζουν την επιστημονική γνώση γύρω από τα αντικείμενα που ενσαρκώνουν τη «Βιώσιμη Ανάπτυξη», την «οικονομική ανάπτυξη» και την «περιβαλλοντική ακεραιότητα».
- ❖ Διαθέτουν ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση για να επιτελούν αποτελεσματικά διδακτικό έργο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- ❖ Αναγνωρίζουν καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες και να σχεδιάζουν βήματα που είναι απαραίτητα για την επίτευξη πρωτοποριακών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.
- ❖ Αναγνωρίζουν τις ανάγκες για τη διασφάλιση της ευημερίας μέσα από ατομική προσπάθεια, κοινές στρατηγικές και εθνικές πολιτικές.
- ❖ Έχουν κοινωνική ενσυναίσθηση, σεβασμό και επικοινωνιακές δεξιότητες.
- ❖ Καθίστανται ικανοί να συμβάλουν σε ακαδημαϊκό και επαγγελματικό περιβάλλον και στην προαγωγή της τεχνολογικής, κοινωνικής και πολιτιστικής προόδου.
- ❖ Εργάζονται ως μέλη μίας ομάδας για τη διαμόρφωση προγραμμάτων ή άλλων πρωτοβουλιών που συνεισφέρουν στην προαγωγή βιώσιμων και υγιών καταναλωτικών συμπεριφορών και στην κοινωνική επιχειρηματικότητα.

3.2.2 Προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Τμήματος Γεωγραφίας

Το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Γεωγραφίας περιλαμβάνει μαθήματα που ομαδοποιούνται σε τέσσερις(4) θεματικές κατηγορίες: Α. Φυσική Γεωγραφία, Β. Ανθρώπινη Γεωγραφία, Γ. Σχεδιασμός του Χώρου και Δ. Γεωπληροφορική. Η σύγχρονη ακαδημαϊκή προσέγγιση του αντικειμένου της Γεωγραφίας ενσωματώνει διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πρόγραμμα σπουδών του τμήματος Γεωγραφίας υπάρχουν μαθήματα τα οποία υπηρετούν τους τομείς: Διαχείριση περιβάλλοντος και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, Περιφερειακή και πολιτισμική ανάπτυξη, Βιώσιμη αστική ανάπτυξη, Διαχείριση αποβλήτων και πολιτικές προστασίες περιβάλλοντος, Διαχείριση υδατικών πόρων, Ασφαλείς και βιώσιμες πόλεις, Μεταφορές και υποδομές. Το ΠΠΣ έχει ως αποστολή του:

1. Την προώθηση της Επιστήμης της Γεωγραφίας, σε πρώτο επίπεδο.

2. Την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας με τους σχετικούς τομείς τους οποίους υπηρετεί η επιστήμη της Γεωγραφίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
3. Τη φοίτηση υψηλής ποιότητας που συνδυάζει τις επιστημονικές αρχές και θεωρίες της επιστήμης της Γεωγραφίας με τη κατανόηση των προβλημάτων της κοινωνίας και των κοινωνικοπολιτισμικών αναγκών.

Οι απόφοιτοι του Τμήματος Γεωγραφίας διαθέτουν τα κατάλληλα εφόδια και τις δεξιότητες να ανταποκριθούν με πλήρη επάρκεια στις αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Οι εν δυνάμει επαγγελματικοί χώροι και χώροι συνεισφοράς των πτυχιούχων Γεωγράφων βρίσκονται σε επιμέρους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας και ενδεικτικά αναφέρονται: οργανισμοί τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, επιχειρήσεις με εθνικό – περιφερειακό δίκτυο, εταιρείες και γραφεία μελετών, μέση εκπαίδευση, κρατικοί και δημόσιοι τομείς, όπως και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

3.2.3 Πρακτική Άσκηση

Η πρακτική άσκηση είναι ενσωματωμένη στα προγράμματα σπουδών της Σχολής. Αποτελείται από μια σειρά εκπαιδευτικών διαδικασιών με σαφείς στόχους και προκαθορισμένες στρατηγικές αξιολόγησης, προκειμένου να αποκτήσουν οι φοιτητές εργασιακές εμπειρίες και δεξιότητες και να εξοικειωθούν με τα μελλοντικά τους καθήκοντα. Η πρακτική άσκηση βοηθά τους φοιτητές να εφαρμόσουν τις θεωρητικές γνώσεις στην πράξη μέσα σε ένα εργασιακό περιβάλλον. Οι φοιτητές συμμετέχουν σε εργασίες και δραστηριότητες στους Φορείς Πρακτικής Άσκησης και εισάγουν νέες ιδέες και προοπτικές, όπου αυτό χρειαστεί. Μέσω της Πρακτικής Άσκησης προωθείται η σύνδεση του Πανεπιστημίου με την αγορά εργασίας.

Και στα δύο Τμήματα της σχολής η πρακτική άσκηση διαρκεί συνολικά 44 ημέρες. Στο τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης πραγματοποιεί την πρακτική του άσκηση σε δύο φάσεις: η Α' φάση πραγματοποιείται σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και διαρκεί 12 ημέρες. Η Β' φάση πραγματοποιείται σε ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς για χρονικό διάστημα 32 εργάσιμων ημερών. Η πρακτική άσκηση του Τμήματος Γεωγραφίας καθίσταται ως μάθημα επιλογής που προσφέρεται κατά τα τρία τελευταία εξάμηνα σπουδών.

Επίσης, η Σχολή, όπως και κάθε οργανωμένη λειτουργική μονάδα του Πανεπιστημίου παρέχει πληροφορίες και συμβουλευτικές υπηρεσίες για το χώρο της αγοράς εργασίας και τη συνέχιση των σπουδών του είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό, προκειμένου να διευκολυνθούν οι φοιτητές. Το Τμήμα Φοιτητικής Μέριμνας που εντάσσεται στη Διοίκηση Ακαδημαϊκών Θεμάτων και Προσωπικού

προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες απασχόλησης και σταδιοδρομίας, μέσω ατομικών ή ομαδικών συνεδριών, σεμιναρίων και εργαστηρίων για θέματα όπως η σύνταξη βιογραφικού σημειώματος, συνέντευξη για πρόσληψη σε εργασία, κριτήρια και οι τεχνικές αναζήτησης εργασίας, κ.λπ.

3.3 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών για τη συνέχιση της προσπάθειας ένταξης των αρχών της αειφορίας στα προγράμματα σπουδών, λειτουργεί Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών που προάγουν γνώσεις αποκλειστικά για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης λειτουργούν συνολικά δύο Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) που ειδικεύονται εξολοκλήρου ή κομμάτι αυτών σε θέματα βιωσιμότητας, ενώ στο Τμήμα Γεωγραφίας προσφέρεται ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Ωστόσο, στο Πανεπιστήμιο προσφέρεται ακόμη ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών το οποίο πραγματοποιείται σε συνεργασία του Πανεπιστημίου με άλλα δύο πανεπιστημιακά Ιδρύματα. Στη συνέχεια αναφέρονται όλα τα Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών που σχετίζονται με τη θέσπιση σε θεωρητικό επίπεδο της Βιώσιμης Ανάπτυξης στο πλαίσιο των ακαδημαϊκών σπουδών.

3.3.1 Π.Μ.Σ. «Βιώσιμη Ανάπτυξη» [CITATION htt20 \l 1032]

Το Π.Μ.Σ. Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει ως αντικείμενο τη μελέτη και την εφαρμογή μεθόδων στην Αειφόρο Ανάπτυξη που καλύπτουν τους τομείς α) Τοπική Ανάπτυξη, β) Διαχείριση Περιβάλλοντος και γ) Αγωγή Καταναλωτή. Το Πρόγραμμα λειτουργεί από το 2003 μέχρι σήμερα, ενώ είναι διάρκειας 2 εξαμήνων με υποχρεωτικά μαθήματα και εκπόνηση μεταπτυχιακής εργασίας στο τελευταίο εξάμηνο. Οι στόχοι των Π.Μ.Σ. σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι:

- Την αυξημένη ικανότητα ανάλυσης προβλημάτων και πρωτοβουλιών σε τομείς που διευρύνουν τις δυνατότητες απασχόλησης.
- Την κατανόηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς και την ανάπτυξη στρατηγικών ικανοτήτων στο Μάρκετινγκ.

- ✚ Την υποστήριξη και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας για την απόκτηση περισσότερων γνώσεων και δεξιοτήτων σε θέματα ανθρώπινης συμπεριφοράς και κοινωνικοοικονομικών αλλαγών.
- ✚ Την αντίληψη της σημαντικής επίδρασης που «ασκεί» η καταναλωτική συμπεριφορά στη Βιώσιμη Ανάπτυξη των αγορών.
- ✚ Την αξιολόγηση της εγγενούς αξίας του φυσικού περιβάλλοντος ως συστατικού παράγοντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- ✚ Την εμπέδωση ότι τα διαχειριστικά και περιοριστικά μέτρα και προγράμματα για την προστασία του περιβάλλοντος επιφέρουν θετικές εξελίξεις.
- ✚ Την διαμόρφωση συνειδητοποιημένων πολιτών που μπορούν να ανταπεξέλθουν με επιτυχία σε ένα μονίμως μεταβαλλόμενο κοινωνικό, οικονομικό και φυσικό περιβάλλον και να δρουν με γνώμονα τις ηθικές αξίες και αντίληψη στις νέες συνθήκες.
- ✚ Τη δημιουργία επιστημονικών στελεχών ικανών να συμμετέχουν στην εκπόνηση προγραμμάτων τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.
- ✚ Την κατάρτιση εξειδικευμένων επιστημόνων οι οποίοι έχουν τις ικανότητες για την κάλυψη αναγκών στην στελέχωση του ανθρώπινου δυναμικού δημοσίων και ιδιωτικών φορέων στους τομείς της Τοπικής Ανάπτυξης.

Οι φοιτητές που επιλέγουν να κάνουν την ειδίκευσή τους στην Τοπική Ανάπτυξη κατανοούν τις αρχές, τις θεωρίες, τις μεθοδολογίες και τις πρακτικές της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή συνδέεται με τους επιστημονικούς κλάδους που άπτονται της τοπική και περιφερειακής ανάπτυξης και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Μπορούν να εφαρμόζουν με πρωτοτυπία τις εξειδικευμένες γνώσεις στην έρευνα, την ανάλυση και την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων σε ζητήματα του κλάδου της τοπικής ανάπτυξης.

Η ειδίκευση στο τομέα της Διαχείρισης Περιβάλλοντος ασχολείται με τις αρχές, τις πολιτικές, τις μεθοδολογίες και τις πρακτικές βιώσιμης ανάπτυξης για την προστασία περιβάλλοντος, τη διαχείριση απορριμμάτων και του περιβαλλοντικού σχεδιασμού.

Η Αγωγή Καταναλωτή ενισχύει τον φοιτητή στην προσπάθεια για την απόκτηση βιώσιμου τρόπου σκέψης και κατανάλωσης, όσο αφορά στις καταναλωτικές του συνήθειες και την προστασία του ως καταναλωτής. Οι αποκτηθείσες γνώσεις για την έρευνα, την ανάλυση και την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων προσφέρουν την ικανότητα διαχείρισης κρίσεων και ζητημάτων στο κομμάτι «Συμπεριφοράς του καταναλωτή».

3.3.2 Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

Το αντικείμενο του μεταπτυχιακού αυτού προγράμματος είναι η επιστημονική εξειδίκευση πτυχιούχων Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων σε θέματα εκπαίδευσης και πολιτισμού. Σε γενικό πλαίσιο, σκοπός του προγράμματος είναι η παροχή εξειδικευμένων παιδαγωγικών γνώσεων, η γνώσεις για την οργάνωση και διοίκηση μιας σχολικής τάξης, καθώς και η ευαισθητοποίηση σε θέματα τέχνης και πολιτισμού. Οι κατευθύνσεις του Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» είναι τρεις: Παιδαγωγική Ψυχολογία και Εκπαιδευτική Πράξη, Διοίκηση και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων και Πολιτισμική Αγωγή. Οι ειδικότεροι στόχοι του μεταπτυχιακού προγράμματος, είναι:

- 🌈 Η συμβολή στη διδακτική πράξη και την προαγωγή της έρευνας που σχετίζεται με αυτήν.
- 🌈 Η εφαρμογή αποτελεσματικών στρατηγικών μάθησης με μεθόδους αξιολόγησης και υποστήριξης που να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες ή χωρίς.
- 🌈 Η καλλιέργεια πολιτισμικών ενδιαφερόντων των μαθητών και ευαισθησίας τους σε θέματα πολιτισμού και σεβασμού της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- 🌈 Η ικανότητα διοργάνωσης και υλοποίησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων και η ανάληψη δράσεων πολιτιστικού τουρισμού.

Στην κατεύθυνση «Παιδαγωγική Ψυχολογία και Εκπαιδευτική Πράξη», τα αντικείμενα σχετίζονται με τη μάθηση τη διδασκαλία, τη γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών και εφήβων, τη διαχείριση σχολικής τάξης τις διαπροσωπικές σχέσεις στο σχολείο καθώς και την υποστήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το Μ.Π.Σ. «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» περιλαμβάνει πρακτική άσκηση σε δομές ειδικής και γενικής αγωγής και εκπαίδευσης για τους φοιτητές με ειδίκευση στο πρόγραμμα «Παιδαγωγική Ψυχολογία και Εκπαιδευτική Πράξη».

Στην κατεύθυνση «Διοίκηση και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων» τα αντικείμενα ειδίκευσης σχετίζονται με τις αρχές του σύγχρονου management, τη διαχείριση του ανθρωπίνου δυναμικού, την επίδραση που ασκεί η ηγεσία στη λειτουργία ενός εκπαιδευτικού οργανισμού, την οργανωτική συμπεριφορά, τις διαδικασίες λήψης απόφασης και την εποικοδομητική λύση οργανωτικών προβλημάτων.

Στην Πολιτισμική Αγωγή η ειδίκευση γίνεται σε αντικείμενα που σχετίζονται με θέματα τέχνης και πολιτισμού με έμφαση στην ελληνική πολιτισμική παράδοση σε συνάρτηση με την ευρωπαϊκή και παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά.

Εν κατακλείδι, το Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» υποστηρίζει μία σειρά από δραστηριότητες για επιβράβευση των μεταπτυχιακών φοιτητών, όπως βραβεία, υποτροφίες, σεμινάρια, εργαστηριακές ασκήσεις, βιωματικές ασκήσεις προσωπικής ανάπτυξης και εκπαιδευτικές ασκήσεις σε σχολικές μονάδες, μουσεία, ιδρύματα και φορείς που ασχολούνται με τον πολιτισμό. Επιπρόσθετα, στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος διοργανώνονται συνέδρια και ημερίδες με δωρεάν συμμετοχή, επισκέψεις σε μουσεία και άλλους χώρους πολιτισμού, καθώς και εκπαιδευτικές εκδρομές (Οδηγός Σπουδών ΠΜΣ «Εκπαίδευση και Πολιτισμός»).

3.3.3 Π.Μ.Σ. International Master Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη: Κληρονομιά, Περιβάλλον, Κοινωνία

Το Διεθνές Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Τουριστική Ανάπτυξη: Κληρονομιά, Περιβάλλον, Κοινωνία» υλοποιείται μέσω της πρωτοποριακής συνεργασίας τριών(3) Πανεπιστημίων: του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, -με συνεργαζόμενα Τμήματα το Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, το Τμήμα Γεωγραφίας και το Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής,- του Πανεπιστημίου του Αιγαίου -με το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων- και του University of Paris 1 – Pantheon Sorbonne- με το Ινστιτούτο Έρευνας και Ανωτέρων Σπουδών στον Τουρισμό.

Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην παροχή προσόντων υψηλού επιπέδου για επαγγέλματα που σχετίζονται με την Τουριστική Επιστήμη και την Κληρονομιά. Το αντικείμενο του μεταπτυχιακού προγράμματος είναι η παροχή εξειδικευμένων γνώσεων στον επιστημονικό τομέα της Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης μέσω της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, στοχεύει στην εξειδικευμένη εκπαίδευση μεταπτυχιακών φοιτητών σε θέματα που σχετίζονται με τα ακόλουθα: Βιώσιμη Ανάπτυξη του Τουρισμού, Περιοχές με μεγάλη τουριστική και πολιτισμική ανάπτυξη, Πολιτιστικό Τουρισμός, Διαχείριση Κληρονομιάς και Marketing, Ανάπτυξη και Διαχείριση Τουριστικών Προορισμών, Οικονομία του Τουρισμού και Προστασία του Περιβάλλοντος των Τουριστικών Περιοχών.

Το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών είναι ένα πλήρες πρόγραμμα διάρκειας 12 μηνών κατά τη διάρκεια των οποίων πραγματοποιούνται θεωρητικά σεμινάρια και διαλέξεις που καλύπτουν το ευρύ φάσμα της Τουριστικής Διαχείρισης και Κληρονομιάς. Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται μέσω εκπόνησης διπλωματικής εργασίας. Το διδακτικό εκπαιδευτικό προσωπικό απαρτίζουν καθηγητές και από τα

τρία πανεπιστήμια που συνδημιούργησαν αυτό το πρόγραμμα. Να αναφερθεί, ότι όλα τα μαθήματα διδάσκονται στην αγγλική γλώσσα και διεξάγονται αποκλειστικά στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

3.3.4 Μ.Π.Σ. «Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του χώρου»

Το Τμήμα Γεωγραφίας λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006 το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών με τίτλο «Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του χώρου». Το ΠΜΣ είναι διάρκειας 3 εξαμήνων και προσφέρει τρεις(3) κατευθύνσεις εκ των οποίων οι δύο προωθούν -μέσω του προγράμματος σπουδών τους -τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Οι κατευθύνσεις είναι οι εξής: Διαχείριση φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων και καταστροφών, Χωρικές Πολιτικές και Ανάπτυξης στην Ευρώπη και Γεωπληροφορική.

Η κατεύθυνση του Μ.Π.Σ. «Διαχείριση φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων και καταστροφών» έχει ως γνωστικά αντικείμενα τους φυσικούς, τεχνολογικούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους. Σε αυτό το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών αναλύονται παράλληλα οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις που προκαλούνται ή που μπορούν να προκληθούν από τις καταστροφές και διδάσκεται η χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών στη διαχείριση αυτών των καταστροφών. Ακόμα, αναλύεται η σημασία των πολιτικών πρόληψης, των σχεδίων ετοιμότητας σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, αποκατάστασης και ανασυγκρότησης με άμεσους ρυθμούς και τις ομάδες άμεσης δράσης που εμπλέκονται .

Στην κατεύθυνση «Χωρικές Πολιτικές και Ανάπτυξη στην Ευρώπη», οι παρεχόμενες σπουδές αφορούν στις διαδικασίες ενοποίησης του Ευρωπαϊκού χώρου, το χωρικό σχεδιασμό σε εθνικό επίπεδο, τις θεωρίες και πρακτικές περιφερειακού προγραμματισμού και την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών περιφερειών των πόλεων και της υπαίθρου. Στο πρόγραμμα, προσφέρονται εξειδικευμένα μαθήματα μεθόδων επιστημονικής γεωγραφικής έρευνας και ποσοτικής ανάλυσης.

Το Π.Μ.Σ. αποσκοπεί στην ικανότητα των αποφοίτων ως ικανών στελεχών να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται γεωγραφικές παρεμβάσεις σε διάφορες κλίμακες στον αστικό και περιφερειακό χώρο. Οι νέοι καταρτισμένοι επιστήμονες μπορούν να καλύπτουν ανάγκες στελέχωσης ανθρώπινου δυναμικού δημοσίων, κοινωνικών και ιδιωτικών φορέων, καθώς και στην ανάπτυξη έρευνας σε τομείς της εφαρμοσμένης γεωγραφίας και του βιώσιμου χωρικού σχεδιασμού των πόλεων, της υπαίθρου και των νησιώτικων περιοχών.

Από το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 πραγματοποιούνται, επιπλέον, δύο κύκλοι σεμιναρίων που περιλαμβάνουν διαλέξεις και οργανωμένες συζητήσεις σε επίκαιρα θέματα με ομιλητές από τον ακαδημαϊκό χώρο και σχετικούς με τη θεματολογία,

εκπροσώπους φορέων. Βασικές εκπαιδευτικές μεθόδους στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. αποτελούν οι εκπαιδευτικές εκδρομές για εκπόνηση εργασιών για τη σύνδεση της θεωρίας με εμπειρικό παράδειγμα. Ενδεικτικά, εκπαιδευτικές εκδρομές πραγματοποιήθηκαν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος στη Ρώμη, στην Ιταλική Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας, σε ευρωπαϊκές πόλεις, όπως το Βερολίνο και σε πολλές ελληνικές, όπως στην Κεφαλονιά, τον Έβρο και την Άρτα.

Άλλες σημαντικές εκπαιδευτικές διαδικασίες που προωθούν την κινητικότητα και εξωστρέφεια των φοιτητών που επέλεξαν το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα ή διαμορφώνουν ερευνητικές ευκαιρίες και ευκαιρίες για την ανάδειξη του έργου τους υπό το στάδιο των σπουδών τους είναι:

- Η πραγματοποίηση ορισμένων μαθημάτων σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Το «Εντατικό Πρόγραμμα (Intensive Programme) για το Σχεδιασμό του Χώρου» στα πλαίσια του ευρύτερου προγράμματος ERASMUS+ προσφέρει τη δυνατότητα διδασκαλίας του και σε άλλα πανεπιστήμια. Τα ακαδημαϊκά έτη 2012-2013 και 2013-2014 το Εντατικό Πρόγραμμα διοργανώθηκε στην Άγκυρα από το Τμήμα «Χωρικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού» της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Middle East Technical University.
- Η άμεση επαφή, η επικοινωνία και ο διάλογος με διακεκριμένους επιστήμονες, αλλά και επαγγελματίες ή εκπροσώπους φορέων άσκησης πολιτικής από την Ελλάδα ή το εξωτερικό που προσκαλούνται για την προσφορά διαλέξεων με θεματολογία που εντάσσεται στις γνωστικές κατευθύνσεις του Τμήματος.
- Η πραγματοποίηση μέρους της μεταπτυχιακής εργασίας σε άλλο πανεπιστήμιο της Ευρώπης με μετάβαση και παραμονή στην αντίστοιχη πόλη με τη χρηματοδοτική υποστήριξη του προγράμματος ERASMUS+. Αυτή η δυνατότητα προσφέρεται επειδή το Τμήμα Γεωγραφίας συνεργάζεται με πολυάριθμα ομόλογα ή συγγενή τμήματα σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες με το πρόγραμμα ERASMUS+ ή μέσω άλλων σχημάτων συνεργασίας, όπως το δίκτυο European Spatial Development Planning ή το Institut Euro Mediterranean en science du risque.
- Η δυνατότητα εκπόνησης Πρακτικής Άσκησης σε φορείς σχετικούς με τα γνωστικά αντικείμενα των τριών κατευθύνσεων. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα πραγματοποίησης πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό από δύο μέχρι έξι μήνες μέσω του προγράμματος Erasmus Placement.
- Η συμμετοχή των μεταπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος για τη διοργάνωση Ημερίδων και Συνεδριών στο Πανεπιστήμιο.

3.4 ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το «Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης», το οποίο μετονομάστηκε από το προϋπάρχον «Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας» στις 13/12/2020, έχει ως στόχο του να προωθεί την επιστημονική γνώση και την έρευνα σε αντικείμενα που αφορούν στην οικονομική ανάπτυξη, την περιβαλλοντική ολότητα και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στην οργάνωση και τη λειτουργία της οικογένειας, καθώς και στη διαχείριση του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. Το Τμήμα επικεντρώνεται στη μελέτη των αλληλεπιδράσεων μεταξύ του ανθρώπου, της οικογένειας, της κοινότητας και του περιβάλλοντος, με σκοπό την επίτευξη της βέλτιστης και βιώσιμης διαβίωσης του σύγχρονου ανθρώπου και της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής του. Ως εκ τούτου, το Τμήμα προσανατολίζεται στην ανάπτυξη προτάσεων και μοντέλων για την ενίσχυση των ποιοτικών δεικτών διαβίωσης του ανθρώπου σε τομείς της καθημερινής ζωής του.

Το Τμήμα, επίσης, στοχεύει στην εκπαίδευση των φοιτητών στους τομείς που απαρτίζουν το σύνολο μιας οικονομικής δραστηριότητας, ώστε να είναι ικανοί να αξιοποιούν τους κοινωνικούς, φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της χώρας προκειμένου να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη με γνώμονα την ποιότητα ζωής. Η έννοια της ποιότητας ζωής έχει ως επίκεντρο τις παραμέτρους «ψυχολογική ευεξία» και «ικανοποίηση από τη ζωή». Παρόλο, που υπάρχουν ακόμα εννοιολογικές ασάφειες στον όρο, η ποιότητα ζωής προσδιορίζεται από τον κοινωνικό, οικογενειακό και εργασιακό τομέα, ψυχολογική ευεξία, φυσικό περιβάλλον, ποιότητα χώρου στέγασης, οικονομικούς πόρους, ευκαιρίες για απασχόληση, ψυχαγωγία και εκπαίδευση[CITATION Οικ01 \l 1032]. Επιπρόσθετα, το Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης παρέχει ψυχοπαιδαγωγική εκπαίδευση για την κατάρτιση και λήψη του Πιστοποιητικού Παιδαγωγικής και Διδακτικής επάρκειας.

Το Τμήμα παρέχει διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων τα οποία εντάσσει στο πρόγραμμα σπουδών του. Η επιτροπή για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό του τμήματος υπάγεται σε ένα πρόγραμμα που ασχολείται με την ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος. Το όραμα του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι να αναπτυχθούν ολοκληρωμένες προσωπικότητες και άριστοι επαγγελματίες οι οποίοι θα μπορούν να προσεγγίσουν και να αναλύουν ολιστικά και από διαφορετικές απόψεις τη σύγχρονη οικονομική, πολιτική και οικολογική κοινωνία με προοδευτικές μεθόδους και τεχνικές (Εκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης Τμήματος, 2014).

Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας του Τμήματος, σε συνδυασμό με το στόχο της επίτευξης βέλτιστης και βιώσιμης διαβίωσης του σημερινού ανθρώπου, καθιστά την επιστήμη Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, επιστήμη με πρακτικές εφαρμογές. Αυτές οι πρακτικές αποσκοπούν στην ενίσχυση των ποιοτικών δεικτών διαβίωσης του ανθρώπου στους περισσότερους κοινωνικούς τομείς της καθημερινής του δράσης, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Εν κατακλείδι, ο κλάδος της Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης αντλεί θέματα από διαφορετικά πεδία, συνθέτοντας τα μέσα από τη διεπιστημονική έρευνα. Αυτή η σύνθεση είναι αναγκαία, καθώς τα φαινόμενα και οι προκλήσεις της καθημερινής ζωής ανήκουν σε πολυσύνθετες διαστάσεις.[CITATION Placeholder2 \l 1032]

Ακόμα, για την ενίσχυση των διαδικασιών μάθησης, στο Τμήμα έχουν θεσπιστεί και λειτουργούν τα ακόλουθα εργαστήρια. Οι τίτλοι των εργαστηρίων αναδιαμορφώνονται τακτικά, σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις και τα νέα δεδομένα της εποχής.

1. Το «Εργαστήριο Ανθρωποοικολογίας και Αγροτικής Οικονομίας»: εξυπηρετεί τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές ανάγκες που αφορούν τα πιο κάτω αντικείμενα:
  - Οικιακή οικονομία και διαχείριση του ανθρωπίνου και φυσικού περιβάλλοντος
  - Ήπιες μορφές τουρισμού
  - Οικιακή τεχνολογία
  - Οικονομική και πολιτική της παραγωγής και εμπορίας πρωτογενών υλικών και τροφίμων
  - Κοινωνική οικονομία
  - Οικογένεια και ανάπτυξη
  - Τέχνη, πολιτισμός, κατοικία
  - Βιολογία, φυσιολογία και διατροφή του ανθρώπου
2. Το «Εργαστήριο Διοίκησης και Εκπαίδευσης»: εξυπηρετεί τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές ανάγκες στα αντικείμενα: Διοίκηση ανθρωπίνων πόρων, Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας, Παιδαγωγική και διδακτική τεχνολογία, Παιδαγωγική Ψυχολογία με έμφαση στις μαθησιακές διαδικασίες και την επικοινωνία στη σχολική τάξη. Ακόμη, το Εργαστήριο υποστηρίζει τις υπηρεσίες που προσφέρονται από το Κέντρο Συμβουλευτικής Φοιτητών του πανεπιστημίου.
3. Το «Εργαστήριο Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάλυσης της Οικογένειας του Καταναλωτή», το οποίο εξυπηρετεί τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές ανάγκες στους τομείς: Κοινωνική και οικονομική συμπεριφορά του καταναλωτή και τις οικογένειας, Συνθήκες εργασίας και εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές, Έρευνα αγοράς, Οικονομικά του περιβάλλοντος.

4. Το «Εργαστήριο Τεχνολογίας και Επεξεργασίας Πληροφοριών», το οποίο προάγει τα γνωστικά αντικείμενα: Συλλογή, ανάλυση και διαχείριση δεδομένων, Σχεδιασμός, μελέτη, υλοποίηση και αξιολόγηση προγραμμάτων, συστημάτων και εφαρμογών, Υπολογιστικές μέθοδοι και τεχνικές, Εφαρμογές πληροφορικής και νέων τεχνολογιών.

3.4.1 Γνωστικό αντικείμενο

Σύμφωνα με την επίσημη σελίδα του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης [CITATION Placeholder2 \l 1032], η προσπάθεια του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης να παρέχει σύγχρονες σπουδές με αντίκρισμα στην αγορά εργασίας εστιάζει στα ακόλουθα πεδία γνώσης:

- ⇒ Την προαγωγή της ποιότητας ζωής: αφορά στο άτομο, την οικογένεια και την κοινωνία που άπτεται της βιωσιμότητας και ακολουθεί τις αρχές της Οικιακής Οικονομίας.
- ⇒ Τη συμπεριφορά του καταναλωτή: σχετικά με την υπεύθυνη και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, τη μελέτη και τη διαμόρφωση προτύπων ισορροπημένης διατροφικής συμπεριφοράς, τη διαχείριση των οικονομικών του καταναλωτή και της οικογένειας και στην ανάπτυξη υγιών διαπροσωπικών και συλλογικών κοινωνικών σχέσεων.
- ⇒ Τη βιώσιμη επιχειρηματικότητα, διοίκηση και λειτουργία επιχειρηματικών μονάδων, οργανισμών και συνδικάτων.
- ⇒ Τη διαχείριση του φυσικού ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την εκτίμηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής δραστηριότητας, την περιβαλλοντική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση.
- ⇒ Το βιώσιμο τουρισμό και πολιτισμό, με έμφαση στην ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα ανάπτυξης και στη συνέργεια του πολιτισμού-τουρισμού ως βασικών πυλώνων της βιώσιμης κοινωνικής ανάπτυξης.
- ⇒ Την ψυχοπαιδαγωγική εκπαίδευση των φοιτητών, μέσω της απόκτησης παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας για τη διδασκαλία μαθημάτων σχετικών με το γνωστικό αντικείμενο του τμήματος.

3.4.2 Διεθνείς Συνεργασίες και Ερευνητική Δραστηριότητα

Η ερευνητική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στο Τμήμα είναι υψηλού ποιοτικού επιπέδου. Οι επιστημονικές δημοσιεύσεις είναι αναγνωρισμένες από τον εθνικό και διεθνές επιστημονικό χώρο, όπως διαφαίνεται από τις δημοσιεύσεις του διδακτικού προσωπικού του τμήματος, τις συμμετοχές τους σε ποικίλα Συνέδρια και τις

πολυάριθμες ετεροαναφορές του επιστημονικού τους έργου. Μέχρι σήμερα, έχουν υλοποιηθεί περισσότερα από 46 ερευνητικά προγράμματα στο Τμήμα υπό την εποπτεία μελών του διδακτικού προσωπικού.

Στο πλαίσιο της ερευνητικής δραστηριότητας, συγκαταλέγονται και οι ερευνητικές συνεργασίες που έχουν αναπτυχθεί μέσω των προγραμμάτων Erasmus και Erasmus plus, οι ερευνητικές συνεργασίες διδασκόντων του τμήματος με ελληνικά πανεπιστήμια, όπως το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο Αθηνών, με διεθνείς οργανισμούς, όπως την Παγκόσμια Τράπεζα, με διεθνή προγράμματα, όπως το Aurora Project που εκπονείται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Yale των Η.Π.Α. Ακόμη, πραγματοποιούνται ερευνητικές συνεργασίες με επιστήμονες από διακεκριμένα πανεπιστήμια μεταξύ των οποίων και τα:

- Πανεπιστήμια Paris I και Paris Descartes της Γαλλίας
- Πανεπιστήμια Lancaster, Bristol, Manchester Metropolitan της Αγγλίας
- Πανεπιστήμια Wageningen, Radboud Universiteit Nijmegen της Ολλανδίας
- Πανεπιστήμια Yale, Tufts, California-Davies
- Πανεπιστήμιο της Μάλτας
- Πανεπιστήμιο Δυτικής Βοημίας της Τσεχίας
- Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου της Ρουμανίας
- Paisiy Hilendarski University της Βουλγαρίας
- Universidade de Minho της Πορτογαλίας.

Επίσης, στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν πραγματοποιηθεί πολλές ημερίδες, επιμορφωτικά σεμινάρια και διεθνή συνέδρια για την ενημέρωση και επιμόρφωση όλων των φοιτητών, ανεξαιρέτως Σχολή φοίτησης, με θέματα που αγγίζουν το εκπαιδευτικό και γνωστικό αντικείμενο του τμήματος. Στα πιο πάνω αναφερόμενα, έχουν συμμετάσχει επιστήμονες με εισηγητικές προτάσεις και λύσεις, ενώ σε άλλα έχουν λάβει μέρος μέλη του φοιτητικού συλλόγου (ΦΣΧ) και ομάδες φοιτητών.

3.4.3 Στρατηγικός Σχεδιασμός Προγράμματος Κινητικότητας Erasmus/Erasmus+

Ο στρατηγικός σχεδιασμός και οι στόχοι των προγραμμάτων κινητικότητας του Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης “εναρμονίζονται” με τον σχεδιασμό και τους στόχους που τέθηκαν από τον Ιδρυματικό Συντονιστή και την Επιτροπή Erasmus+. Ειδικότερα, το Τμήματος Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης ενημερώνει τους φοιτητές προπτυχιακού, μεταπτυχιακού και το διδακτικό προσωπικό του τμήματος για τις δράσεις των προγραμμάτων Erasmus προσπαθώντας να τους ενθαρρύνει να δηλώσουν συμμετοχή. Αυτό αποσκοπεί στην αύξηση κινητικότητας των φοιτητών που επιθυμούν να ζήσουν την εμπειρία των

σπουδών ή πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό και των εκπαιδευτικών που επιθυμούν να διδάξουν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Μέσω των προγραμμάτων Erasmus και Erasmus+, φοιτητές και καθηγητές έχουν την ευκαιρία να επεκτείνουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες πάνω στο αντικείμενο του κλάδου. Παράλληλα, επωφελείται και το ίδιο το Τμήμα από την ανταλλαγή φοιτητών και καθηγητών, αφού η εισαγωγή φοιτητών και νέου διδακτικού προσωπικού με διαφορετική κουλτούρα μάθησης ενισχύει τις ήδη εφαρμοσμένες τακτικές και μεθόδους εκπαίδευσης ή προσφέρει καινοτόμους τρόπους εκπαίδευσης.

3.4.4 Εκπαιδευτικές Εκδρομές

Στο Τμήμα πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές εκδρομές μέσα στα πλαίσια μαθημάτων για επιμορφωτικούς σκοπούς. Οι φοιτητές μετουσιώνουν στην πράξη τη θεωρία μέσω της εμπειρίας τους σε χώρους που έχει επιλέξει ο καθηγητής σαν ιδανικό χώρο σύνδεσης με το θέμα του διδασκόμενου μαθήματος. Οι εκπαιδευτικές εκδρομές που πραγματοποιήθηκαν στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης αναγράφονται πιο κάτω.

Στο πλαίσιο του μαθήματος «Ειδικά Θέματα Εφοδιαστικής πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτική επίσκεψη στον Οργανισμό Λιμένος Πειραιά, τον Ιανουάριο του 2016. Η ξενάγηση των σπουδαστών στο μέγαρο του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς και η συζήτηση με ειδικούς σε θέματα λειτουργίας και μεταφοράς των μεγάλων εμπορευματοκιβωτίων προσέλκυσε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των μαθητών για την εφοδιαστική.

Στο πλαίσιο του μαθήματος «Οικονομική και Οικολογική Διαχείριση Κτιρίων, Οικισμών και Πόλεων» πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο Κέντρο Πολιτισμού Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, τον Οκτώβριο του 2016. Η επίσκεψη μέσα στα πλαίσια εκπόνησης ερευνητικής εργασίας με σκοπό την ενημέρωση και συλλογή στοιχείων.

Για το μάθημα «Οικιακή Οικονομία και Ανάπτυξη» πραγματοποιήθηκε διήμερη εκδρομή στην πόλη των Τρικάλων και στα Μετέωρα, το Δεκέμβριο του 2018. Στα Τρίκαλα έγινε υποδοχή του Τμήματος από το Δήμαρχο της πόλης και τα υπόλοιπα μέλη του δημαρχείου. Εκεί ακολούθησαν ομιλίες σχετικά το βιώσιμο τρόπο διαβίωσης και μεταφοράς των πολιτών στην πόλη των Τρικάλων. Η εκδρομή στα Μετέωρα ήταν κυρίως για πολιτισμικό σκοπό. Δύο έτη προηγουμένως, πραγματοποιήθηκε ξανά διήμερη εκπαιδευτική εκδρομή στην πόλη Τρικάλων, τη Λίμνη Πλαστήρα και στα Μετέωρα. Οι φοιτητές ξεναγήθηκαν στο Υδροηλεκτρικό Εργοστάσιο της ΔΕΗ στη Λίμνη Πλαστήρα, στο φράγμα της Λίμνης Πλαστήρα, στα Τρίκαλα και σε μονές του Μεγάλου Μετεώρου.

Τέλος, στα πλαίσια του μαθήματος «Πολιτισμού και Εκπαίδευσης» πραγματοποιούνται κάθε χρόνο εκπαιδευτικές επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και διάφορα μουσεία της Αθήνας. Το μάθημα απαγγέλλεται εντός των προκαθορισμένων χώρων ώστε οι φοιτητές να έχουν εικόνα και καλύτερη επιμόρφωση σε θέματα πολιτισμού της χώρας.

Τέλος, ομάδα φοιτητών από όλα τα Τμήματα -προπτυχιακά και μεταπτυχιακά του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου συμμετείχε στον διαγωνισμό επιχειρηματικότητας μεταξύ πανεπιστημίων από όλη την Ελλάδα, που διενεργήθηκε από το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων (ΣΕΝ), αποσπώντας καλή θέση κατάταξης στην τελική δοκιμασία και θετικές κριτικές για την επιχειρηματική ιδέα και την οργάνωση της ομάδας. Την ομάδα καθοδηγούσε μέλος ΕΔΙΠ του Τμήματος προσφέροντας εθελοντική πολύωρη εργασία για την υλοποίηση του στόχου.

3.5 Η ΔΡΑΣΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι φοιτητές του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, στην προσπάθεια τους να γίνουν ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες της κοινωνίας, σύστησαν, διάφορες ομάδες δράσης στο χώρο του Πανεπιστημίου. Μερικές από αυτές, λειτουργούν με τη βοήθεια μη κερδοσκοπικών ή χρηματοδοτούμενων οργανισμών και άλλες είναι αυτόνομες. Η προώθηση ευκαιριών στους νέους, η διάδοση και η υλοποίηση των αρχών βιωσιμότητας που χρειάζεται να εφαρμόσει η κοινωνία είναι μερικοί από τους στόχους τους. Οι φοιτητικές ομάδες οι οποίες δραστηριοποιούνται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο αναφέρονται στη συνέχεια:

3.5.1 Green HUA

Η Green HUA είναι η περιβαλλοντική ομάδα του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου με μόλις δύο χρόνια δράσης από το έτος ίδρυσής της (2019). Οι στόχοι της περιβαλλοντικής ομάδας Green HUA είναι ένα πιο «πράσινο» Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, όπως επικαλείται και το όνομά του, «πράσινο» όχι μόνο στη μορφή, αλλά και στις δραστηριότητες που γίνονται εντός του Πανεπιστημίου. Το όραμα της

περιβαλλοντικής ομάδας του πανεπιστημίου είναι να ενημερώσουν, να ευαισθητοποιήσουν και εν τέλει να κινητοποιήσουν τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, και όχι μόνο, για τη δημιουργία περιβαλλοντικών δράσεων.

Η Green HUA συμβάλλει στο σχεδιασμό ενός βιώσιμου και υγιούς μέλλοντος. Μέσω των σελίδων που διατηρεί στα social media (Facebook, Instagram) ενημερώνει το κοινό που την ακολουθεί, όχι μόνο για τις δράσεις της, αλλά και για τις Παγκόσμιες Ημέρες που είναι αφιερωμένες στον πλανήτη και που συνοδεύονται με κινητοποιήσεις εθελοντών σε όλη τη Γη, παρέχει συμβουλές για εξοικονόμηση ενέργειας, διαχωρισμό ανακυκλώσιμων και μη υλικών, ηλεκτρικών συσκευών, παρέχει πληροφορίες για τα πλαστικά και τις συνέπειές τους στη ρύπανση της θάλασσας. Επίσης, η σελίδα της ομάδας γίνεται πιο δημιουργική ανεβάζοντας link από σχετικά βίντεο και ντοκιμαντέρ για μεγαλύτερη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Δράσεις Green HUA

- Δράσεις στο πλαίσιο Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Μείωσης Αποβλήτων: Στις 20 Νοεμβρίου 2019, η περιβαλλοντική ομάδα κινητοποιήθηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο της «Ευρωπαϊκή Εβδομάδας για τη Μείωση Αποβλήτων» στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Με τη συνεργασία του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου και τη βοήθεια της τότε διατμηματικής ερευνητικής ομάδας για την Αειφόρο Περιβαλλοντική Διαχείριση και Τεχνολογία, προωθήθηκε ενεργά η έννοια της μείωσης των αποβλήτων. Στην εβδομάδα αυτή, διοργανώθηκαν εντός του πανεπιστημιακού χώρου μια σειρά από διαλέξεις, εκπαιδευτικά εργαστήρια και περιβαλλοντικές δράσεις. Στις κεντρικές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου επιστήμονες, ακαδημαϊκοί και μηχανικοί παρουσίασαν έργα για την πρόληψη απόβλητων από τρόφιμα, ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό. Στις διαλέξεις παρευρέθηκε και ο εκπρόσωπος της Οικολογικής Εταιρείας Ανακύκλωσης (ΟΕΑ) ο οποίος ανέλυσε τις ενέργειες που έγιναν σε σχολικούς χώρους για τη μείωση απορριμμάτων. Επιπρόσθετα, το κοινό είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει εργαστήρια για να συμμετάσχει σε κατασκευές “upcycling¹²” από την ΟΕΑ και την Green HUA.
- Εθελοντικός Καθαρισμός Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου: Στα τέλη του ίδιου έτους, η Green HUA στην προσπάθεια προώθησης της ιδέας και της πράξης

---

¹² Η διαδικασία μετατροπής υποπροϊόντων, φαινομενικά άχρηστων υλικών ή προϊόντων σε νέα αυτικά ή προϊόντα που έχουν μεγαλύτερη ποιότητα. [CITATION htt21 \l 1033]

του εθελοντισμού, της συμμετοχής και της προσφοράς διοργανώνει εθελοντική δράση καθαρισμού των εξωτερικών χώρων του Πανεπιστημίου. Το σύνθημά τους για αυτή τους την πράξη είναι «Ο εθελοντισμός σου δημιουργεί αίσθημα υπευθυνότητας και είναι ο καλύτερος τρόπος για να συνειδητοποιήσει κανείς ότι έχει τη δύναμη να κάνει τα πράγματα καλύτερα.»

- Δενδροφύτευση: Η Green HUA σε συνεργασία με το Σύλλογο Φοιτητών του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου διοργάνωσαν διήμερη δράση εθελοντικής δενδροφύτευσης με γνώμονα την προώθηση αντιλήψεων ουσιαστικού κοινωνικού χαρακτήρα. Ο σκοπός της περιβαλλοντικής αυτής δράσης ήταν η προσπάθεια αναβάθμισης της Πανεπιστημιούπολης σε ένα περιαστικό πάρκο γνώσης, πολιτισμού και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Στη δράση έλαβαν μέρος πλήθος εθελοντών για τη φύτευση θάμνων και μεσογειακών φυτών σε διάφορα σημεία εντός της Πανεπιστημιούπολης.

Οι δράσεις της περιβαλλοντικής ομάδας του Χαροκοπείου επεκτείνονται. Λόγω της πανδημίας Covid-19 και των περιοριστικών μέτρων, απέτρεψαν για ένα χρονικό διάστημα τις εκτεταμένες δράσεις εντός του πανεπιστημιακού χώρου. Ωστόσο, η ομάδα φροντίζει για τη συνεχή ενημέρωση της ακαδημαϊκής κοινότητας και έχει ενεργή συμμετοχή στα social media.

3.5.2 ESN Haro

Το Erasmus Student Network (ESN) είναι μία από τις μεγαλύτερες φοιτητικές ενώσεις στην Ευρώπη, η οποία υποστηρίζει και αναπτύσσει το πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών. Το δίκτυο του ESN αποτελείται από φοιτητικούς, εθελοντικούς, μη κερδοσκοπικούς και μη πολιτικούς συλλόγους, οι δράσεις των οποίων κινούνται με βάση την αξία «Φοιτητές Βοηθούν Φοιτητές». Το δίκτυο του ESN Greece διευρύνεται συνεχώς σε μια προσπάθεια υποστήριξης του προγράμματος Erasmus, με την πλήρη υποστήριξη και τη συνεργασία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.).

Η ομάδα ESN Haro,- ως τμήμα του ευρύτερου δικτύου ESN-, προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική κατανόηση και αυτο-ανάπτυξη στους φοιτητές του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου που αποφασίζουν να ζήσουν την εμπειρία Erasmus. Οι δραστηριότητες που απασχολούν το ESN Haro αφορούν στους εισερχόμενους φοιτητές Erasmus στο Πανεπιστήμιο και την προώθηση προγράμματος Erasmus στους φοιτητές του Πανεπιστημίου. Υποχρέωσή του είναι η παροχή βοήθειας για

ένταξη στο Πανεπιστήμιο, όσο αφορά τους εισερχόμενους φοιτητές, ενώ για τους εξερχόμενους φοιτητές παρέχεται κατάλληλη ενημέρωση για το πρόγραμμα.

Η ESN λειτουργεί σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Ουσιαστικά, εργάζεται για σκοπούς «διεθνοποίησης» των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τη δημιουργία ενός ευέλικτου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος ενισχύοντας την κινητικότητα και παρέχοντας την διαπολιτισμική εμπειρία στους μαθητές που μετακινούνται για μία χρονική περίοδο στο εξωτερικό [CITATION Placeholder3 \l 1033] .

Οι αρχές και οι στόχοι:

- ✓ Εργάζεται για τη βελτίωση της κοινωνικής και πρακτικής ένταξης φοιτητών πανευρωπαϊκά.
- ✓ Μελετά τις ανάγκες και τα δικαιώματα φοιτητών που κινητοποιούνται σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.
- ✓ Παρέχει σχετικές πληροφορίες σχετικά με τα προγράμματα κινητικότητας.
- ✓ Παρακινεί τους φοιτητές να αδράξουν την ευκαιρία για σπουδές στο εξωτερικό.
- ✓ Συνεργάζεται με φοιτητές που επανεντάσσονται στη μόνιμη χώρα διαμονής τους από το εξωτερικό./ Προσφέρει ευκαιρίες εργασίας.
- ✓ Συμβάλλει στη βελτίωση και την προσβασιμότητα της κινητικότητας των φοιτητών.
- ✓ Εκτιμάται ο εθελοντισμός ως βασική αξία και αρετή.

Ωστόσο, το επίκεντρο της ομάδας ESN δίνεται στους εν ενεργεία φοιτητές ανταλλαγής, οι οποίοι συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμοστικότητας στο νέο τους περιβάλλον . Επομένως, το ESN προσφέρει βοήθεια στην ακαδημαϊκή, κοινωνική και πρακτική διαδικασία ένταξης. Αυτό γίνεται κυρίως μέσω δραστηριοτήτων στις τοπικές ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως ταξίδια σε μέρη της χώρας, κινηματογραφικές βραδιές, γλωσσικά προγράμματα, διεθνή φεστιβάλ τροφίμων και πάρτι.

Η Εθνική Εκπαιδευτική Εκδήλωση που επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και κατάρτιση νέων μελών του Erasmus Students Network, καθώς και στην επίτευξη ανάπτυξης δεξιοτήτων, διοργανώνεται ετήσια από το ESN Greece. Το Νοέμβριο του 2018 πραγματοποιήθηκε στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο με τη συνεργασία της ομάδας του Πανεπιστημίου ESN Haro. Περίπου 100 φοιτητές από όλα τα πανεπιστήμια της Ελλάδας παρευρέθηκαν στην εκδήλωση.

3.5.3 SDGs Hub Hua (Sustainable Development Goals Hub Hua)

Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο έγινε επίσημο μέλος του Δικτύου Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Ελλάδα (UN SDSN Youth Greece) από το Νοέμβριο του 2020. Το UN SDSN Youth επιχειρεί να δημιουργήσει και να κινητοποιήσει ομάδες νέων ανά τον κόσμο που ανήκουν στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε μία παγκόσμια προσπάθεια για την επίτευξη της Ατζέντας του 2030 και των δεκαεπτά(17) στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο έχει δημιουργηθεί το Δίκτυο Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης Νέων SDG Hub Hua, που δραστηριοποιείται σε θέματα βιωσιμότητας εντός και εκτός του πανεπιστημιακού ιδρύματος.

Το SDSN Youth είναι ένα πρόγραμμα του Δικτύου Λύσεων Αειφόρου Ανάπτυξης (Sustainable Development Solutions Network) υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε από το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Μπαν Κι-Μουν το 2012, για την κινητοποίηση παγκόσμιας επιστημονικής και τεχνολογικής εμπειρογνωμοσύνης γύρω από τους Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης. Τα δίκτυα SDSN Youth βασίζονται σε πανεπιστήμια και ιδρύματα για την κινητοποίηση τοπικών αλλαγών γύρω από τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. [CITATION htt1 \l 1033].

Στις 22-23 Απριλίου 2021, το δίκτυο SDG hub του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου διοργάνωσε διαδικτυακή διημερίδα με τίτλο “Road to sustainability”, η οποία αποσκοπούσε στην ανάδειξη της αναγκαιότητας της συνεργασίας όλων των επιστημονικών κλάδων για την επίτευξη των 17 στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης. Στο webinar έλαβαν μέρος καθηγητές, φοιτητές, εργαζόμενοι στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα για να αναδείξουν τους τρόπους και τα μέσα που χρησιμοποιούν για την επίτευξη της Αειφορίας. Οι υποστηρικτές της διημερίδας ήταν το Δίκτυο SDG hub του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, ο Σύλλογος Φοιτητών του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, ο μη κερδοσκοπικό οργανισμός Portal of Sustainable Development, η ομάδα Fashion Revolution Greece και η ομάδα Sustainable Food Movement Greece.

3.5.4 Hua 4 you

Η ομάδα HUA 4 You είναι ομάδα με στηρικτικό και υποστηρικτικό ρόλο, που έχει ως πρωταρχικό της σκοπό να παρέχει βοήθεια σε φοιτητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Φμεεα) και μαθησιακές δυσκολίες του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου. Ακόμη, σαν ομάδα προσφέρει βοήθεια σε φοιτητές που δυσκολεύονται στην προσαρμογή και ενσωμάτωση τους στο Πανεπιστήμιο. Η HUA 4 You διαθέτει στην ομάδα της 14 μέλη, όλα από το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, φοιτητές ή απόφοιτοι αυτού, που έχουν τη διάθεση να στηρίζουν συμφοιτητές τους που έχουν ανάγκη.

Η ΗΥΑ 4 Υου είναι ακόμη μία νεοσύστατη ομάδα, που έχει δημιουργηθεί στα τέλη Μαΐου 2020 κάτω από τις πρωτόγνωρες συνθήκες που επέφερε η πανδημία γι' αυτό και το υποστηρικτικό τους έργο είναι ακόμα μικρό. Ωστόσο, δίνεται βοήθεια σε φοιτητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Φμεεα) με την παραχώρηση υποστηρικτικού υλικού και διευκρινίσεις ως προς τη σαφήνεια του αντικειμένου ορισμένων μαθημάτων, παρόλο που οι συνθήκες αποκλεισμού δεν επέτρεψαν ακόμα στους φοιτητές να επιστρέψουν στις αίθουσες του πανεπιστημίου. Επίσης, η ομάδα έχει συνεργαστεί με το μη κερδοσκοπικό οργανισμό WWF με περιβαλλοντικά κίνητρα για την ημέρα της Γης, αποδεικνύοντας τον ενεργητικό τους ρόλο σαν εθελοντική ομάδα,

Εν κατακλείδι, ο ρόλος των εθελοντικών ομάδων του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου είναι καταλυτικός στην προώθηση των στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης και των αρχών της βιωσιμότητας. Συμπεραίνεται, πως λόγω των ομάδων που υπάγονται στο Πανεπιστήμιο, οι φοιτητές έχουν τη διάθεση για ενεργό δράση, εθελοντισμό, πρακτικές εφαρμογές της θεωρίας και ανάπτυξη διασυνδέσεων μέσω της ένταξής τους σε ευρύτερα δίκτυα και προγράμματα. Ωστόσο, όλες οι εθελοντικές ομάδες με κοινωνικό ή υποστηρικτικό ρόλο εντάσσονται σε πλαίσιο ευρύτερων στόχων που είναι η παροχή ίσων ευκαιριών στη μόρφωση και τη δράση και η αναβάθμιση μιας βιωσιμότερης κοινωνίας.

3.6 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Στο τελευταίο επιμέρους κεφάλαιο του τρίτου κεφαλαίου, αρχικά, θα αναφέρονται συνοπτικά οι διαδικασίες που ακολουθούνται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο και πληρούν μερικούς από τους υποστόχους των 17 στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι ενέργειες που έχουν γίνει στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και στο Universidade Tecnológica Federal do Parana στη Βραζιλία για να εφαρμοστούν, όσο το δυνατό, περισσότεροι στόχοι της Ατζέντας 2030. Ο σκοπός της συγγραφής αυτού του υποκεφαλαίου είναι να μελετηθούν οι πρακτικές και οι πολιτικές άλλων πανεπιστημίων, τα οποία έχουν καταφέρει να επιτύχουν μερικούς ή όλους τους 17 στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης, κι έχουν αναγνωριστεί γι' αυτό. Επομένως, από αυτή τη μελέτη προκύπτουν αξιολογικά στοιχεία για τον βηματισμό των ενεργειών από τη σκοπιά του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου για την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης, συγκριτικά με άλλα πανεπιστήμια σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

3.6.1 Αναφορικά για το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Ο συμβουλευτικός οργανισμός Center for World University Rankings (CWUR) δημοσιεύει κάθε χρόνο την ακαδημαϊκή απόδοση των κορυφαίων 2000 πανεπιστημίων του έτους, από τα σχεδόν 20 000 πανεπιστήμια που υπάρχουν ανά το παγκόσμιο. Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προκύπτει, από την ποιότητα εκπαίδευσης που προσφέρει το ίδρυμα, την απασχόληση αποφοίτων, το επίπεδο κατάρτισης των διδασκόντων και την ερευνητική απόδοση. Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο βρίσκεται μέσα στα 2000 κορυφαία πανεπιστήμια, βάσει του CWUR, από το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020. Συγκεκριμένα την ακαδημαϊκή χρονιά 2019-2020 κατατάχθηκε στη 1402^η θέση με συνολική βαθμολογία 68,2%. Την ακαδημαϊκή χρονιά 2020-2021 το Χαροκόπειο εξακολουθεί να εντάσσεται στα κορυφαία 2000 πανεπιστήμια, για την ποιοτική εκπαιδευτική κατάρτιση που προσφέρει στους φοιτητές. Ωστόσο, η κατάταξή του γι' αυτή τη χρονιά βρίσκεται πιο χαμηλά στη 1512^η θέση με συνολική βαθμολογία 67,7%. [CITATION htt211 \l 1032]

Στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο γίνονται προσπάθειες για την επίτευξη «ποιοτικής εκπαίδευσης», που αποτελεί και τον τέταρτο στόχο από τους 17 στόχους Αειφόρου Ανάπτυξης. Οι διεθνείς διασυνδέσεις σε συνδυασμό με την επιστημονική έρευνα, τα προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών και διδακτικού προσωπικού, η διοργάνωση ενημερωτικών συνεδρίων εντός του πανεπιστημιακού χώρου και η διασύνδεση του προγράμματος σπουδών με την αγορά εργασίας, αποτελούν ένα μέρος αυτής της προσπάθειας. Βάσει της επίσημης ιστοσελίδας των Ηνωμένων Εθνών και τους επιμέρους στόχους του SDG4, της Ατζέντας 2030, στο Πανεπιστήμιο διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση για άνδρες και γυναίκες όπως αναφέρεται στο στόχο 4.5. Η οικοδόμηση εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων για άτομα με αναπηρίες, όπως αναφέρεται στο στόχο 4.7^α, δεν είναι ικανοποιητική, καθώς δεν διατίθενται ράμπες στο χώρο του πανεπιστημίου, όπως επίσης χρειάζεται αναβάθμιση για να μη γίνονται διακρίσεις εις βάρος των ατόμων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.

Δεδομένου ότι το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο δεν έχει καταταχθεί ανάμεσα σε άλλα πανεπιστήμια για τις δράσεις του ως προς την εκπλήρωση περισσότερων στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης, σημαίνει ότι χρειάζονται περισσότερες αποφάσεις και ενέργειες. Ακόμα και η πτώση στην βαθμολογική σειρά της κατάταξης Πανεπιστημίων του Center for World University Rankings προκαλεί προβληματισμό. Πώς μπορεί το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο να ενσωματώνει μαθήματα εκπαίδευσης της Βιώσιμης Ανάπτυξης στο πρόγραμμα σπουδών του, όμως να μη γίνεται πρακτική εφαρμογή των στόχων στους χώρους του πανεπιστημίου; Ποιες πρωτοβουλίες χρειάζονται να παρθούν για να αποτελεί το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο ένα βιώσιμο εκπαιδευτικό ίδρυμα;

3.6.2 Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ

Το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ κατατάσσεται ως το νούμερο ένα Πανεπιστήμιο παγκοσμίως με το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό και κοινωνικό όφελος, από τις δράσεις που ανελήφθησαν προς τους 17 στόχους της Ατζέντας 2030. Βάσει της επίσημης ιστοσελίδας του περιοδικού Times Higher Education, το οποίο ασχολείται αποκλειστικά με θέματα που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το University of Manchester έχει επιτύχει την εφαρμογή και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) κατατάσσοντάς το στην 1^η θέση με συνολική βαθμολογία 98,8%. Στο εν λόγω Πανεπιστήμιο η έρευνα αποκτά διεθνείς διαστάσεις για την κοινωνική και περιβαλλοντική αναβάθμιση, ενώ οι φοιτητές λαμβάνουν υψηλού επιπέδου μόρφωση και μετατρέπονται σε απασχολούμενους πτυχιούχους που δραστηριοποιούνται με παράγοντα την κοινωνική ευθύνη [CITATION htt212 \l 1033].

Το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ βρίσκεται σε ιδανική θέση για να αντιμετωπίσει μεγάλες κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις του κόσμου. Οι διεπιστημονικές ομάδες του πανεπιστημίου συνεργάζονται συνεχώς και εξελίσσουν την έρευνά τους για την ανεύρεση λύσεων όσο αφορά στους 17 Στόχους Αειφόρου Ανάπτυξης, προσφέροντας ένα πιο υγιή, δίκαιο και «πράσινο» μέλλον. Οι βαθμολογίες επιπτώσεων, «The Times Higher Education Impact Rankings», χρησιμοποιούν προσεκτικά δείκτες κατανεμημένους σε τέσσερις ευρείς τομείς: έρευνα, διαχείριση, προσέγγιση και διδασκαλία[CITATION htt212 \l 1032]. Πιο συγκεκριμένα, οι μεθοδολογίες, οι πρακτικές και οι δράσεις που έχουν αναληφθεί στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ για την εφαρμογή των 17 στόχων, ξεχωριστά, αναφέρονται πιο κάτω, βάσει της επίσημης ιστοσελίδας του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ.

Στόχος 1: Μηδενική φτώχεια

Για τον πρώτο από τους 17 στόχους, το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ σε συνεργασία με την εταιρεία Manchester Growth Company προσφέρει ευκαιρίες εργασίας σε άνεργους στην τοπική κοινότητα. Το “The Work” είναι μία υπηρεσία που παρέχει σε χιλιάδες άτομα πρόσβαση σε εκπαίδευση, συμβουλές και ευκαιρίες εργασίας. Υπολογιστές ελεύθερης χρήσης τοποθετούνται σε ένα φυσικό χώρο της κοινότητας, έτσι ώστε να μπορούν τα άνεργα άτομα να αναζητούν εργασία και να υποβάλλουν αιτήσεις, ενώ ακόμη να καθοδηγούνται από το προσωπικό του πανεπιστημίου.

Το Παγκόσμιο Ινστιτούτο Ανάπτυξης (GDI) του Μάντσεστερ είναι το μεγαλύτερο ερευνητικό και εκπαιδευτικό Ινστιτούτο της Ευρώπης που εστιάζει στη φτώχεια και τις ανισότητες. Το GDI διευθύνει το Κέντρο Έρευνας των Αποτελεσματικών Κρατών και Ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Η έρευνα επεκτείνεται σε 16 χώρες και διερευνά τον τρόπο με τον οποίο η πολιτική προωθεί την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

Η φοιτητική ομάδα δράσης “Once a month” καταπολεμά την περίοδο της φτώχειας αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση για το πόσο ακριβά είναι τα προϊόντα υγιεινής και πόσο συχνά τα καθιστά απρόσιτα για τις άστεγες γυναίκες. Η ομάδα παρέχει προϊόντα υγιεινής, όπως ταμπόν, πετσέτες υγιεινής και απολυμαντικά χεριών σε ευάλωτες γυναίκες σε όλο το Μάντσεστερ με τη βοήθεια φοιτητών εθελοντών.

Στόχος 2: Μηδενική πείνα

Το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς πραγματοποίησαν έρευνα για την επισιτιστική ανασφάλεια ατόμων άνω των 65 χρονών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η επισιτιστική ανασφάλεια, δηλαδή η διαθεσιμότητα επαρκών τροφίμων και η εγγυημένη ικανότητα απόκτησής τους από τους ανθρώπους είναι ελλιπής [CITATION Cat91 \l 1033]. Για την τεκμηρίωση της έρευνας μελετήθηκε το ποσοστό ηλικιωμένων που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, έχουν χάσει τη στέγη τους, ζουν στην επαιτεία και χρησιμοποιούν τις τράπεζες τροφίμων. Η έρευνα επηρέασε την πολιτική συζήτηση, καθώς το θέμα επεκτάθηκε στα μέσα μαζικής ενημέρωσης για ευαισθητοποίηση. Οι οργανισμοί που συνέλαβαν ήταν το Δημοτικό Συμβούλιο του Μάντσεστερ, Σχολή Μαγειρικής, Save the Children, η ομοσπονδία Oxfam που αποτελείται από 20 ανεξάρτητες φιλανθρωπικές οργανώσεις που εστιάζουν στην ανακούφιση της παγκόσμιας φτώχειας, το Ινστιτούτο Κοινωνικής Έρευνας και το Ινστιτούτο Συνεργατικής Έρευνας για τη Γήρανση.

Στόχος 3: Καλή υγεία και ευεξία

Οι φοιτητές του Τμήματος Οδοντιατρικής παρέχουν θεραπεία σε ασθενείς με χαμηλό εισόδημα και σε άστεγους της τοπικής κοινότητας, μέσα στο πλαίσιο της εκπαίδευσής τους, αφού έχουν κλείσει το τρίτο έτος σπουδών. Ακόμη, οι φοιτητές παρέχουν δωρεάν θεραπεία στην Επείγουσα Οδοντική Κλινική στην πανεπιστημιούπολη σε περίπου 2000 ασθενείς ετησίως. Επίσης, για την επίτευξη αυτού του στόχου, το Τμήμα Επιστημών του Καρκίνου έχει φέρει την επανάσταση στη θεραπεία του καρκίνου του μαστού παγκοσμίως. Οι έρευνες ωφέλησαν εκατομμύρια γυναίκες ανά το κόσμο, δίνοντάς τους περισσότερο χρόνο ζωής σε

όσες βρίσκονται σε προχωρημένα στάδια ή προσφέροντας τους ολοκληρωτική θεραπεία εάν διαγιγνώσκονται με πρώιμο καρκίνο του μαστού.

Στόχος 4: Ποιοτική εκπαίδευση

Στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ εκπαιδεύονται περίπου 300 καθηγητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανά έτος, μέσω μαθημάτων PGCE. Τα μαθήματα αυτά ανήκουν σε Μεταπτυχιακά Πιστοποιητικά στην Εκπαίδευση, που διδάσκονται στο Ίδρυμα, και κατατάσσονται σε υψηλά επίπεδα διδασκαλίας και ικανοποίησης των μαθητών. Μέσω του προγράμματος School Direct, το Πανεπιστήμιο συνεργάζεται με ένα αριθμό δημοτικών σχολείων και σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Greater Manchester και παρέχει την ευκαιρία στα σχολεία να επιλέξουν τους δικούς τους εκπαιδευομένους και να τους δεσμεύσουν για όσο διάστημα επιθυμούν.

Ακόμη, το University of Manchester ως ενεργό μέλος της διευρυμένης στρατηγικής για συμμετοχή και κοινωνική ευθύνη παρέχει ευκαιρίες στους φοιτητές και στο εκπαιδευτικό προσωπικό να γίνουν Κοινοτικοί Διοικητές. Στα σχολεία η έλλειψη κατάλληλα ειδικευμένων εθελοντών σε διοικητικά συμβούλια ήταν αισθητή. Η πρωτοβουλία του «Σχολικού Κυβερνήτη» δίνει, πλέον, τη δυνατότητα σε σχολεία και κολλέγια να αξιοποιούν ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και εμπειριών που μπορούν να φέρουν οι απόφοιτοι και το καταρτισμένο προσωπικό σε ένα Διοικητικό Συμβούλιο.

Στόχος 5: Ισότητα των φύλων

Στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ εφαρμόζεται η ίση αμοιβή μεταξύ του προσωπικού. Το έτος 2017, διαπιστώθηκε ότι η μέση διαφορά των αμοιβών μεταξύ των φύλων ήταν 17% και από τότε αναλαμβάνονται ενέργειες για τη βελτίωσή του. Επιπρόσθετα, το Ινστιτούτο Εργασίας και Ισότητας του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ, διεξήγαγε συνεντεύξεις με γονείς σχετικά με τις εμπειρίες από το Shared Parental Leave (Κοινή γονική άδεια). Σε συνεργασία με τη φιланθρωπική οργάνωση Working Families και το Fatherhood Institute δημιούργησαν βιντεοσκοπικές μελέτες σχετικά με την Κοινή γονική άδεια στις οποίες έχουν πρόσβαση οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες τους. Αυτή η έρευνα ενημέρωσε ένα βασικό μέρος της ευρύτερης εκστρατείας της κυβέρνησης για το Shared Parental Leave.

Στόχος 6: Καθαρό νερό και αποχέτευση

Στο πλαίσιο ενός κοινού έργου για την ποιότητα νερού στην Ινδία μία ομάδα ερευνητών του πανεπιστημίου, πραγματοποίησε πρωτοποριακές εργασίες σχετικά με “Tackling groundwater arsenic and health inequalities in India”. Τα μολυσμένα με αρσενικό¹³ υπόγεια ύδατα χρησιμοποιούνται ως πόσιμο και για άρδευση καλλιεργειών στην Ινδία. Η έρευνα διαπίστωσε την έκταση της έκθεσης αρσενικού στα υπόγεια ύδατα και τον τρόπο με τον οποίο το αρσενικό εισέρχεται στα εδάφια νερά.

Στόχος 7: Προσιτή και καθαρή ενέργεια

Η κύρια πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα εξειδικευμένων εργαστηρίων και εγκαταστάσεων για τη βασική και τη βιομηχανική πυρηνική έρευνα. Το Πανεπιστήμιο συνεργάζεται με άλλα ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου με σκοπό την επέκταση της ακαδημαϊκής ερευνητικής ικανότητας. Το Πυρηνικό Ινστιτούτο Dalton Cumbrian διαθέτει εκτεταμένες εγκαταστάσεις στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ. Αυτή η ειδική ερευνητική βάση δίνει την ευκαιρία στους ακαδημαϊκούς και τη βιομηχανία να διεξάγουν έρευνες στο τομέα της επιστήμης της ακτινοβολίας και του παροπλισμού πυρηνικής μηχανικής. Επίσης, ενημερώνει το κοινό για σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με την πυρηνική ενέργεια λαμβάνοντας μέρος, κάθε χρόνο, σε εκδηλώσεις, όπως η Βρετανική Εβδομάδα Επιστημών κ.ά. Οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία να λάβουν μέρος στις δραστηριότητες και να συνεργάζονται με τους διδακτορικούς φοιτητές σχετικά με τις διάφορες μορφές ενέργειας.

Στόχος 8: Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη

Το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ έγινε επίσημα μέλος του Living Wage Foundation (Ίδρυμα Μισθού Διαβίωσης) από το έτος 2019. Έχει αναγνωρισθεί ένας από τους 7000 εργοδότες του Ηνωμένου Βασιλείου που καταβάλλουν μισθό ο οποίος καλύπτει το κόστος ζωής των εργαζομένων και των οικογενειών τους. Συγκεκριμένα, το Πανεπιστήμιο απασχολεί πάνω από 12.000 υπαλλήλους και εργολάβους, για τους οποίους έχει δεσμευτεί να πληρώνει τουλάχιστον 9 λίρες την ώρα. Η διαπίστευση του από το Living Wage Foundation επιτρέπει στο ίδρυμα να προωθεί και να ενθαρρύνει πολιτικές και πρακτικές που να αποτελούν σημαντική βοήθεια για τους εργαζομένους να ζήσουν μία επιβραβευμένη επαγγελματική ζωή, αντάξια του κόπου εργασίας τους.

Στόχος 9: Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές

---

¹³ Μεταλλοειδές, χημικό στοιχείο που εμφανίζεται σε πολλά ορυκτά.

Το Μάντσεστερ Ινστιτούτο Έρευνας και Καινοτομίας είναι αναγνωρισμένο ως διεθνές κέντρο αριστείας για τη μελέτη διαχείρισης της Επιστήμης, Τεχνολογίας και Καινοτομίας. Το Ινστιτούτο συνεργάζεται με βασικούς υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την μετατροπή καινοτόμων ιδεών που προκύπτουν από την ερευνητική βάση του Πανεπιστημίου, σε εμπορικές δραστηριότητες που τονώνουν την οικονομία και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας. Από το 2004 αυτές οι δραστηριότητες εμπορευματοποίησης έχουν συνεισφέρει ένα υπέρογκο ποσό στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου.

Στόχος 10: Μειωμένη ανισότητα

Το Παγκόσμιο Ινστιτούτο Ανάπτυξης, τμήμα του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ, προτείνει την άμεση μεταφορά μετρητών στους πολύ φτωχότερους ανθρώπους στην κοινωνία θεωρώντας ότι είναι οικονομικά εφικτό και πολιτικά βιώσιμο. Το Ινστιτούτο εξηγεί ότι η μεταφορά μετρητών μειώνει άμεσα την ανισότητα εισοδήματος και επιτρέπει στις οικογένειες να ξεφύγουν από την ακραία φτώχεια. Ειδικοί μελετητές επί του θέματος, που ανήκουν στην ομάδα του Global Development Institute, έχουν εκδώσει βιβλίο με τίτλο «Δώστε χρήματα στους φτωχούς». Το βιβλίο επηρέασε την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να επεκτείνει την υποστήριξή της σε προγράμματα μεταφοράς χρημάτων κατά της φτώχειας στην υποσαχάρια Αφρική και Νότια Ασία. Ακόμη, το βασικό μήνυμα του βιβλίου έλαβε εκτεταμένη προσοχή στα μέσα ενημέρωσης, από δημοσιεύσεις των New York Times, Economist και BBC World Service. Η έρευνα συνέβαλε στην πιλοτική εφαρμογή νέων προγραμμάτων μεταφοράς κατά της φτώχειας σε όλη την Ουγκάντα. Επίσης, έχουν δεσμευτεί 2\$ ανά μήνα σε όλα τα παιδιά που έχουν γεννηθεί μετά την ειρηνευτική συμφωνία του 2006 στο Νότιο Σουδάν, ως άμεσο αποτέλεσμα της έρευνας.

Στόχος 11: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες

Το Manchester Museum και η Whitworth Art Gallery είναι δύο από τους δημόσιους πολιτιστικούς οργανισμούς του University of Manchester, που υποστηρίζουν πιο βιώσιμες κοινότητες με τη συμμετοχή ανθρώπων όλων των ηλικιών. Μαζί με τους ερευνητές του πανεπιστημίου, το έργο δημόσιας δέσμευσης συνέβαλε στο καθεστώς του Μάντσεστερ, και το κατάταξε ως την πρώτη age-friendly πόλη στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας του Ηνωμένου Βασιλείου.

Στόχος 12: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή

Στο Ίδρυμα προσφέρεται ένα διαδικτυακό μάθημα έξι εβδομάδων το οποίο περιγράφει τις βασικές τεχνολογίες που επιτρέπουν την έρευνα της βιοτεχνολογίας, καθώς και ευρύτερα ζητήματα που σχετίζονται με τη βιώσιμη κατασκευή, υπεύθυνη ερευνητική τεχνολογία και βιοηθική. Η βιομηχανική βιοτεχνολογία είναι μία σημαντική πηγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας που μεταμορφώνει τον τρόπο παραγωγής υλικών ή χημικών προϊόντων και το Πανεπιστήμιο θεώρησε σημαντικό να ενταχθεί σε διδακτικό πλαίσιο.

Επιπρόσθετα, το Φεστιβάλ Bluedot που διοργανώνεται στο εμβληματικό παρατηρητήριο του Πανεπιστημίου, προσκαλεί επισκέπτες να εξερευνήσουν ζητήματα γύρω από την επιστήμη, μουσική και πολιτισμό. Στο φεστιβάλ διεξάγονται πρακτικές ελαχιστοποίησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων που επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν από κοντά. Για παράδειγμα, συλλέγονται απόβλητα τροφίμων για τη διαδικασία της κομποστοποίησης, αντισταθμίζεται το αποτύπωμα άνθρακα¹⁴ με μια δωρεά όταν αγοράζουν τα εισιτήρια τους οι επισκέπτες και παρέχονται δωρεάν σταθμοί επαναπλήρωσης νερού.

Στόχος 13: Δράση για το κλίμα

Το Tyndall Center είναι ένα δίκτυο πανεπιστημίων, συμπεριλαμβανομένου του Μάντσεστερ, το οποίο φέρνει κοντά τους ερευνητές για να αναπτύξουν βιώσιμες δράσεις για την κλιματική αλλαγή. Το Κέντρο συνεργάζεται με τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς ηγέτες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την προώθηση αποφάσεων σχετικά με τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Επίσης, παραστάσεις με τίτλο «Ζωντανή εμπειρία της κλιματικής αλλαγής: Μια ιστορία ενός κομματιού γης στη Ντάκα» πραγματοποιούνται διαδικτυακά και διαζώσης για την ευαισθητοποίηση σχετικά με το αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στη ζωή των ατόμων με χαμηλό εισόδημα στο Μπαγκλαντές. Ο ερευνητής Δρ. Joanne Jordan της Σχολής Εκπαίδευσης, Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ συνεργάστηκε με ένα ευρύ φάσμα συνεργατών για να παράγουν αυτές τις διαδραστικές θεατρικές παραστάσεις, ταινίες ντοκιμαντέρ, εκπαιδευτικά προγράμματα και δημόσιες εκδηλώσεις τις οποίες έχουν παρακολουθήσει με επιτυχία εκατοντάδες χιλιάδες άτομα.

Στόχος 14: Ζωή κάτω από το νερό

---

¹⁴ Ο ποσοτικός προσδιορισμός των επιπτώσεων μιας δραστηριότητας, ενός ατόμου ή μίας χώρας στην κλιματική αλλαγή.[CITATION htt202 \l 1032]

Στην πρώτη μελέτη αυτού του είδους για το Πανεπιστήμιο, οι Γεωγράφοι διαπίστωσαν ότι τα ποτάμια του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν μολυνθεί σε μεγάλο βαθμό από μικροπλαστικά και ότι τα αστικά κανάλια ποταμών συμβάλουν σημαντικά στη ρύπανση των ωκεανών. Αυτή η έρευνα οδήγησε σε εκκλήσεις για αυστηρότερους κανονισμούς όσο αφορά τα απόβλητα που ρέουν σε αστικές πλωτές οδούς.

Στην προσπάθεια εξάλειψης των πλαστικών μίας χρήσης μέχρι το 2022, το Πανεπιστήμιο προσφέρει εκπτώσεις για το προσωπικό και τους φοιτητές που χρησιμοποιούν επαναχρησιμοποιήσιμα ποτήρια για ζεστά ροφήματα και σούπες στους χώρους της πανεπιστημιούπολης. Συνολικά, το 2018 χρησιμοποιήθηκαν 2038 επαναχρησιμοποιούμενα ποτήρια εξοικονομώντας περίπου 388,43 κιλά πλαστικών μίας χρήσης. Το Chancellors Hotel που ανήκει στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ, αποφεύγει τη χρήση πλαστικών μπουκαλιών μπάνιου μέσω της χρήσης επαναχρησιμοποιούμενων εναλλακτικών λύσεων.

Στόχος 15: Ζωή στην ξηρά

Όσο αφορά την επίτευξη του 15^{ου} στόχου της Ατζέντας 2030, το Manchester Museum Vivarium είναι αφιερωμένο στη διατήρηση ζωής ερπετών και αμφιβίων. Το μουσείο ήταν υπεύθυνο για την καθιέρωση σημαντικών προγραμμάτων αναπαραγωγής για μερικά από τα πιο απειλούμενα είδη, όπως ο βάτραχος φύλλων της Κόστα Ρίκα. Το μουσείο, επίσης, ενημερώνει για θέματα κλιματικής αλλαγής, βιωσιμότητας και φυσικών οικοσυστημάτων μέσω του προγράμματος Vivarium, Frog Blog και "Learning with Lucy".

Επιπλέον, η γκαλερί τέχνης Whitworth έχει αναπτύξει πρόγραμμα εξωτερικής δέσμευσης στο κοντινό πάρκο που στοχεύει στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με τη διασύνδεση τέχνης και φύσης, καθώς στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης προς τα δέντρα και την άγρια φύση. Το πρόγραμμα πραγματοποιείται τα Σάββατα επί δύο ώρες και διαρκεί δέκα εβδομάδες, αναπτύσσει προγράμματα αφοσίωσης και ευεξίας μέσα από τη συνεργασία των χρηστών του πάρκου σε υπαίθριες δραστηριότητες.

Στόχος 16: Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί δεσμοί

Το Humanitarian and Conflict Response Institute συγκεντρώνει μια μεγάλη ομάδα που ειδικεύεται στην οικοδόμηση της ειρήνης, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη. Οι πρωτοβουλίες λαμβάνονται στο έργο «Ενεργοποίηση δεδομένων διατήρησης της ειρήνης» για το έργο της διεθνούς κοινότητας. Το έργο εξετάζει τον τρόπο με τον

οποίο τα Ηνωμένα Έθνη μπορούν να χρησιμοποιήσουν καλύτερα τα δεδομένα που συλλέγονται κατά τη διάρκεια ειρηνευτικών αποστολών και πώς ευρύτερες παρεμβάσεις, με βάση τη γεωπολιτική και τη δικαιοσύνη, ενδέχεται να αποτρέψουν περαιτέρω προκλήσεις.

Στόχος 17: Συνεργασία για τους στόχους

Το University of Manchester στην προσπάθεια να ενισχύσει τα μέσα εφαρμογής και αναζωογόνησης της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για την αειφόρο ανάπτυξη, δημιουργεί εταιρικές και διεθνείς σχέσεις με σκοπό τη συνεργασία για ένα βιωσιμότερο μέλλον. Παραδείγματα αυτών έχουν αναφερθεί στις εφαρμογές των προηγούμενων στόχων.

3.6.3 Ομοσπονδιακό Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο της Παρανάς στη Βραζιλία

Το Universidade Tecnológica Federal do Parana (UTFPR) υιοθετεί δράσεις σε σχέση με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (SDGs) της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που ενέκριναν ομόφωνα οι παγκόσμιοι ηγέτες. Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης που επιτεύχθηκαν από το Πανεπιστήμιο είναι η ποιοτική εκπαίδευση(4), το καθαρό νερό και αποχέτευση(6), η φτηνή και καθαρή ενέργεια(7), η υπεύθυνη κατανάλωση και εφαρμογή(12) και η δράση για το κλίμα(13). Δεδομένα για τις βιώσιμες πρακτικές που ασκεί το UTFPR λήφθηκαν από την επιτροπή του πανεπιστημίου UTFPR Sustainable Logistics Project, στην οποία ανήκουν ως μέλη, μερικοί από τους συγγραφείς της μελέτης των[CITATION Placeholder1 \l 1032]. Τα τελευταία χρόνια το Πανεπιστήμιο Universidade Tecnológica Federal do Parana προσπάθησε να αλλάξει τη θέση του στα θέματα περιβαλλοντικής βιωσιμότητας εστιάζοντας στην ανάπτυξη δράσεων βάσει στρατηγικών και τακτικών μέτρων για μετατροπή.

Εκπαίδευση: Ποιοτική εκπαίδευση

Η συμπερίληψη της εκπαίδευση βιώσιμης ανάπτυξης στην εκπαίδευση του πανεπιστημίου αποτέλεσε προτεραιότητα για να υπάρχει ολοκληρωμένη αντίληψη προς τις εφαρμογές αειφορίας που λαμβάνουν χώρα στο Πανεπιστήμιο UTFPR. Η βιωσιμότητα συμπεριλήφθηκε ως θεσμική αξία στο πρόγραμμα σπουδών, ενώ χρησιμοποιήθηκε στην καθοδήγηση της βέλτιστης επίλυσης περιβαλλοντικών θεμάτων του πανεπιστημίου. Για παράδειγμα στο μάθημα «Πρακτική Διδασκαλία Οικολογικού Σχεδιασμού» που διδάσκεται στο UTFPR, προπτυχιακοί φοιτητές ανέπτυξαν λύσεις Ecodesign για ένα προϊόν στον κλάδο της βιομηχανικής

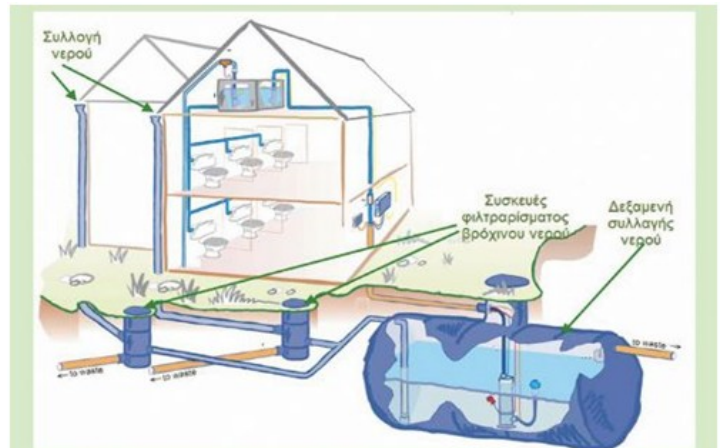
μηχανικής. Οι μαθητές όχι μόνο απέκτησαν γνώσεις και ανέπτυξαν δεξιότητες σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα αειφορίας, αλλά και η βιομηχανία παρατήρησε πιθανές συνεισφορές για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης και άλλων προϊόντων παραγωγής. Το Πανεπιστήμιο επωφελήθηκε από την παροχή γνώσεων και δεξιοτεχνιών που απέκτησαν οι φοιτητές με τη βοήθεια των καθηγητών τους σε μια πραγματική περίπτωση σχεδιασμού προϊόντος στον κλάδο της βιομηχανίας.

Νερό: μείωση της κατανάλωσης νερού

Η υψηλή κατανάλωση νερού αποδείχθηκε σημαντικό ζήτημα για συζητηθεί η επίλυσή του από τους υπεύθυνους του πανεπιστημίου. Μερικές πανεπιστημιούπολεις περιλαμβάνουν συστήματα συλλογής όμβριων υδάτων και βρύσες με συσκευές εξοικονόμησης νερού. Επίσης το UTFPR στην προσπάθειά να υιοθετηθεί από όλα τα μέλη η ορθολογική χρήση νερού, χρησιμοποιεί αυτοκόλλητα σε όλους τους χώρους όπου υπάρχει πρόσβαση νερού για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση μαθητών, καθηγητών και προσωπικού.

3.

5.

Εικ.3 Αυτοματοποιημένες βρύσες εξοικονόμησης νερού στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

Πηγή: <https://www.uniwa.gr/to-panepistimio/viosimi-anaptyxi/diacheirisi-neroy/>

Εικ.4 Σύστημα συλλογής βρόχινου νερού. Πηγή:

<https://ncwrs.weebly.com/betarhoomicronchiiotanuomicron-nuepsilonrhoomicron.html>

Εικ.5 Παραδείγματα ενημερωτικών καρτελών που χρησιμοποιούνται για ευαισθητοποίηση στην εξοικονόμηση νερού. Πηγή: https://www.123rf.com/photo_96758105_stock-vector-save-water-drop-sign-every-drop-counts-reduce-water-use-wisely-think-conserve-water-water-shut-off-.html

Ηλεκτρισμός: μείωση κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας

Εκτός από τις δράσεις που σχετίζονται με το νερό στο UTFPR, αναπτύσσονται και άλλες πρωτοβουλίες σχετικά με την κατανάλωση ενέργειας που σχετίζονται με το SDGs 7 (προσιτή και καθαρή ενέργεια). Για αυτό το κομμάτι γίνονται εκστρατείες ευαισθητοποίησης με μαθητές, καθηγητές και προσωπικό καθώς και αντικατάσταση λαμπτήρων φθορισμού με LED οι οποίοι είναι πιο ενεργειακά αποδοτικοί. Επιπλέον φωτοβολταϊκά συστήματα πάνελ εγκαταστάθηκαν σε έξι πανεπιστημιούπολεις (Campo Mourao, CornelioProcorpio, Curitiba, Medianeira, Pato Branco, Ponta Grossa) για την παραγωγή και καθαρής και ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας.

Απόβλητα: ελαχιστοποίηση της παραγωγής αποβλήτων

Βάση του [CITATION Placeholder1 \I 1033] αριθμός των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο αυξάνεται κάθε χρόνο. Μαζί με αυτόν και ο αριθμός ποτηριών και μπολ μίας χρήσης αυξανόταν με την ίδια αναλογία. Λόγω του μεγάλου όγκου που δημιουργήθηκε, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων του πανεπιστημίου εφάρμοσαν μια λύση, την αντικατάσταση ποτηριών και μπολ μίας χρήσης με επαναχρησιμοποιούμενα. Έτσι, επαναχρησιμοποιούμενα πλαστικά ποτήρια και ανοξείδωτα μπολ διανεμήθηκαν σε μαθητές, καθηγητές και προσωπικό δωρεάν. Όλα τα μίας χρήσης πλαστικά ποτήρια και μπολ απομακρύνθηκαν από όλες τις πανεπιστημιούπολεις του UTFPR.

Η πρωτοβουλία υιοθετήθηκε γρήγορα και βρήκε θερμούς υποστηρικτές στους φοιτητικούς κύκλους. Το νέο πλαστικό επαναχρησιμοποιούμενο κύπελο είναι φτιαγμένο από πολυπροπυλένιο και έχει χωρητικότητα 400mL. Για να υπολογιστεί η συνολική ποσότητα ανά έτος, θεωρήθηκε πως κάθε φοιτητής φοιτά στο Πανεπιστήμιο 200 ημέρες ετησίως για 4 χρόνια, σύνολο 800 ημέρες. Αυτός είναι ο αριθμός ελάχιστης εκτίμησης χρήσης επαναχρησιμοποιούμενων ποτηριών, στα 4 χρόνια φοίτησης ανά φοιτητή

Στην πανεπιστημιούπολη Ponta Grossa, το 2017, όταν είχαν αγοραστεί ποτήρια μίας χρήσης δημιουργήθηκε πολύ υψηλός όγκος αποβλήτων. Το 2018 όταν εισήχθησαν τα επαναχρησιμοποιούμενα σκεύη, σημειώθηκε μείωση κατά 87,92% στον όγκο των απορριμμάτων από ποτήρια μίας χρήσης, ενώ το 2019 είχε επιτευχθεί ακόμη μεγαλύτερη μείωση (92,86%). Επίσης, στην ίδια πανεπιστημιούπολη τοποθετήθηκαν 27 κάδοι ανακύκλωσης μέχρι το 2018, εστιάζοντας στα κύρια σημεία παραγωγής αποβλήτων σε αυτήν. Κάθε κάδος ανακύκλωσης αποτελείται από τρία κουτιά που περιλαμβάνουν το ανακυκλώσιμο υλικό (χαρτί, πλαστικό, κουτιά αλουμινίου, κ.ά.), τα οργανικά υλικά τα οποία είναι κυρίως υπολείμματα τροφών και τα απορρίμματα, ό,τι δε μπορεί να ανακυκλωθεί ή θεωρείται οργανικό.

Επιπρόσθετα, σε όλες τις πανεπιστημιούπολεις του UTFPR εισήχθη ένα ηλεκτρονικό σύστημα με σκοπό την εικονικοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, εξοικονομώντας 57,5% έντυπο χαρτιού που χρησιμοποιείτο για αυτό το σκοπό κατά τη διάρκεια έτους 2018. Το 2019 εισήχθησαν και άλλα ψηφιακά προγράμματα στα τμήματα διοίκησης με αποτέλεσμα να εξαιρεθεί εντελώς η χρήση χαρτιού για διοικητικές και ενημερωτικές διαδικασίες. Ακόμη, στην αρχή κάθε νέου εξαμήνου προγραμματίζονται εκπαιδευτικές διαλέξεις με σκοπό την ευαισθητοποίηση και τη συνεργασία των φοιτητών για να επιτύχουν την προσαρμογή των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης που εφαρμόζονται από το Πανεπιστήμιο. Όλες οι πιο πάνω πρακτικές ευθυγραμμίζονται με το SDG 12, βιώσιμη κατανάλωση και πρότυπα παραγωγής.

Οι ερευνητές έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν προηγμένες και αποδεδειγμένες επιστημονικές τεχνικές για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας του πανεπιστημίου και για την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης στους φοιτητές[CITATION Placeholder1 \l 1032]. Για να γίνει αυτό χρησιμοποιούνται τεχνικές που θα εκτιμήσουν τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των λειτουργιών του πανεπιστημίου. Μία από αυτές τις τεχνικές είναι η αξιολόγηση του κύκλου ζωής (A.K.Z), στην αγγλική ορολογία Life Cycle Assessment (LCA). Η AKZ έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως για τη μέτρηση των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως έχει χρησιμοποιηθεί από το Πανεπιστήμιο UTFPR για την αντιμετώπιση αυτών.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έγινε στο πλαίσιο διερεύνησης σχετικά με την εφαρμογή των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης οι οποίοι θεσμοθετήθηκαν στο κείμενο της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών, στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Επιπλέον, η διερεύνηση αφορούσε και στο κατά πόσο ο όρος «Βιώσιμη Ανάπτυξη» ενσωματώνεται και καλλιεργείται στα μαθήματα του Αναλυτικού προγράμματος Σπουδών του. Για το σκοπό αυτό στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάστηκαν οι υπηρεσίες και η προσβασιμότητα σε δίκτυα ή ευκαιρίες οι οποίες παρέχονται στους φοιτητές του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, καθώς και τα μαθήματα που διατίθενται στα προγράμματα σπουδών σχετιζόμενα με την Αειφόρο Ανάπτυξη. Επίσης έγινε αναφορά και στις δράσεις οι οποίες αναλαμβάνονται από μέρους των φοιτητικών ομάδων για την επίτευξη της Αειφόρου Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο. Παράλληλα, ακολούθησε η διανομή ερωτηματολογίου σε ηλεκτρονική μορφή για να καταγραφεί η συλλογική εικόνα της προσπάθειας Αειφόρου Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο.

2.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο υιοθετείται η “Βιώσιμη Ανάπτυξη” ως αρχή, στο πρόγραμμα σπουδών και στη λειτουργία του πανεπιστημίου. Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι:

- a. Να διερευνηθούν ποιες βιώσιμες πρακτικές αναλαμβάνονται από την κοινότητα του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
- b. Ποιοι από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν εφαρμοστεί στο πλαίσιο λειτουργίας του Πανεπιστημίου
- c. Να μελετηθεί ο θεωρητικός προσανατολισμός των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών.

Οι ερευνητικές υποθέσεις στις οποίες στηρίχτηκε η έρευνα είναι οι εξής:

1. Το μεγαλύτερο μέρος της ακαδημαϊκής κοινότητας γνωρίζει ποιες ενέργειες προάγουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.
2. Η Διοίκηση του Πανεπιστημίου δραστηριοποιείται ικανοποιητικά για να εφαρμόσει έμπρακτα τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στους χώρους του ιδρύματος.
3. Οι φοιτητικές ομάδες του πανεπιστημίου κάνουν σημαντικά βήματα για επίτευξη της Βιώσιμης ανάπτυξης στο Χαροκόπειο.
4. Εφαρμόζονται σε ικανοποιητικό βαθμό οι στόχοι αειφορίας του ΟΗΕ στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

2.2 ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα μίας έρευνας είναι μία υποομάδα του συνολικού πληθυσμού στην οποία απευθύνεται ο ερευνητής. Σκοπός είναι τα αποτελέσματα της έρευνας από το δείγμα να μπορούν να γενικευτούν, γι' αυτό το λόγο, το επιμέρους δείγμα θα πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικό του ευρύτερου πληθυσμού. [CITATION Σοφ18 \l 1032]

Το δείγμα που επιλέχθηκε για να διανεμηθεί το ερωτηματολόγιο είναι αποκλειστικά φοιτητές ή μεταπτυχιακοί φοιτητές του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, είτε εν ενεργεία είτε απόφοιτοι ή κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος, οι οποίοι είναι σε θέση να αξιολογήσουν την προσπάθεια. Το ερωτηματολόγιο κοινοποιήθηκε μέσα από το ιδρυματικό email των φοιτητών, με σκοπό τον ελάχιστο αριθμό συμπλήρωσης τα 100. ΕΝ τέλει, συλλέχθηκαν 119 ερωτηματολόγια πλήρως απαντημένα. Ο χρόνος διάρκειας συμπλήρωσης εκτιμήθηκε γύρω στα 7-10 λεπτά. Οι ερωτήσεις που περιλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο ήταν συνολικά 11, με τις 10 από αυτές να είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου και μία ερώτηση ανοικτού τύπου. Στο ερωτηματολόγιο έλαβαν μέρος φοιτητές από όλα τα τμήματα του Πανεπιστημίου, και συγκεκριμένα από το Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, Τμήμα Γεωγραφίας, Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας και Διατροφής και Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής.

Βάσει των γενικών πληροφοριών του δείγματος, οι ερωτώμενοι κατανεμήθηκαν σε φύλο (άνδρας, γυναίκα), ηλικιακή ομάδα (18-21, 22-25, 26>) επίπεδο σπουδών και κατάρτισης (προπτυχιακός φοιτητής, πτυχιούχος, μεταπτυχιακός φοιτητής, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος) και τμήμα σπουδών (Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, Τμήμα Γεωγραφίας, Τμήμα Διαιτολογίας και Διατροφής, Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής).

		Αριθμός ερωτηθέντων	Ποσοστό
Γένος	Άνδρες	48	40,3%
	Γυναίκες	71	59.7%
Ηλικιακή ομάδα	18-21	37	31,1%
	22-25	54	45,4%
	26>	28	23,5%

Επίπεδο	Προπτυχιακό	86	72,3%
	Πτυχιούχος	25	21%
	Μεταπτυχιακό	3	2,5%
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος	5	4.2%
Τμήμα	Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης	58	48,7%
	Τμήμα Γεωγραφίας	20	16,8%
	Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας και Διατροφής	20	16.8%
	Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής	21	17.6%
Σύνολο		119	

2.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Η στατιστική ανάλυση που θα εφαρμοστεί είναι η Περιγραφική Στατιστική. Η Περιγραφική Στατιστική περιλαμβάνει τις μεθόδους για τη συλλογή, ταξινόμηση, περιγραφή και παρουσίαση ενός συνόλου δεδομένων. Ο λόγος που επιλέχθηκε να εφαρμοστούν οι μέθοδοι και οι τεχνικές της Περιγραφικής Στατιστικής είναι επειδή προσφέρεται εύρος πληροφοριών και δημιουργείται μια γενική εικόνα που σχηματίζεται από την επεξεργασία των απαντήσεων. Τα στατιστικά αποτελέσματα (συμπεράσματα) που προκύπτουν με βάσει τις μεθόδους αυτές αναφέρονται στο σύνολο των δεδομένων που εξετάζονται (δείγμα), ενώ δε μπορούν να χρησιμεύσουν σε γενικεύσεις που αφορούν ένα ευρύτερο σύνολο δεδομένων (πληθυσμός)[CITATION Βασ13 \l 1032].

Το εργαλείο που επιλέχθηκε για τη συλλογή των δεδομένων στο πλαίσιο αυτής της εργασίας είναι το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο είναι μία περιγραφική μέθοδος έρευνας όπου κάθε ερωτώμενος απαντά στο ίδιο σύνολο ερωτήσεων σε μια προκαθορισμένη σειρά [CITATION Λεω16 \l 1032]. Οι λόγοι για τους οποίους έχει επιλεγεί το ερωτηματολόγιο είναι το μηδενικό κόστος δημιουργίας του και κατά δεύτερον επειδή παρέχει τη δυνατότητα να απευθύνει τα ερωτήματα σε μεγάλο αριθμό ατόμων, ταυτόχρονα, ανεξαρτήτως που βρίσκονται και αν είναι δυσπρόσιτοι γεωγραφικά.

Ακόμα, οι ερωτηθέντες μπορούν να το συμπληρώσουν σε χρόνο που επιλέγουν οι ίδιοι. Το ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας πτυχιακής είναι ηλεκτρονική μορφής, το οποίο δημιουργήθηκε στην πλατφόρμα Google Forms και εστάλη στην ακαδημαϊκή ηλεκτρονική Διοίκηση των ερωτηθέντων. Το σύνολο των ερωτήσεων στο ερωτηματολόγιο με τίτλο «Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο και πρακτική εφαρμογή στους κόλπους της φοιτητικής κοινότητας» είναι 11 στο σύνολο, με τις 10 από αυτές να είναι κλειστού τύπου ερωτήσεις και υποχρεωτικές, ενώ μία ερώτηση είναι ανοικτού τύπου.

Να διευκρινιστεί πως η πλατφόρμα Google Forms δεν επιτρέπει στον ερωτώμενο να συνεχίσει την έρευνα ή να την ολοκληρώσει αν δεν έχει απαντήσει σε όλες τις υποχρεωτικές ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις που αφορούν το γενικό προφίλ των φοιτητών ή απόφοιτων του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου είναι τέσσερις(4) και πρόκειται για ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Η ερώτηση 4 απαντάται μόνο από όσους φοιτητές σημείωσαν ότι ανήκουν σε προπτυχιακό επίπεδο στην προηγούμενη ερώτηση, σημειώνοντας το έτος σπουδών τους.

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται ανώνυμα και σε σύντομο χρονικό διάστημα,- κατά προσέγγιση 10 λεπτά-, καθώς είναι εύχρηστο και περιεκτικό. Η πρώτη ερώτηση ζητά από τον ερωτώμενο να δηλώσει το φύλο του. Η ερώτηση 1 είναι διχοτομική ερώτηση κλειστού τύπου, δηλαδή ο ερωτώμενος μπορεί να επιλέξει μόνο τη μία από τις δύο επιλογές που του δίνονται. Οι ερωτήσεις 2, 3 και 5 ζητούν από τον ερωτώμενο να επιλέξει την ηλικιακή ομάδα, το επίπεδο σπουδών και το Τμήμα στο οποίο φοιτά ή έχει φοιτήσει. Αυτές είναι ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής οι οποίες δέχονται μόνο μία απάντηση. Στην ερώτηση 4 ο ερωτώμενος γράφει το έτος σπουδών του, εφόσον έχει επιλέξει στην ερώτηση 3 ότι είναι προπτυχιακός φοιτητής. Η ερώτηση τέσσερα είναι ανοικτού τύπου ερώτηση και είναι η μόνη που δεν επισημαίνεται ως υποχρεωτική στο ερωτηματολόγιο. Οι ερωτήσεις 6, 7, 8, 9, και 11 είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου διαβαθμισμένης κλίμακας. Σε αυτές τις ερωτήσεις ζητείται από τον ερωτώμενο να βαθμολογήσει σε κλίμακα απαντήσεων τύπου Likert, μια κατηγορία ερωτήσεων οι οποίες αφορούν το αντικείμενο της έρευνας. Τέλος, στην ερώτηση 10 δίνονται στον ερωτώμενο οι φοιτητικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στο Χαροκόπειο, ζητώντας από αυτόν να επιλέξει σε ποια θα συμμετείχε ως μέλος ή σε ποια/ποιες συμμετέχει ήδη.

Οι ερωτήσεις που απαρτίζουν το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκαν έπειτα από μελέτη και ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας. Συγκεκριμένα, από το υποκεφάλαιο 2.3 που αναφέρεται στην επίτευξη της ποιοτικής εκπαίδευσης στη τριτοβάθμια εκπαίδευση με προτάσεις που δόθηκαν στο «UNESCO Chair Conference on Higher Education for Sustainable Development» το 2011. Επίσης, από όλο το τρίτο κεφάλαιο, από το 3.1 μέχρι το 3.5 όπου αναφέρεται στη μελέτη περίπτωσης της παρούσης πτυχιακής εργασίας, «Βιώσιμη Ανάπτυξη στο

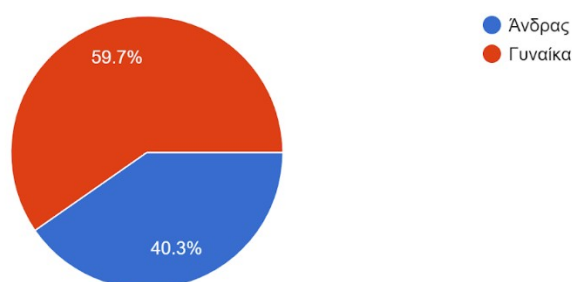
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο» και από το 3.6 όπου παρουσιάζονται πρακτικές εφαρμογές βιώσιμης ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και στο UTFPR. Οι τελικές ερωτήσεις και η σύνταξη του ερωτηματολογίου έγινε με τη βοήθεια των υπεύθυνων καθηγητριών.

Η μέτρηση των αντιλήψεων των ερωτώμενων γίνεται σε πενταβαθμιαία κλίμακα Likert (με τιμές από 1 έως το 5) για το μεγαλύτερο μέρος των ερωτήσεων. Η απόλυτη συμφωνία εκφράζεται με την τιμή 1 ως «Πάρα πολύ» ή «Συμφωνώ απόλυτα» και η απόλυτη διαφωνία με την τιμή 5 ως «Καθόλου» ή «Διαφωνώ απόλυτα». Οι κλίμακες αυτές παράγουν, παράλληλα, και μια αριθμητική απάντηση, έτσι ώστε να μπορούν να αναλυθούν, ως δεδομένα κλίμακας (υποθέτοντας ότι οι αριθμοί είναι ακριβή διαστήματα σε μια κλίμακα), αλλά παράλληλα να αναλυθούν ως κατηγορηματικά δεδομένα (Joshi et al., 2015).

2.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Γράφημα 1^ο: Κατανομή του δείγματος βάσει του φύλου

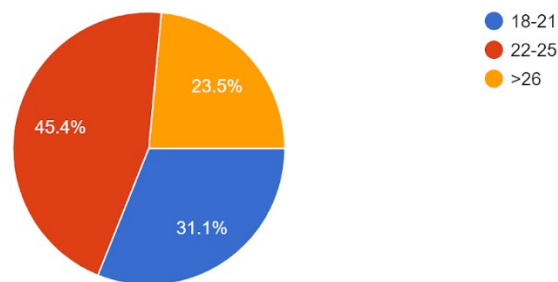
1.Φύλο
119 responses

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το δείγμα των φοιτητών που συμμετείχε αποτελείται από 71 γυναίκες (59,7%) και 48 άντρες (40,3%).

Γράφημα 2^ο: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος

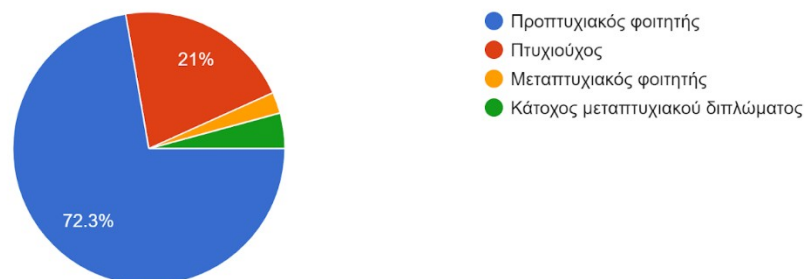
2.Ηλικιακή ομάδα
119 responses

Όπως αποτυπώνεται και παραπάνω, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος αφορά στα άτομα μεταξύ 22-25 54(45,4%), ενώ ακολουθούν οι ηλικίες 18-21 37(31,1%) και άνω των 26 με 28(23,5%).

Γράφημα 3°: Κατανομή του δείγματος βάσει του μορφωτικού επιπέδου

3.Επιλέξτε σε ποιο από τα πιο κάτω επίπεδα ανήκετε.
119 responses

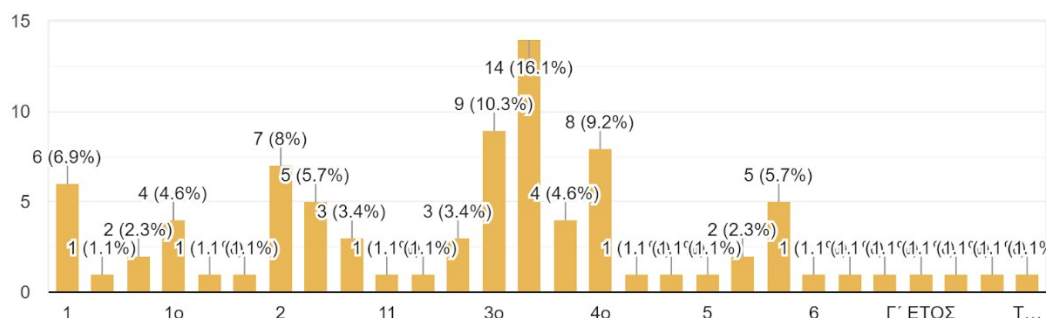

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι φοιτητές σε προπτυχιακό επίπεδο σπουδών, με αριθμό δείγματος 86 (72,3%), 25 άτομα (21%) είναι πτυχιούχοι φοιτητές, 5 (4,2%) είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος και 3 άτομα (2,5%) είναι μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Γράφημα 4°: Κατανομή ανά έτος σπουδών του δείγματος

4.Αν είστε προπτυχιακός φοιτητής, σημειώστε σε ποιο έτος σπουδών ανήκετε.

87 responses

Στο παραπάνω γράφημα απεικονίζεται το έτος σπουδών του μέρους του δείγματος που δήλωσε ότι είναι προπτυχιακοί φοιτητές. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν, με ερώτηση ανοικτού τύπου, το έτος φοίτησης στο οποίο ανήκουν. Να σημειωθεί ότι ο αριθμός των απαντήσεων που δόθηκαν είναι 87, ενώ ο αριθμός των ατόμων που δήλωσαν «Προπτυχιακό επίπεδο» είναι 86. Οι απαντήσεις που δόθηκαν καταγράφηκαν ως εξής:

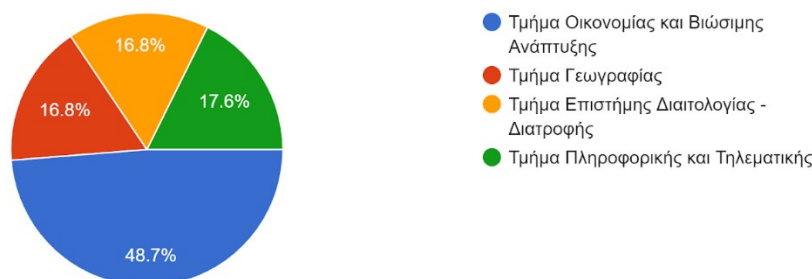
	Αριθμός ατόμων	Ποσοστό
1 ^ο έτος	16	18,3%
2 ^ο έτος	13	14,8%
3 ^ο έτος	18	20,4%
4 ^ο έτος	28	32,1%
>4	11	12,5%
Βιώσιμη Ανάπτυξη 2 ^ο πτυχίο	1	1,1%
Σύνολο	87	

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος που δήλωσε προπτυχιακός φοιτητής ανήκει στο 4^ο έτος σπουδών με συνολικό ποσοστό 32,1%, με ένα άτομο εξ αυτών να έχει δηλώσει ότι δε γνωρίζει τι είναι η «Βιώσιμη Ανάπτυξη». Αμέσως μετά, ακολουθεί ποσοστό 20,4% του δείγματος για άτομα που δήλωσαν ότι ανήκουν στο 3^ο έτος σπουδών. Στη συνέχεια άτομα του δείγματος που φοιτούν στο 1^ο έτος συγκέντρωσαν ποσοστό 17,2% και άτομα του δείγματος που ανήκουν στο 2^ο έτος σπουδών τους έχουν συνολικό ποσοστό 14,8%. Στο 5^ο έτος σπουδών ανήκει ποσοστό του δείγματος 10,3%, στο 6^ο, 8^ο και 11^ο από 1,1%. Τέλος, δόθηκε απάντηση

από ένα άτομο (1,1%) να δηλώνει ότι κάνει 2^ο πτυχίο στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης χωρίς να ορίζει το έτος φοίτησης.

Γράφημα 5^ο: Κατανομή Τμήματος σπουδών του δείγματος

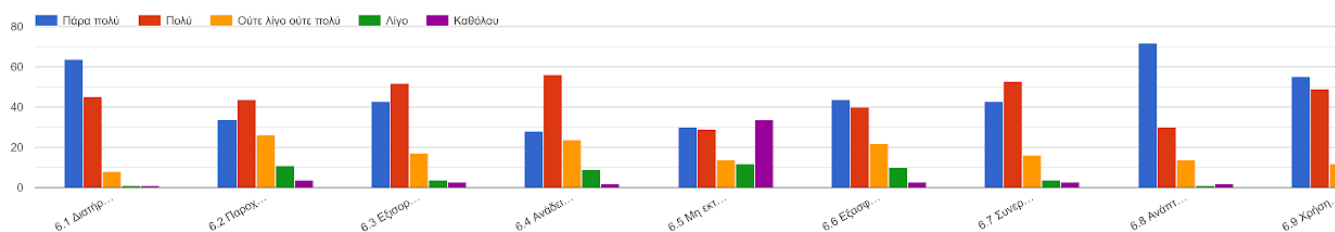
5. Σε ποιο Τμήμα του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου ανήκετε;
119 responses

Όπως αποτυπώνεται παραπάνω, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων φοιτούν ή έχουν φοιτήσει στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης με αριθμό συμμετοχής 58 (48,7%), ενώ ακολουθούν το Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής με 21 (17,6%) και τα Τμήμα Γεωγραφίας και Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας και Διατροφής από τα οποία μαζεύτηκε δείγμα 20 ατόμων (16,8%).

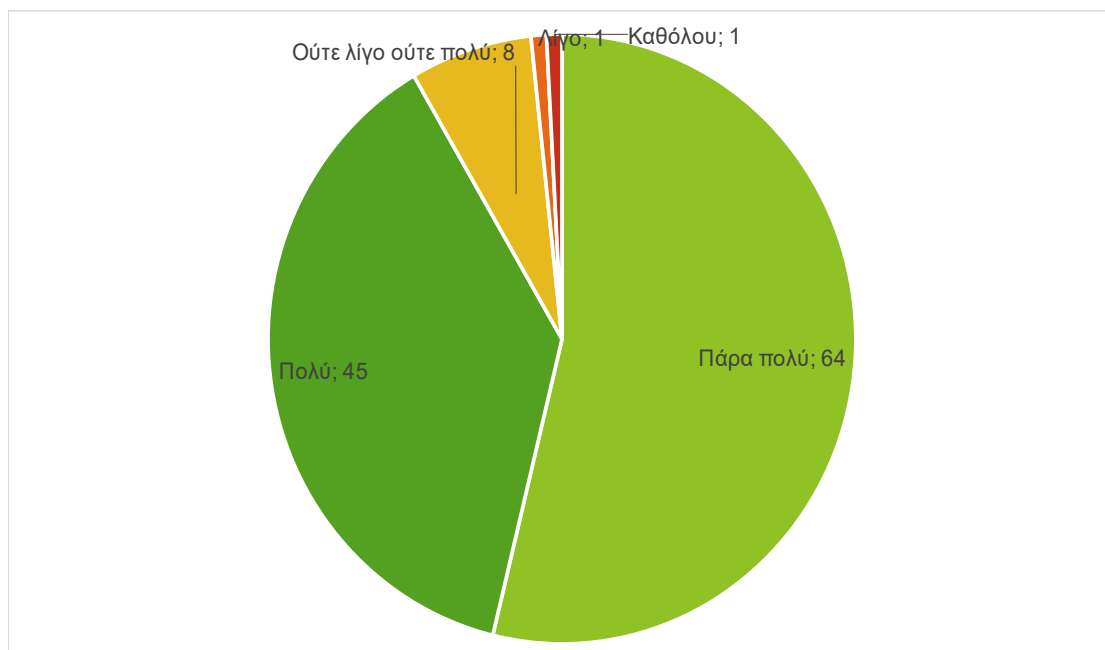
Γράφημα 6^ο: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με ποιες προτάσεις ενσωματώνουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

6. Σε ποιο βαθμό, κατά τη γνώμη σας, συσχετίζονται οι παρακάτω προτάσεις με τον όρο "Βιώσιμη Ανάπτυξη";

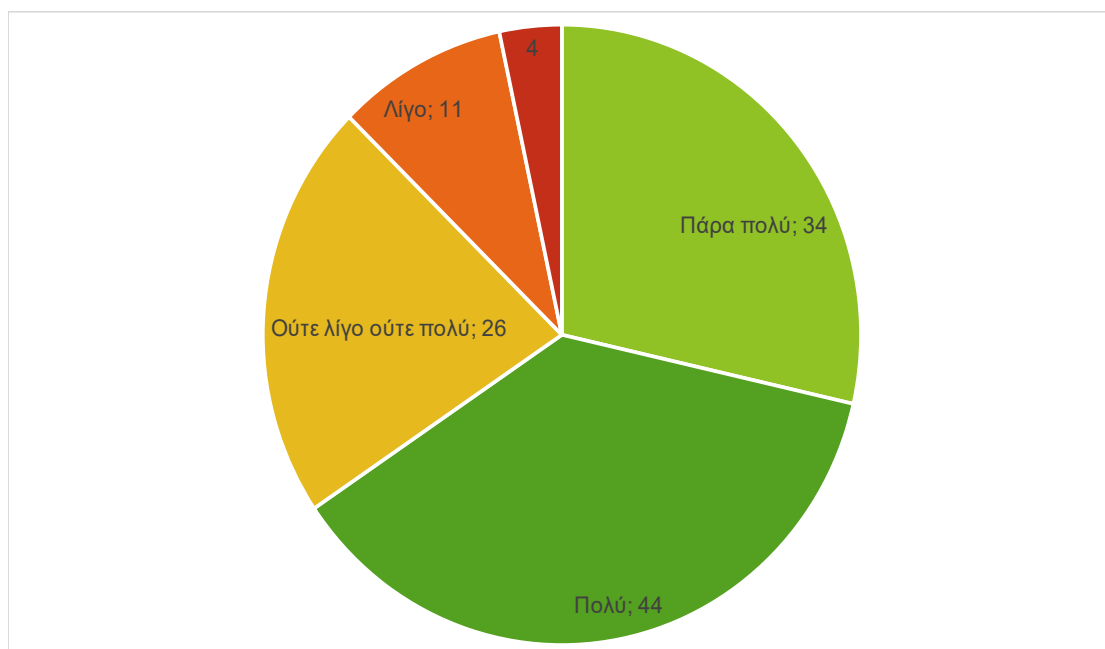

Η πιο πάνω ερώτηση 6, περιέχει 11 προτάσεις, στις οποίες ο ερωτώμενος δηλώνει το βαθμό συσχέτισης που πιστεύει ότι υπάρχει με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, στην πενταβάθμια κλίμακα Likert. Στην κλίμακα Likert οι αντιστοιχίες έχουν ως εξής: 1 = Πάρα πολύ, 2 = Πολύ, 3 = Ούτε λίγο ούτε πολύ, 4 = Λίγο, 5 = Καθόλου.

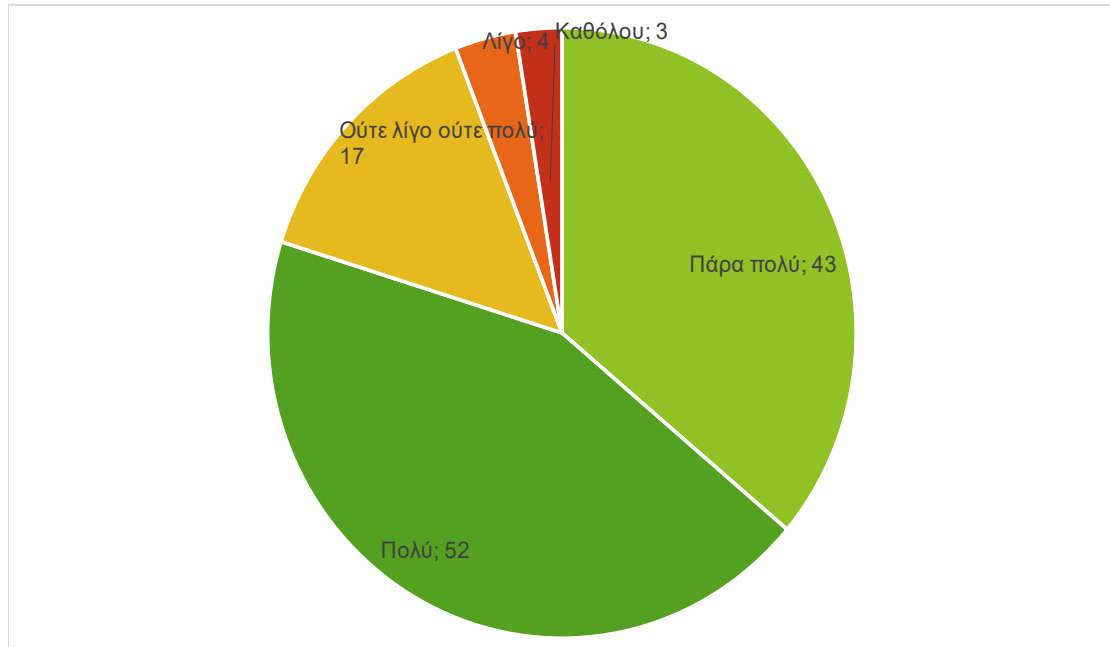

Στην ερώτηση 6.1 «Διατήρηση βιοποικιλότητας και οικολογικής ακεραιότητας» δόθηκαν 64 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 45 απαντήσεις για «Πολύ», 8 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», μία απάντηση για «Λίγο» και μία απάντηση για «Καθόλου».

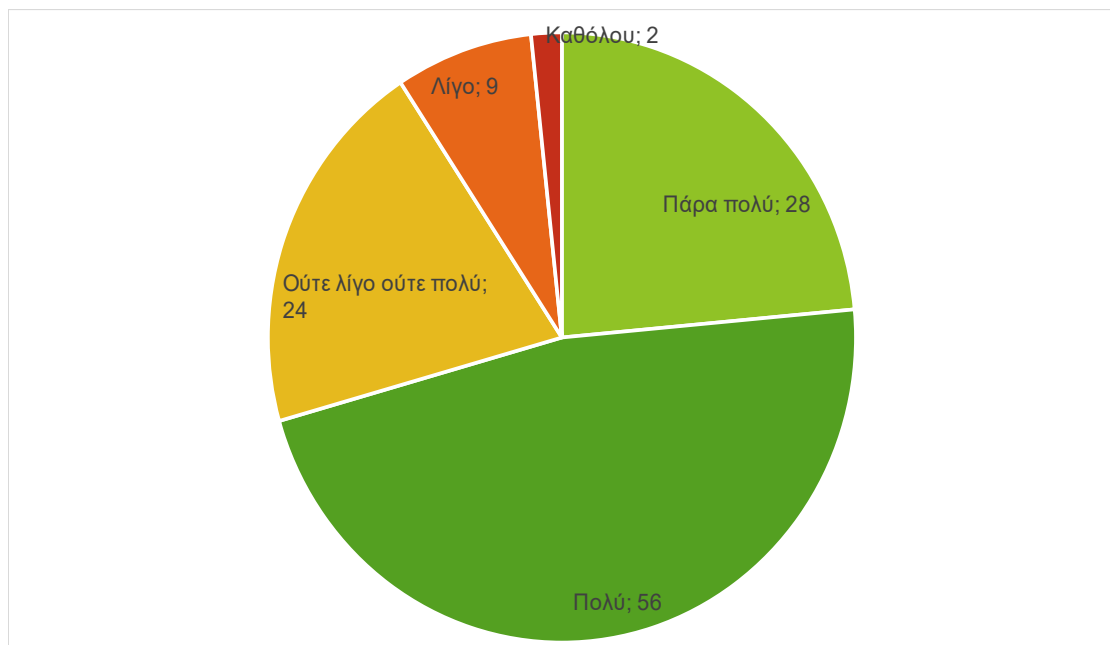

Στην ερώτηση 6.2 «Παροχή ίσων ευκαιριών και ευρεία συμμετοχή πολιτών» δόθηκαν 34 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 44 απαντήσεις για «Πολύ», 26

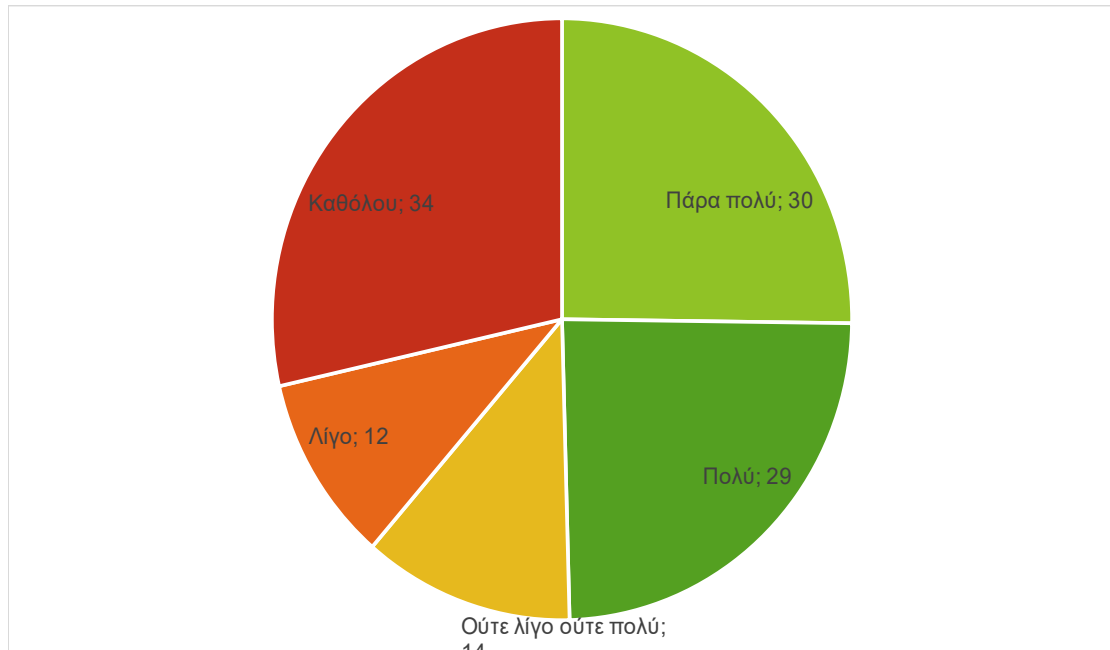
απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 11 απαντήσεις για «Λίγο» και 4 απαντήσεις για «Καθόλου».

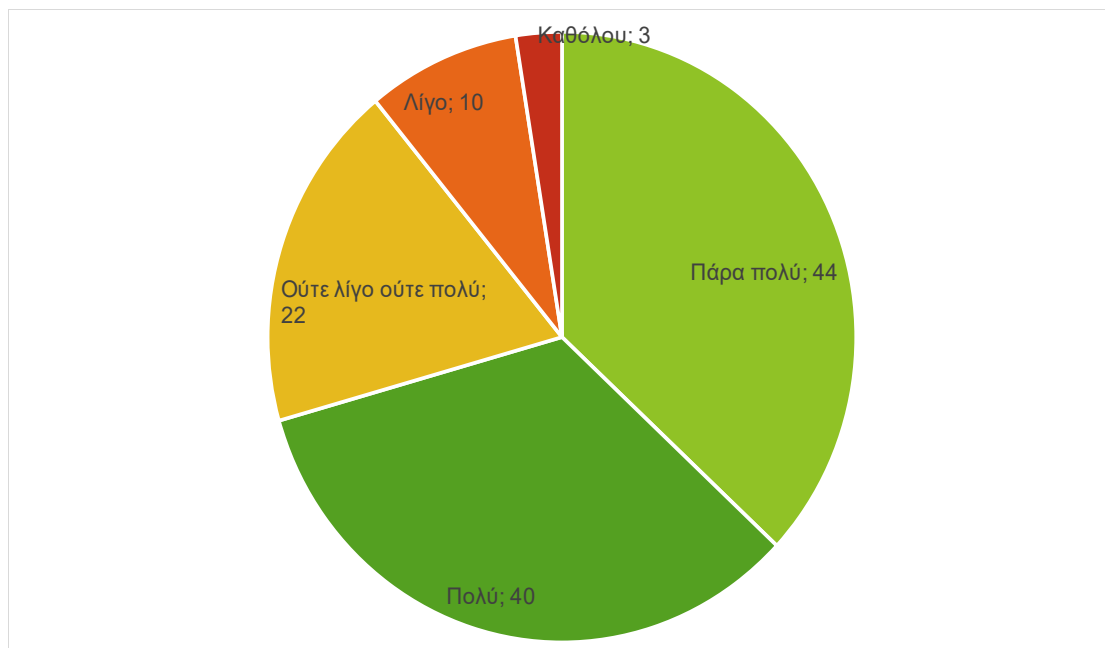
Στην ερώτηση 6.3 «Εξισορροπημένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη» δόθηκαν 43 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 52 απαντήσεις για «Πολύ», 17 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 4 απαντήσεις για «Λίγο» και 3 απαντήσεις για «Καθόλου».

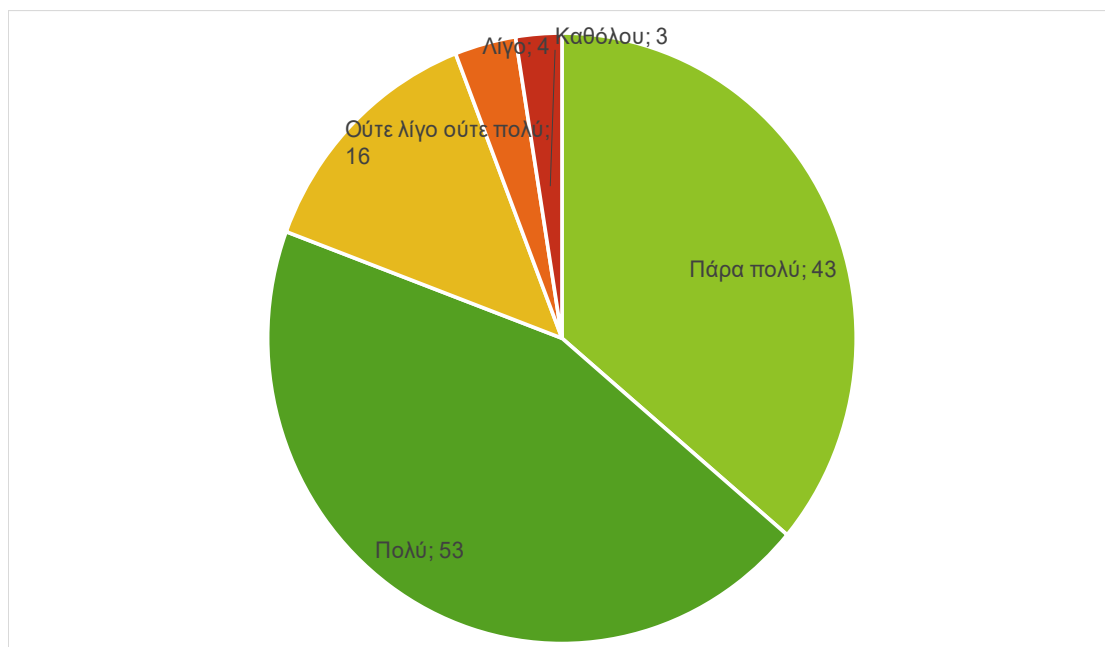
Στην ερώτηση 6.4 «Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, ως σημαντικός συντελεστής της τοπικής ανάπτυξης» δόθηκαν 28 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 56 απαντήσεις για «Πολύ», 24 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 9 απαντήσεις για «Λίγο» και 2 απαντήσεις για «Καθόλου».

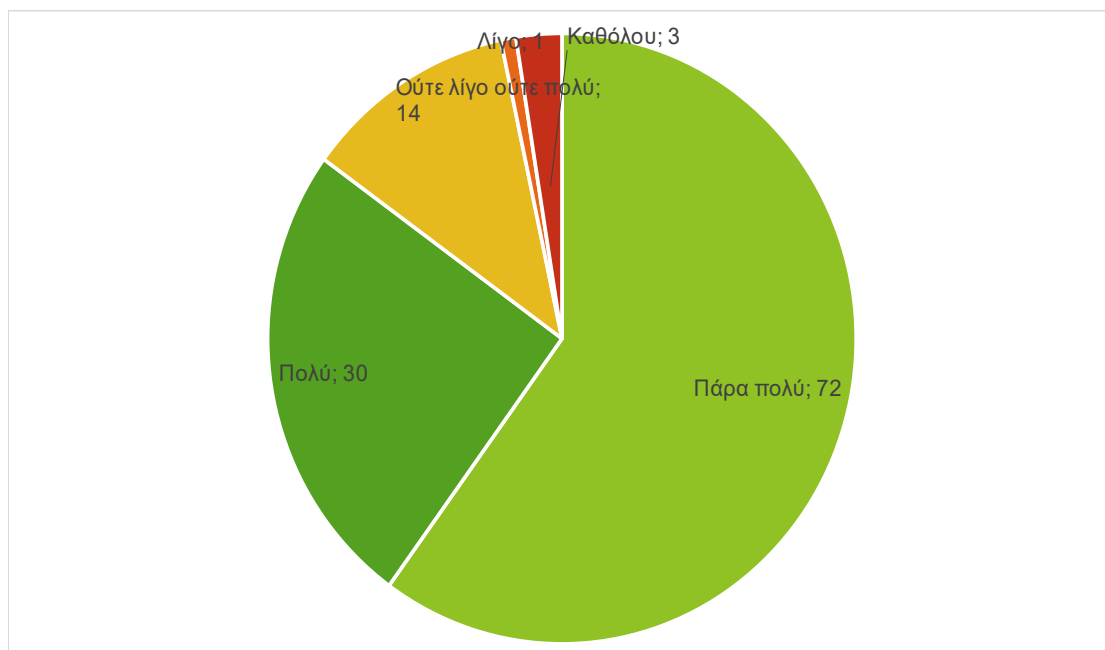
Στην ερώτηση 6.5 «Μη εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των βιομηχανικών δραστηριοτήτων» δόθηκαν 30 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 29 απαντήσεις για «Πολύ», 14 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 12 απαντήσεις για «Λίγο» και 34 απαντήσεις για «Καθόλου».

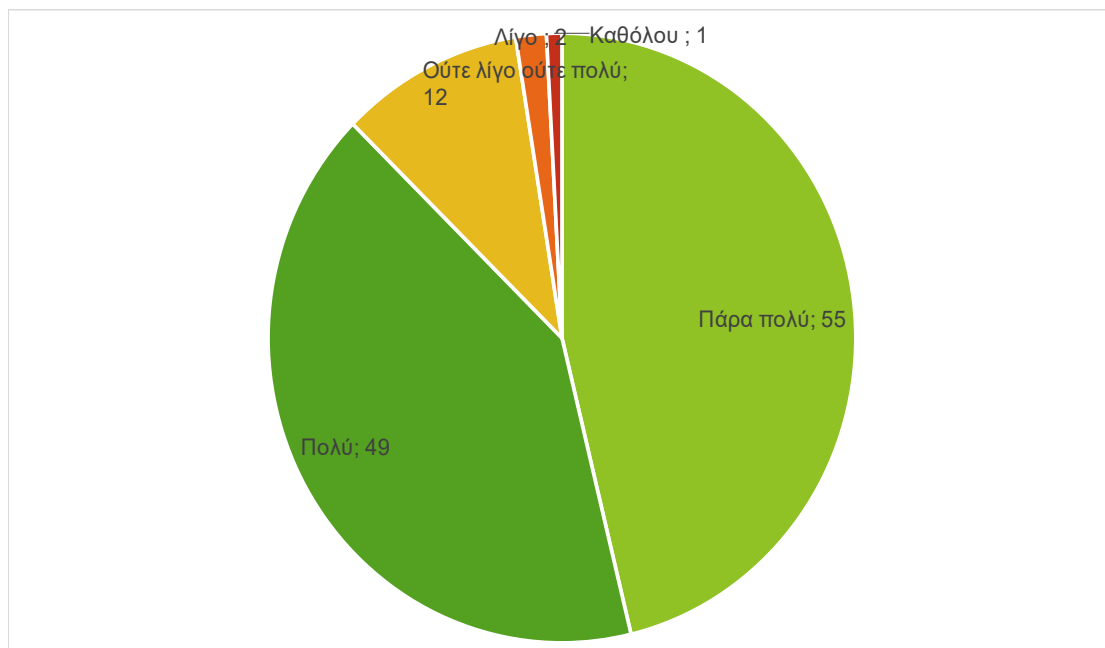
Στην ερώτηση 6.6 «Εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης και προώθησης ευκαιριών δια βίου μάθησης» δόθηκαν 44 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 40 απαντήσεις για «Πολύ», 22 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 10 απαντήσεις για «Λίγο» και 3 απαντήσεις για «Καθόλου».

Στην ερώτηση 6.7 «Συνεργασία μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών» δόθηκαν 43 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 53 απαντήσεις για «Πολύ», 16 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 4 απαντήσεις για «Λίγο» και 3 απαντήσεις για «Καθόλου».

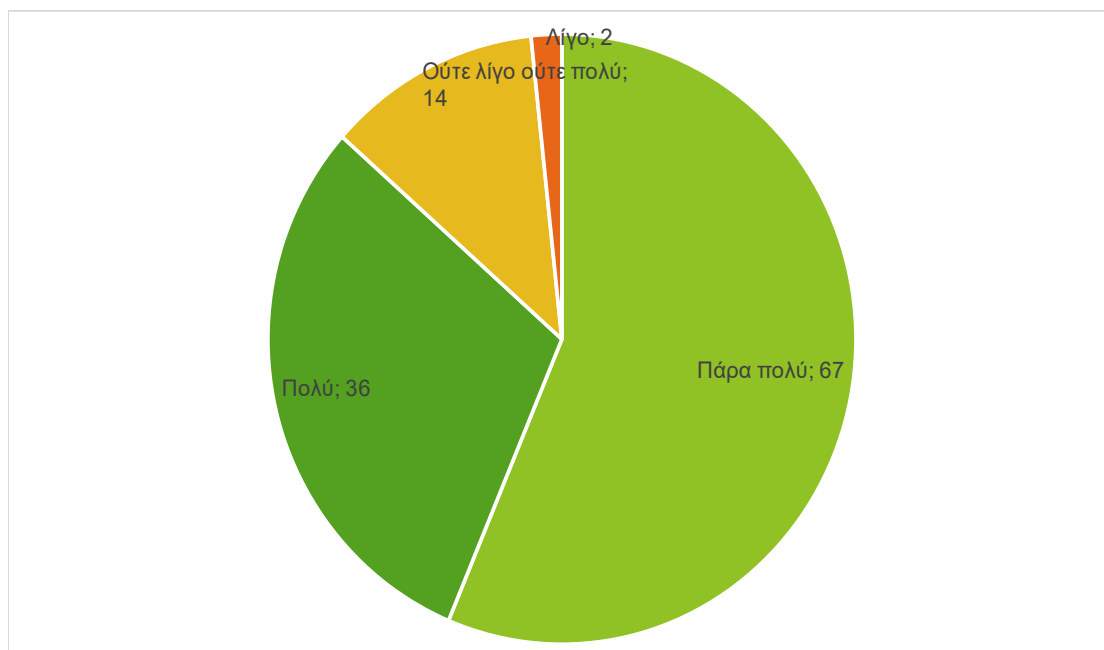

Στην ερώτηση 6.8 «Ανάπτυξη ενεργειακών πόρων και διασφάλιση της χρήσης των ορυκτών πόρων ενέργειας για τη διατήρησή τους προς τις μελλοντικές γενεές» δόθηκαν 72 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 30 απαντήσεις για «Πολύ», 14 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», μία απάντηση για «Λίγο» και 2 απαντήσεις για «Καθόλου».

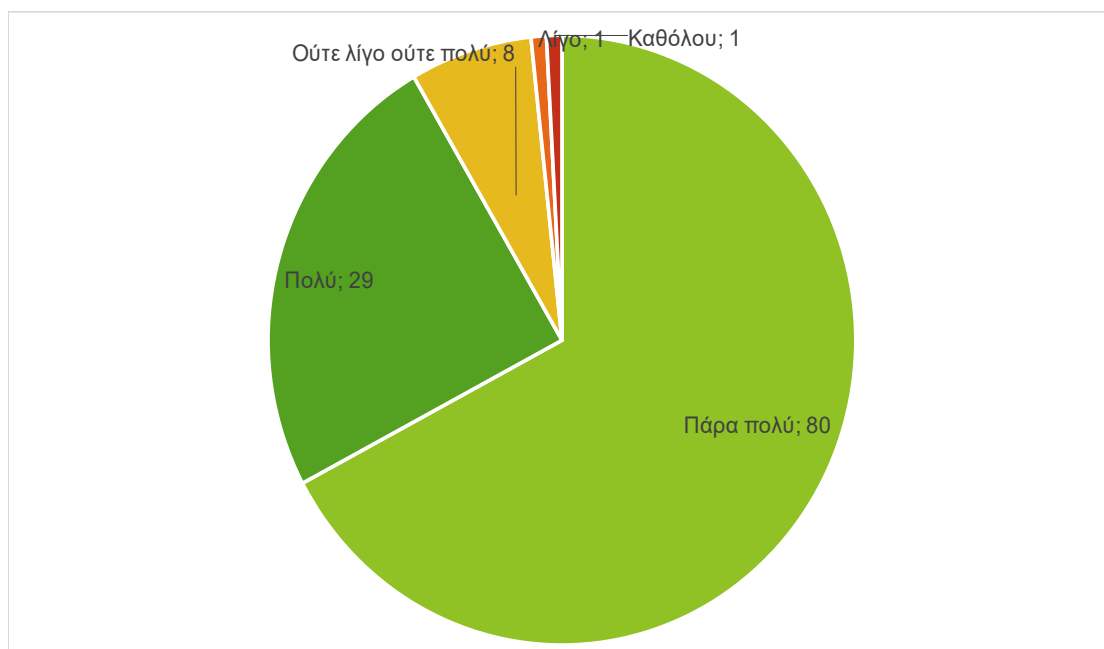

Στην ερώτηση 6.9 «Χρήση δημόσιων μέσων συγκοινωνίας ή μέσων που δεν ελευθερώνουν εκπομπές αερίων στην ατμόσφαιρα» δόθηκαν 55 απαντήσεις για

«Πάρα πολύ», 49 απαντήσεις για «Πολύ», 12 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 2 απαντήσεις για «Λίγο» και μία απάντηση για «Καθόλου».

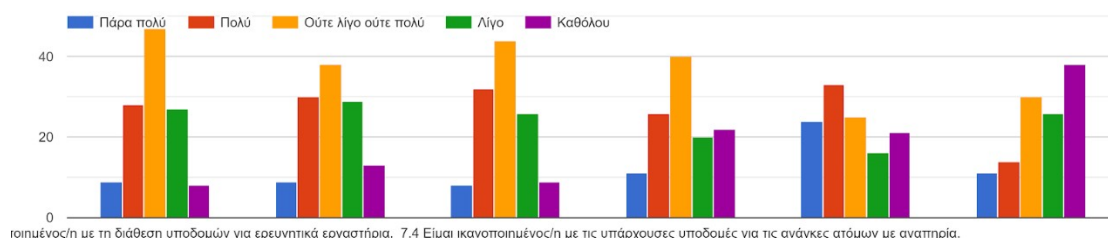
Στην ερώτηση 6.10 «Διαχείριση φυσικών καταστροφών» δόθηκαν 67 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 36 απαντήσεις για «Πολύ», 14 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», δύο απαντήσεις για «Λίγο» και καθόλου απαντήσεις για «Καθόλου».

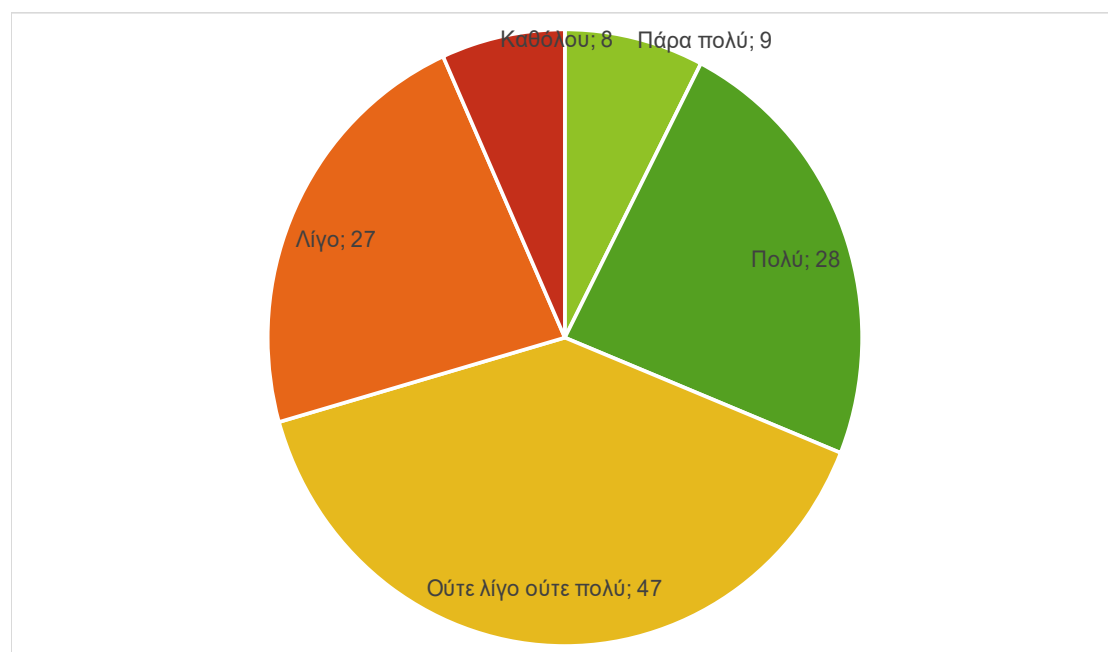
Στην τελευταία επιμέρους ερώτηση 6.11 «Εξοικονόμηση νερού» δόθηκαν 80 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 29 απαντήσεις για «Πολύ», 8 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», μία απάντηση για «Λίγο» και μία απάντηση για «Καθόλου».

Γράφημα 7^ο: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με τις υπάρχουσες υποδομές και ενέργειες που γίνονται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

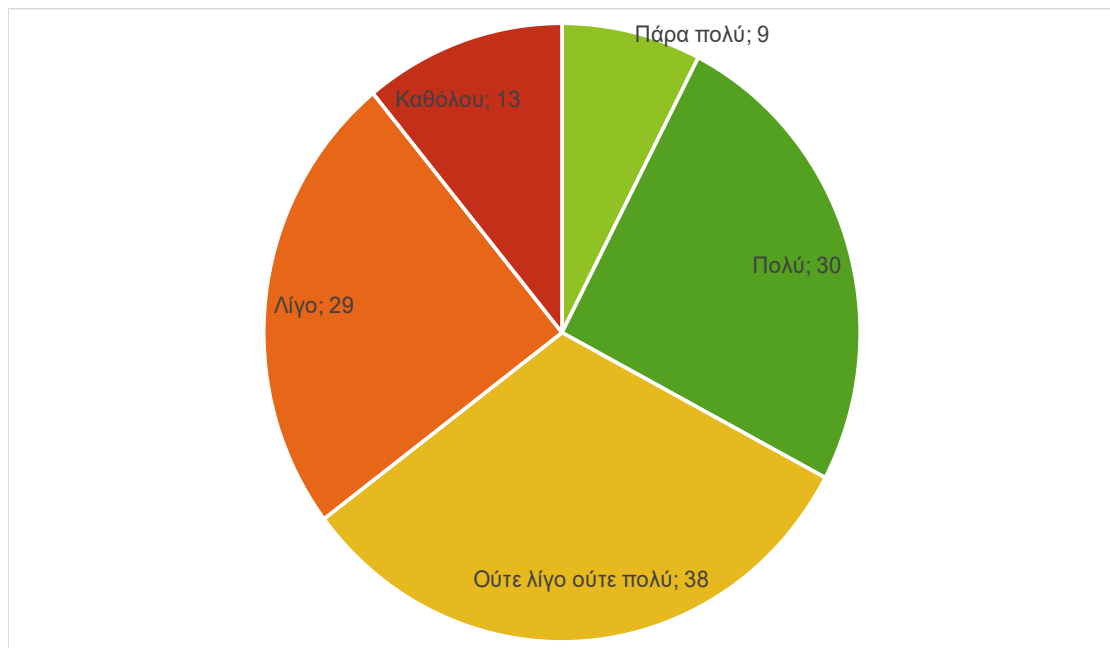
7. Παρακαλώ, σημειώστε τον βαθμό συμφωνίας σας στις παρακάτω προτάσεις.

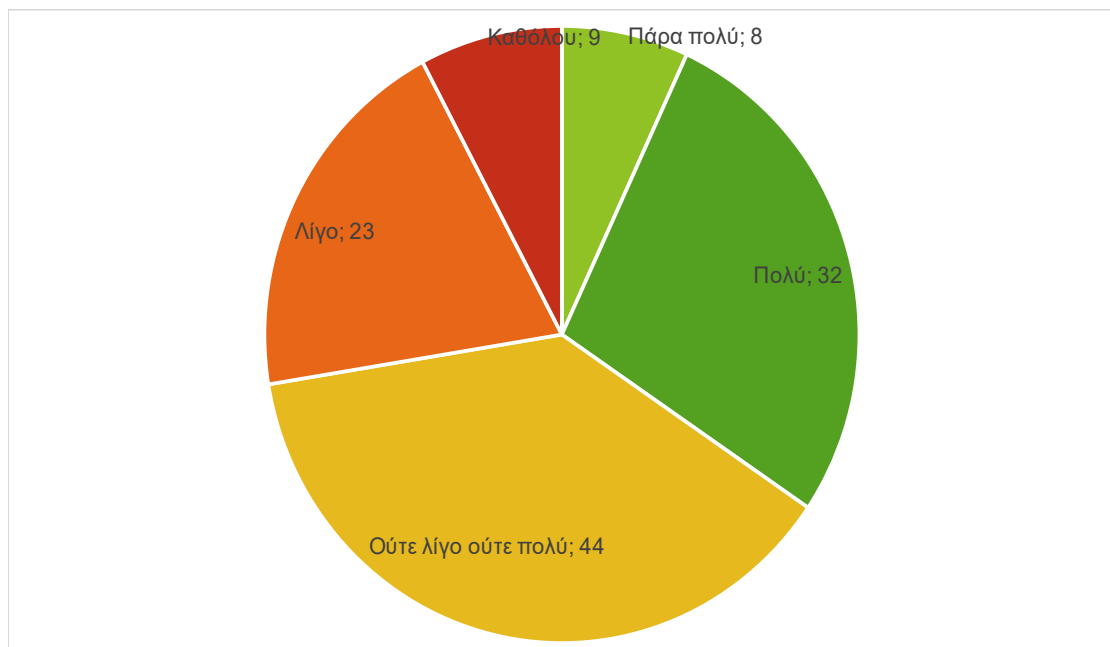
Η ερώτηση 7 του ερωτηματολογίου περιέχει έξι προτάσεις που αφορούν τις υποδομές που διατίθενται στον πανεπιστημιακό χώρο του Χαροκοπείου, καθώς και ενέργειες που αφορούν την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης. ο ερωτώμενος καλείται να δηλώσει το βαθμό ικανοποίησής του σε πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert. Η κλίμακα Likert έχει ως εξής, 1 = Πάρα πολύ, 2 = Πολύ, 3 = Ούτε λίγο ούτε πολύ, 4 = Λίγο, 5 = Καθόλου.

Στην ερώτηση 7.1 «Είμαι ικανοποιημένος/η με τη διάθεση υποδομών για ερευνητικά εργαστήρια» δόθηκαν 9 απαντήσεις για «Πάρα πολύ», 28 απαντήσεις για «Πολύ», 47 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 27 απαντήσεις για «Λίγο» και 8 απαντήσεις για «Καθόλου».

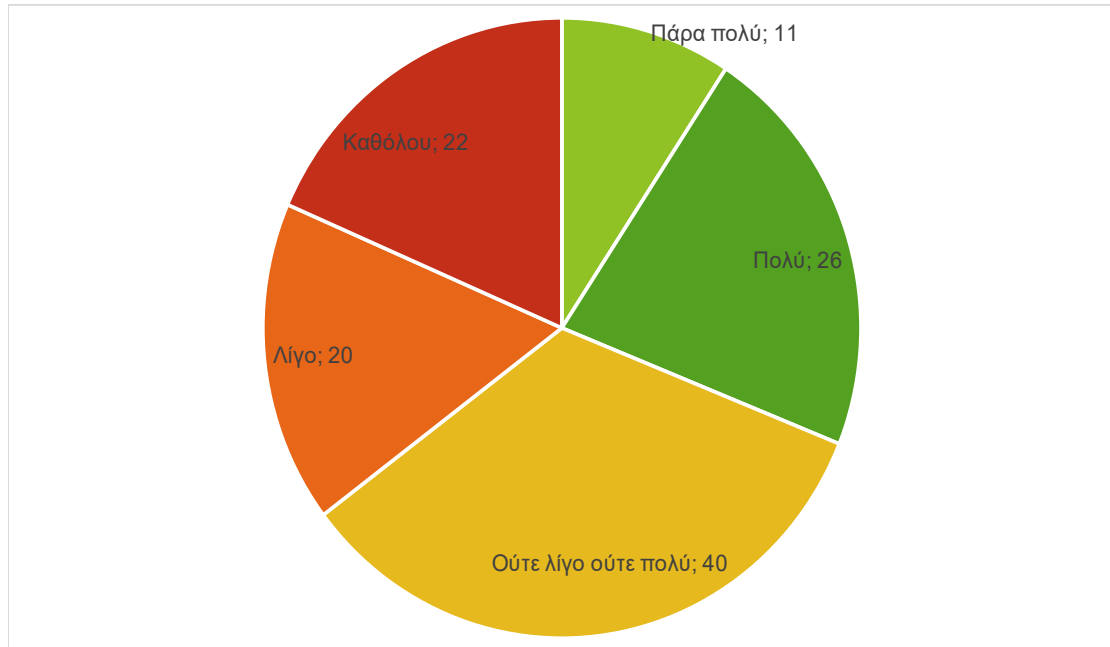
Στην ερώτηση 7.2 «Είμαι ικανοποιημένος/η με τον αριθμό κάδων ανακύκλωσης που διατίθενται στον πανεπιστημιακό χώρο» δόθηκαν 9 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 30 απαντήσεις για «Πολύ», 38 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 29 απαντήσεις για «Λίγο» και 13 απαντήσεις για «Καθόλου».

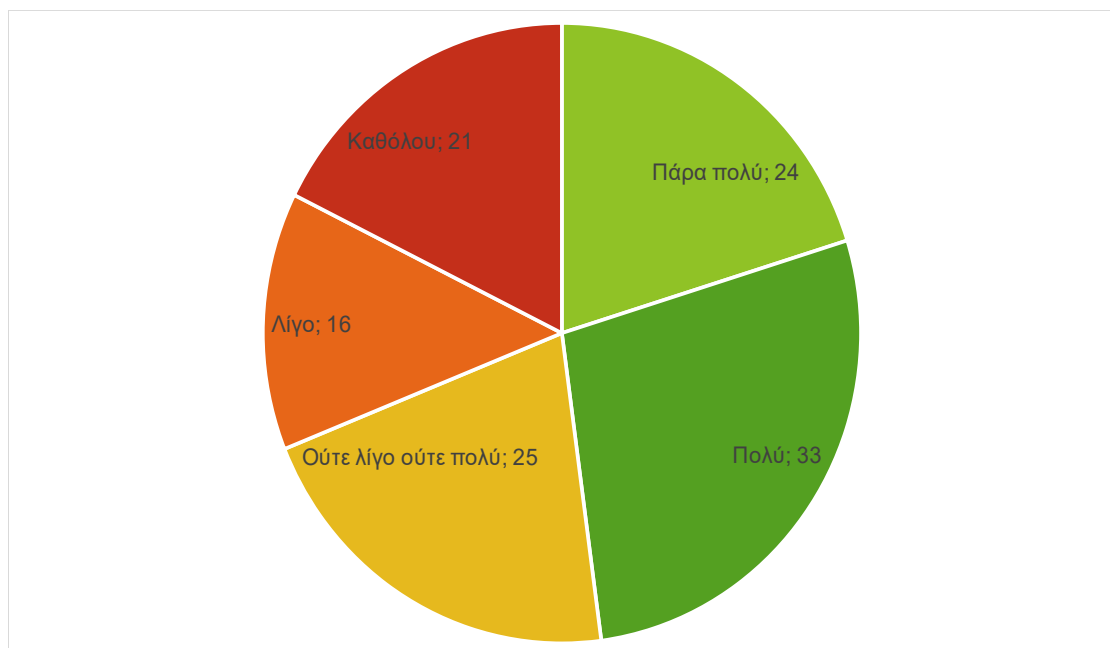
Στην ερώτηση 7.3 «Είμαι ικανοποιημένος με τον αριθμό συνεδρίων που πραγματοποιούνται στο Πανεπιστήμιο και αφορούν καίρια περιβαλλοντικά ζητήματα» δόθηκαν 8 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 32 απαντήσεις για «Πολύ», 44

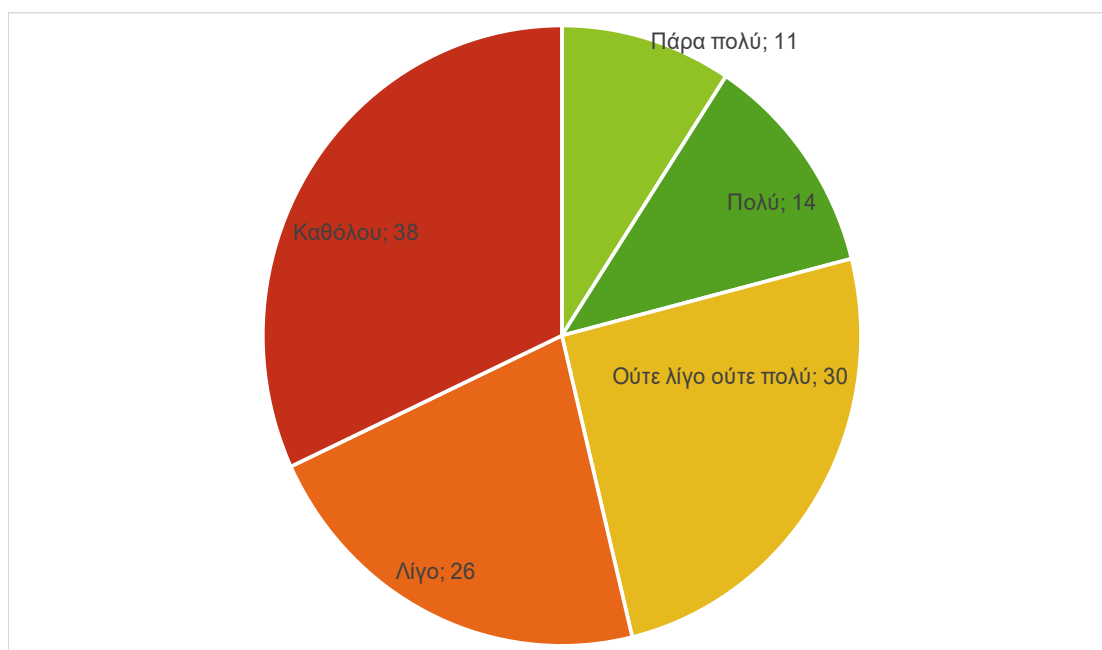
απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 26 απαντήσεις για «Λίγο» και 9 απαντήσεις για «Καθόλου».

Στην ερώτηση 7.4 «Είμαι ικανοποιημένος/η με τις υπάρχουσες υποδομές για τις ανάγκες ατόμων με αναπηρία» δόθηκαν 11 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 26 απαντήσεις για «Πολύ», 40 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 20 απαντήσεις για «Λίγο» και 22 απαντήσεις για «Καθόλου».

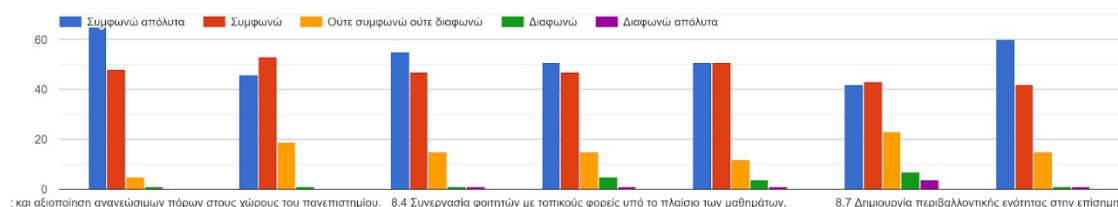
Στην ερώτηση 7.5 «Στο πρόγραμμα σπουδών μου διατίθενται μαθήματα κοινωνικής συνείδησης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης» δόθηκαν 24 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 33 απαντήσεις για «Πολύ», 25 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 16 απαντήσεις για «Λίγο» και 21 απαντήσεις για «Καθόλου».

Στην ερώτηση 7,6 «Λαμβάνω μέρος σε περιβαλλοντικές ή εθελοντικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι ομάδες του πανεπιστημίου» δόθηκαν 11 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 14 απαντήσεις για «Πολύ», 30 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 26 απαντήσεις για «Λίγο» και 38 απαντήσεις για «Καθόλου».

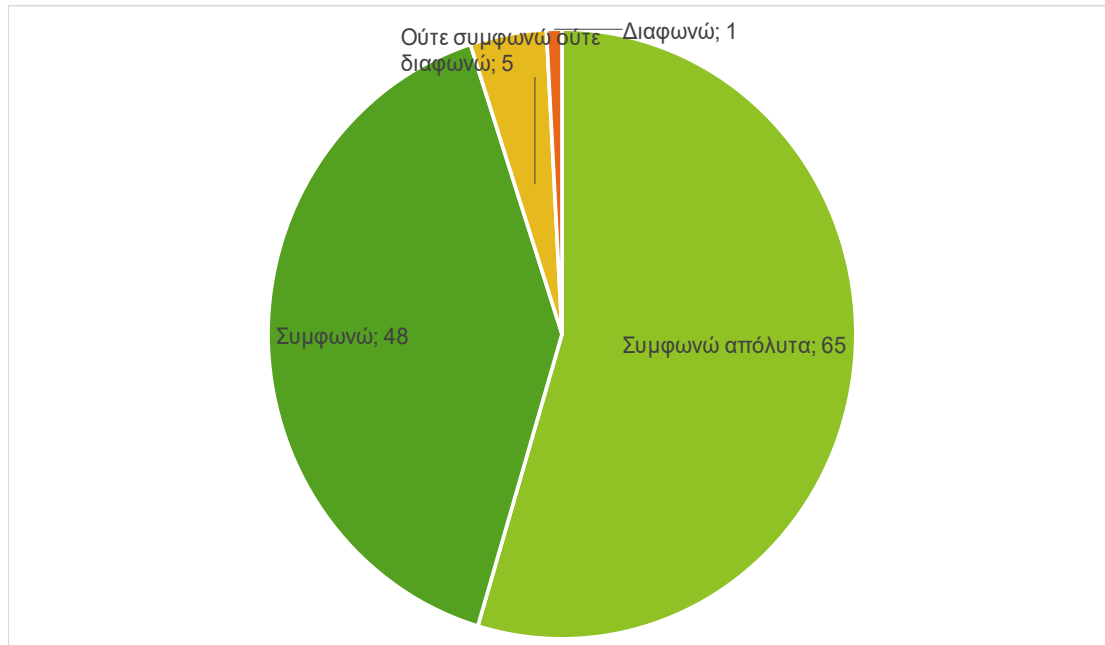
Γράφημα 8^ο: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με προτάσεις βελτίωσης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

8. Δηλώστε ποιες από τις πιο κάτω προτάσεις βελτίωσης μπορούν να επιτύχουν σε μεγαλύτερο βαθμό τους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

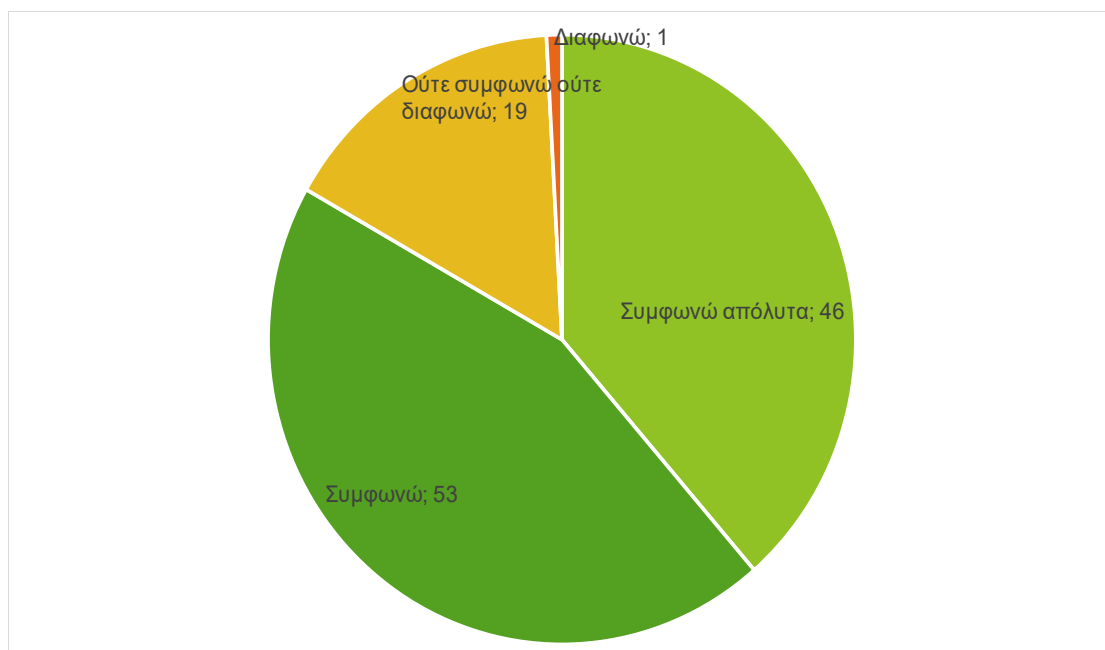

Στην όγδοη ερώτηση ζητείται από τον ερωτώμενο να δηλώσει το βαθμό συμφωνίας του σε 7 προτάσεις που προσφέρουν ιδέες για προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης

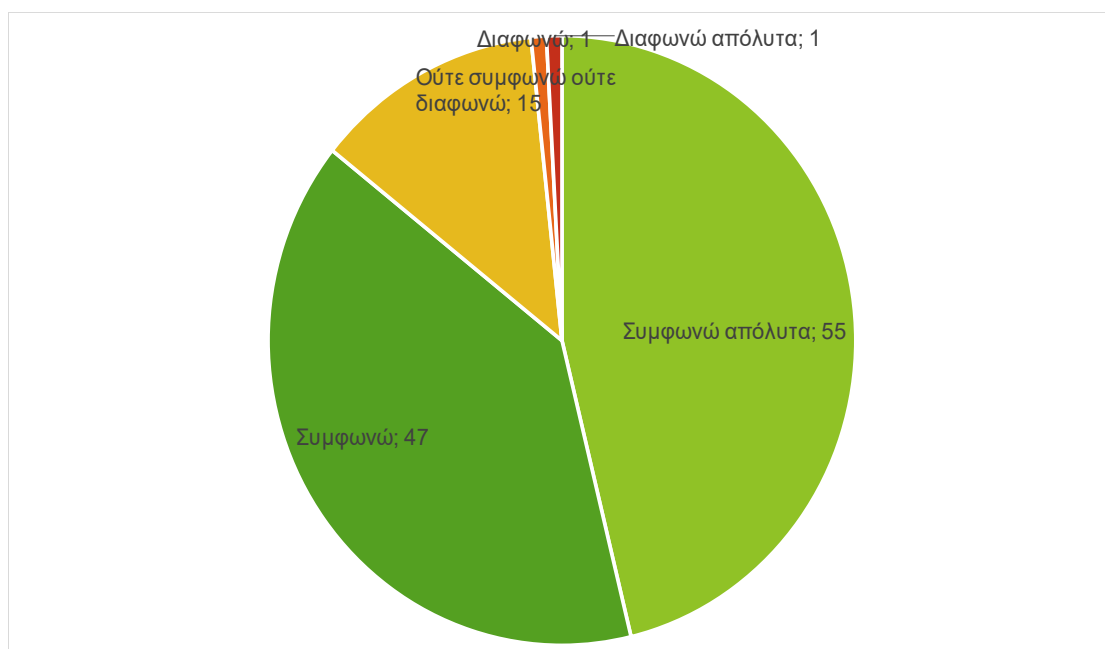
στο Πανεπιστήμιο. Η απαντήσεις δίνονται, όπως και στις προηγούμενες 2 ερωτήσεις, σε κλίμακα τύπου Likert με τη βαθμονόμηση να έχει ως εξής: 1 = Συμφωνώ απόλυτα, 2 = Συμφωνώ, 3 = Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4 = Διαφωνώ, 5 = Διαφωνώ απόλυτα.

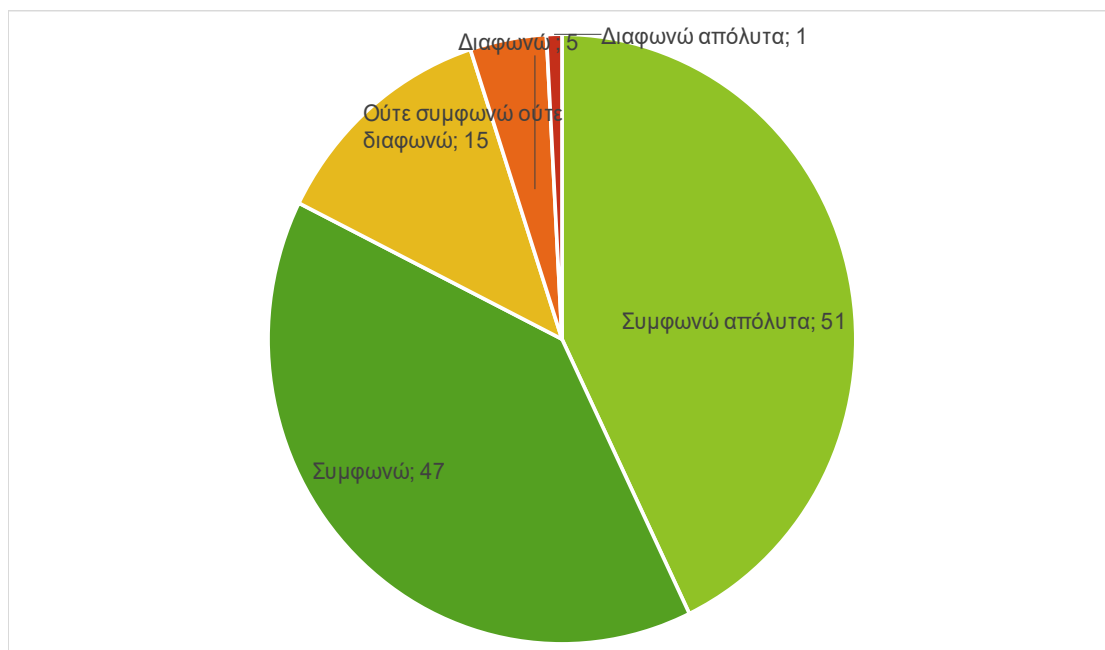
Στην πρόταση βελτίωσης 8.1 «Διαχείριση ενέργειας και αξιοποίηση ανανεώσιμων πόρων στους χώρους του πανεπιστημίου» δόθηκαν 65 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 48 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 5 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», μία απάντηση για «Διαφωνώ» και καμία απάντηση για «Διαφωνώ απόλυτα».

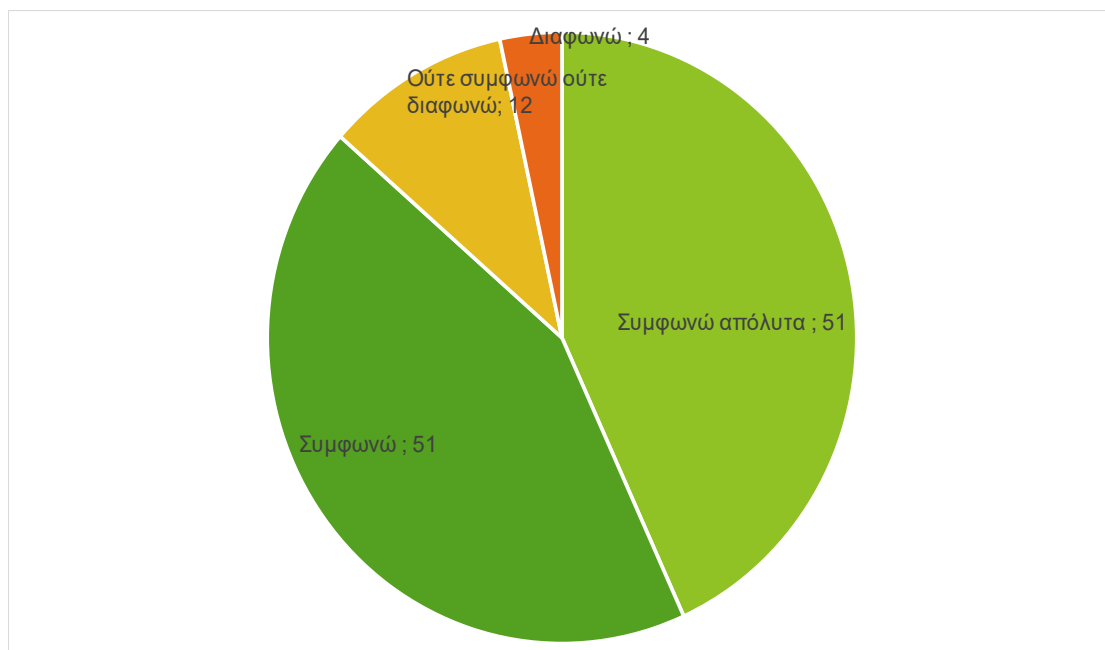
Στην πρόταση βελτίωσης 8.2 «Οδηγίες για μείωση κατανάλωσης νερού στα εργαστήρια και τις τουαλέτες» δόθηκαν 46 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 53 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 19 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», μία απάντηση για «Διαφωνώ» και καμία απάντηση για «Διαφωνώ απόλυτα».

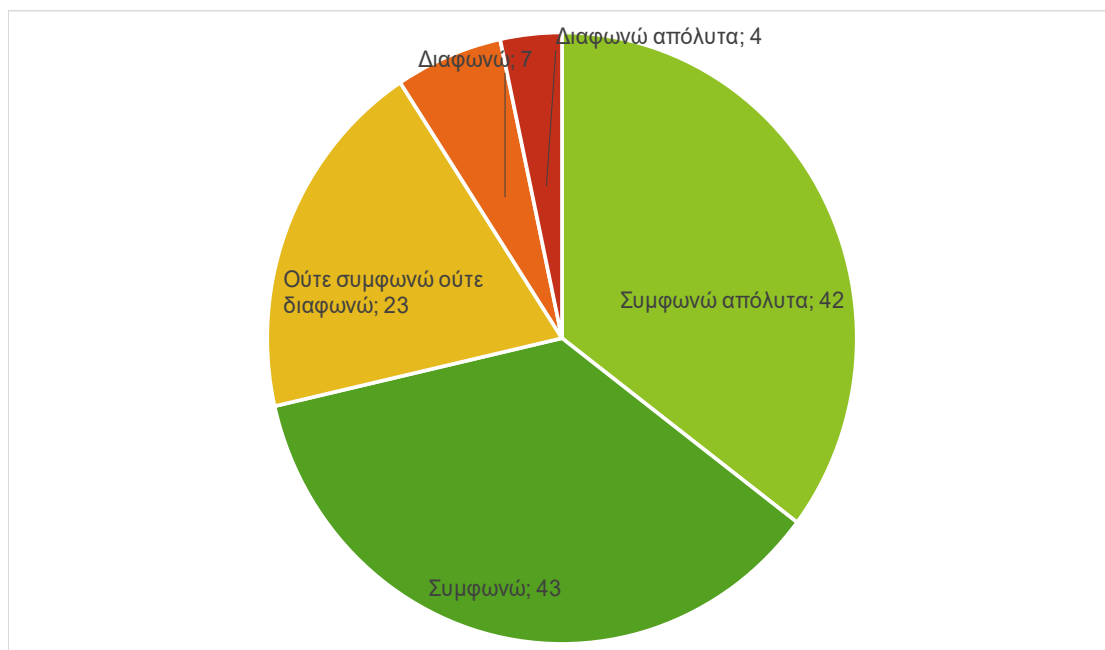
Στην 8.3 «Διοργάνωση σεμιναρίων αειφορίας για το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους φοιτητές» δόθηκαν 55 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 47 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 15 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», μία απάντηση για «Διαφωνώ» και μία απάντηση για «Διαφωνώ απόλυτα».

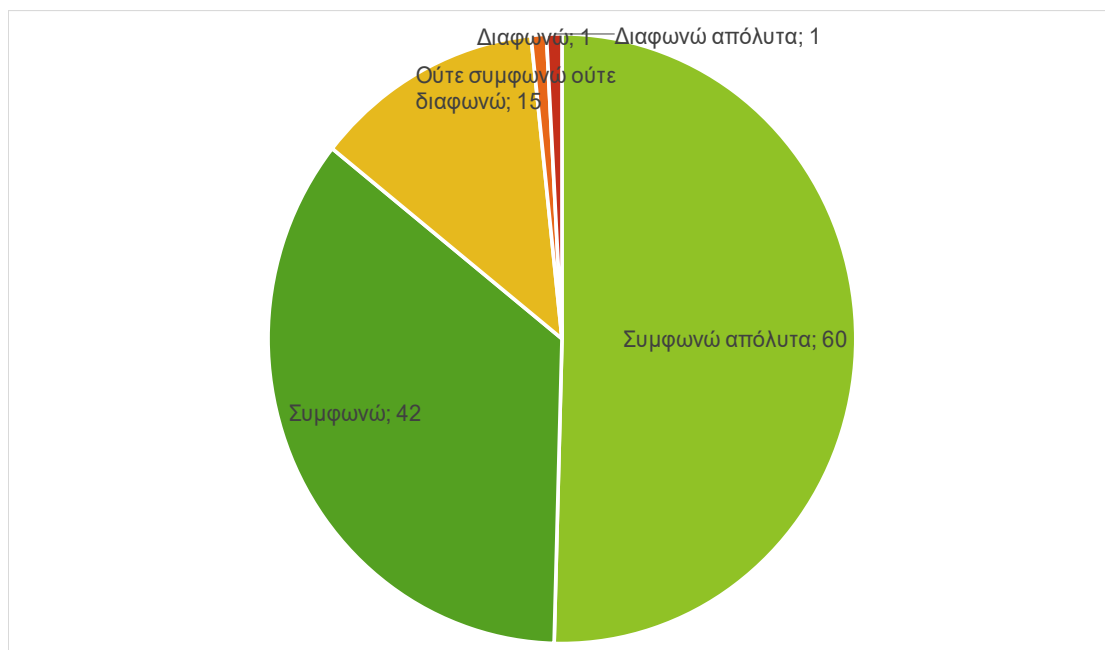
Στην 8.4 «Συνεργασία φοιτητών με τοπικούς φορείς υπό το πλαίσιο των μαθημάτων» δόθηκαν 51 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 47 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 15 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», 5 απαντήσεις για «Διαφωνώ» και μία απάντηση για «Διαφωνώ απόλυτα».

Στην 8.5 «Η επέκταση δράσεων των φοιτητικών ομάδων εντός του πανεπιστημίου για την ενεργή συμμετοχή των σπουδαστών» δόθηκαν 51 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 51 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 12 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», 4 απαντήσεις για «Διαφωνώ» και μία απάντηση για «Διαφωνώ απόλυτα».

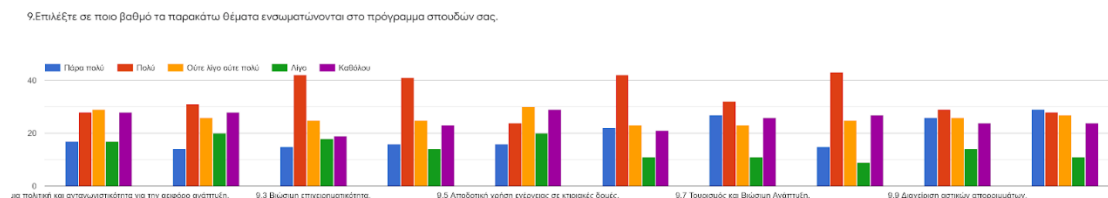

Στην 8.6 «Διαγωνισμοί και διανομή βραβείων κοινωνικής ευθύνης σε φοιτητές» δόθηκαν 42 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 43 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 23 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», επτά απαντήσεις για «Διαφωνώ» και τέσσερις απαντήσεις για «Διαφωνώ απόλυτα».

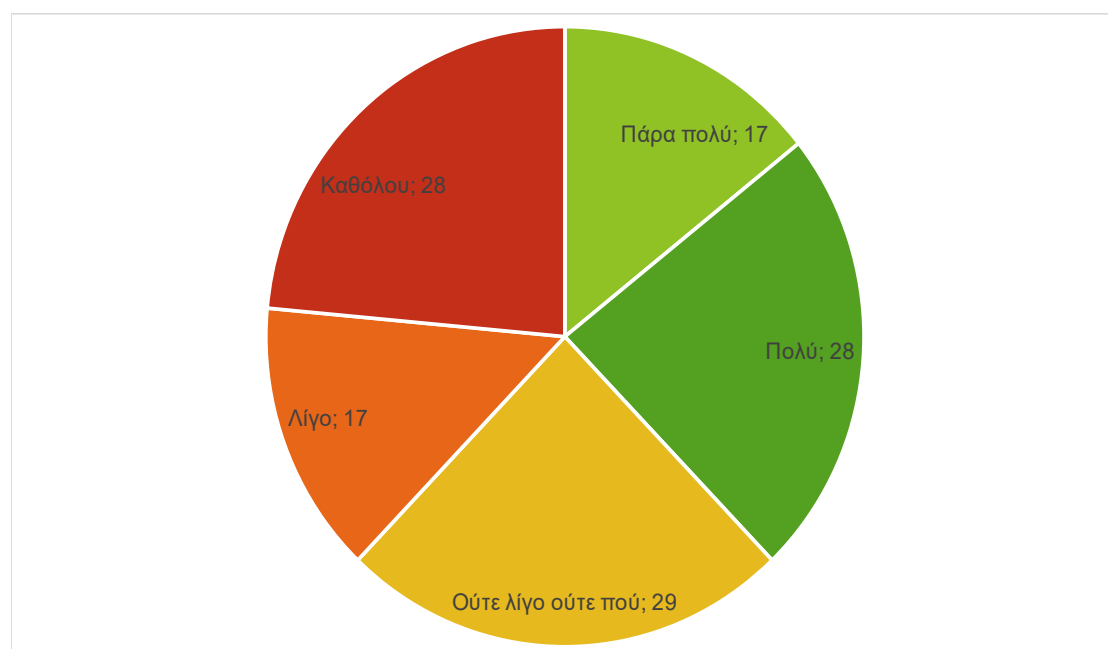

Στην 8.7 «Δημιουργία περιβαλλοντικής ενότητας στην επίσημη σελίδα του Χαροκοπέιου» δόθηκαν 60 απαντήσεις για «Συμφωνώ απόλυτα», 42 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 15 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», μία απάντηση για «Διαφωνώ» και μία απάντηση για «Διαφωνώ απόλυτα».

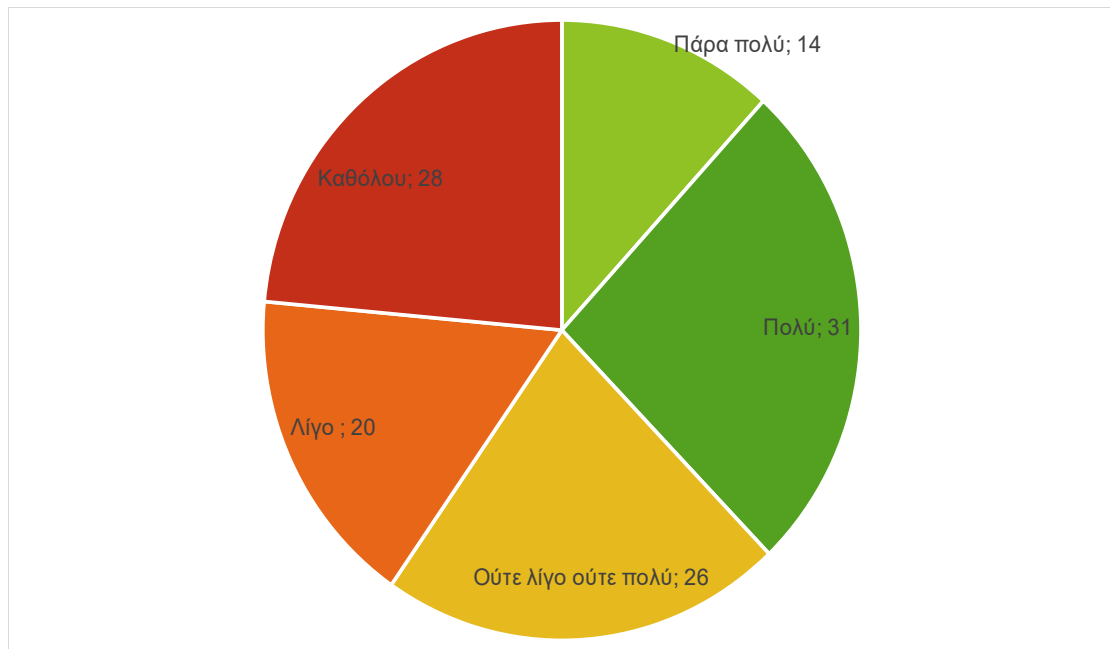
Γράφημα 9^ο: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με το βαθμό ενσωμάτωσης τομέων Αειφόρου Ανάπτυξης στα προγράμματα σπουδών

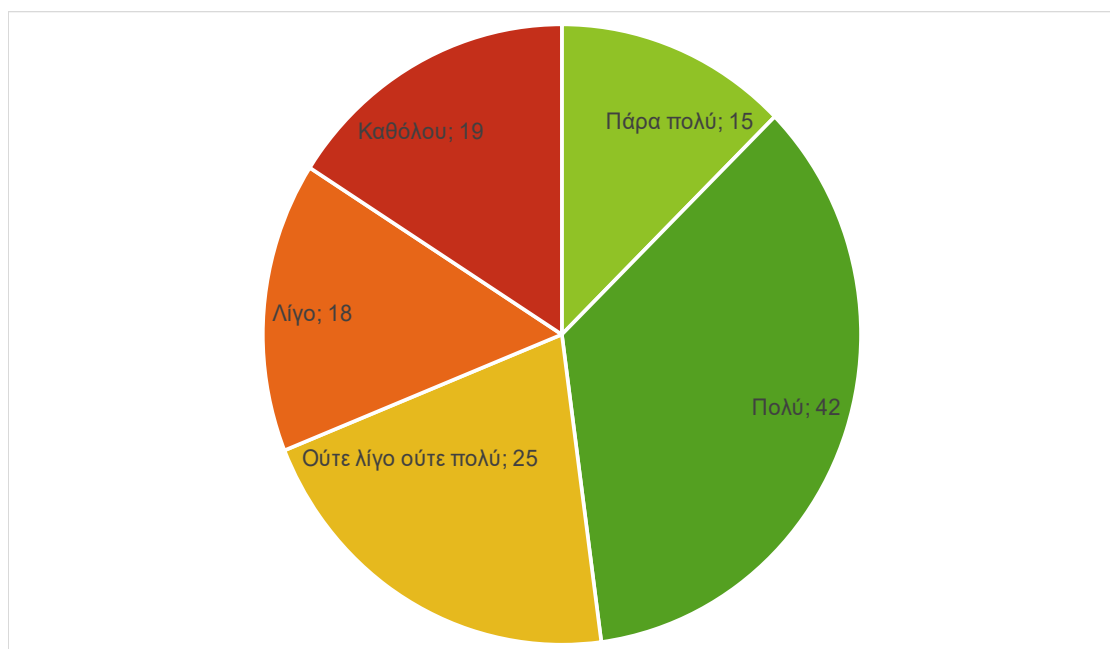
Στην ερώτηση 9 η βαθμονόμηση γίνεται σε πενταβάθμια κλίμακα Likert όπου, 1 = Πάρα πολύ, 2 = Πολύ, 3 = Ούτε λίγο ούτε πολύ, 4 = Λίγο, 5 = Καθόλου.

Στην 9.1 «Παγκόσμια πολιτική και ανταγωνιστικότητα για την αειφόρο ανάπτυξη» δόθηκαν 17 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 28 απαντήσεις για «Πολύ», 29 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 17 απαντήσεις για «Λίγο» και 28 απαντήσεις για «Καθόλου».

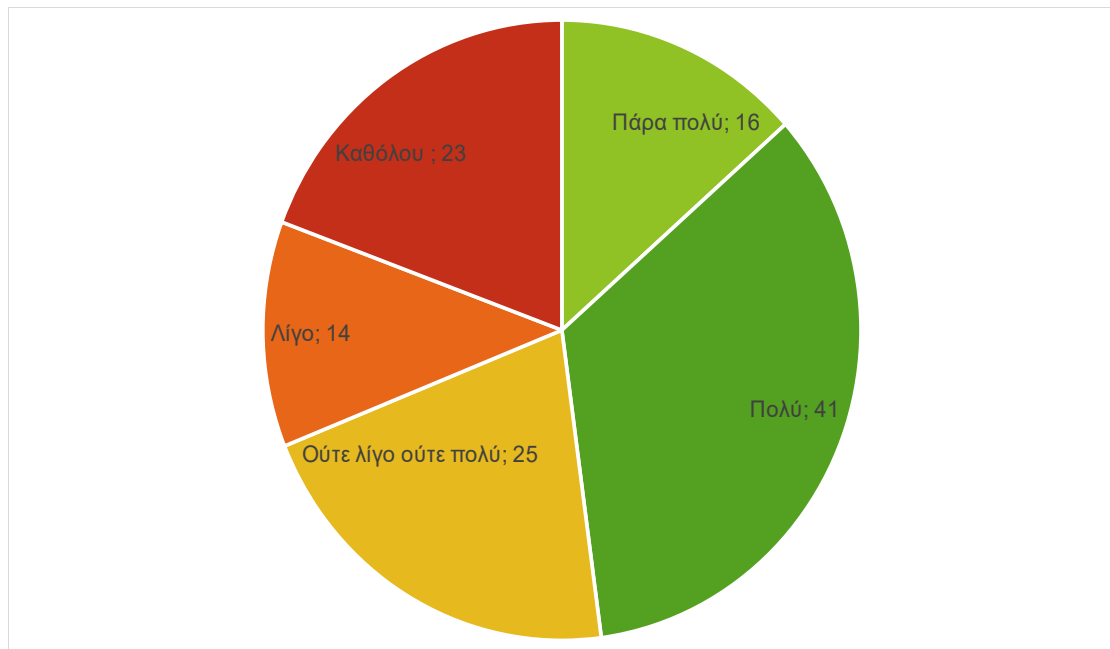

Στην 9.2 «Αειφόρος πολεοδομικός σχεδιασμός» δόθηκαν 14 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 31 απαντήσεις για «Πολύ», 26 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 20 απαντήσεις για «Λίγο» και 28 απαντήσεις για «Καθόλου».

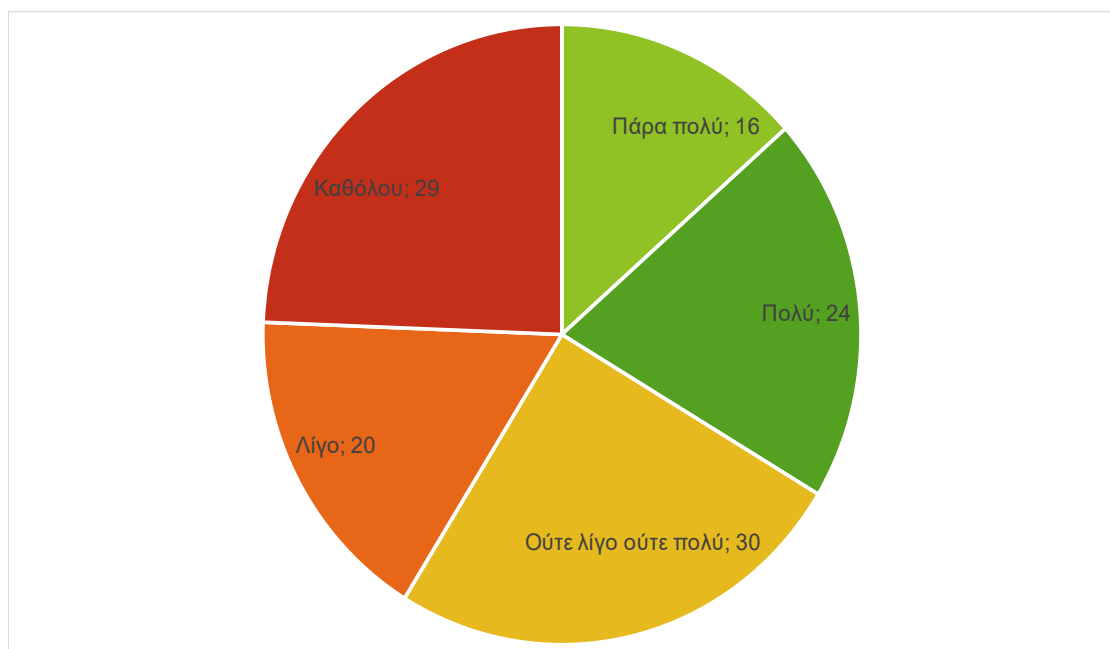

Στην 9.3 «Βιώσιμη επιχειρηματικότητα» δόθηκαν 15 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 42 απαντήσεις για «Πολύ», 25 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 18 απαντήσεις για «Λίγο» και 19 απαντήσεις για «Καθόλου».

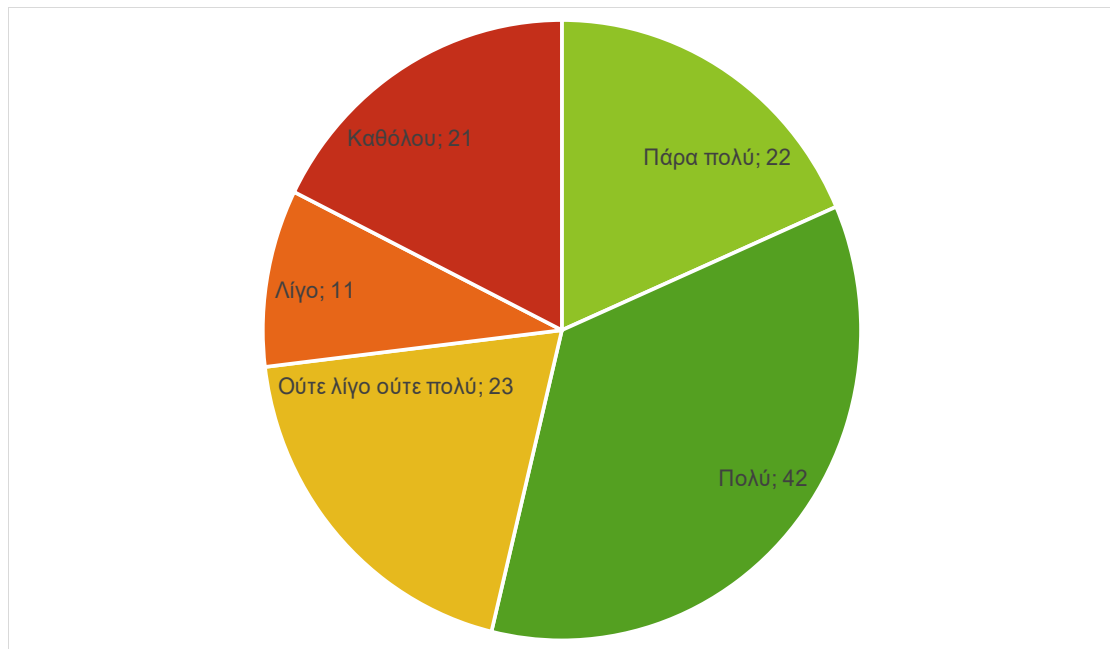

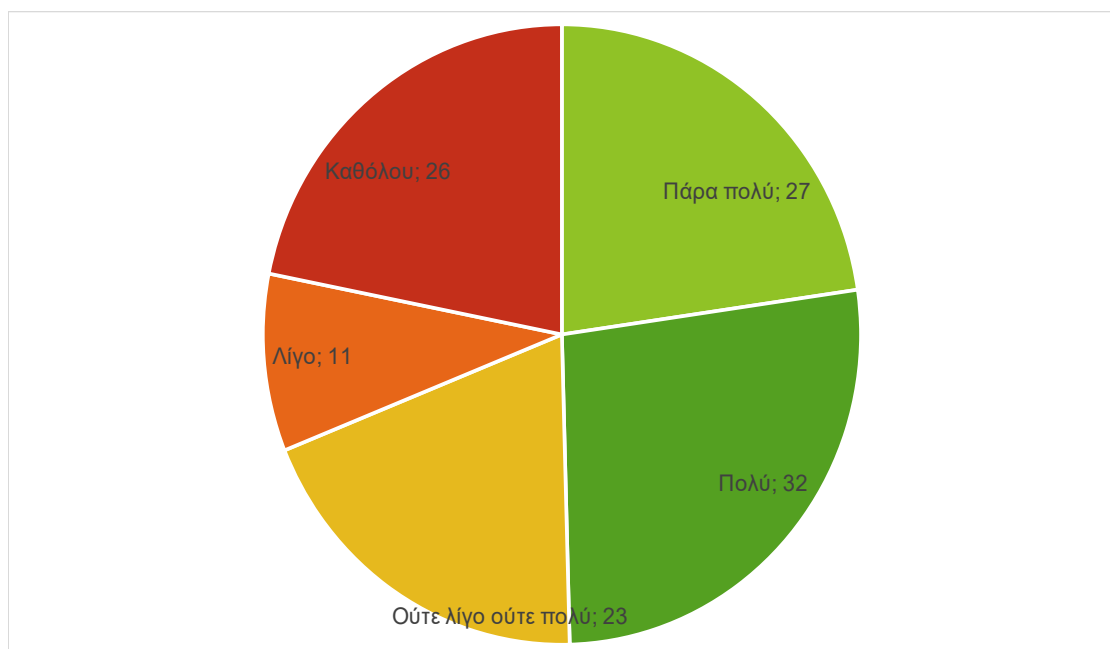
Στην 9.4 «Πολιτική της κατανάλωσης και της παραγωγής τροφίμων» δόθηκαν 16 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 41 απαντήσεις για «Πολύ», 25 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 14 απαντήσεις για «Λίγο» και 23 απαντήσεις για «Καθόλου».

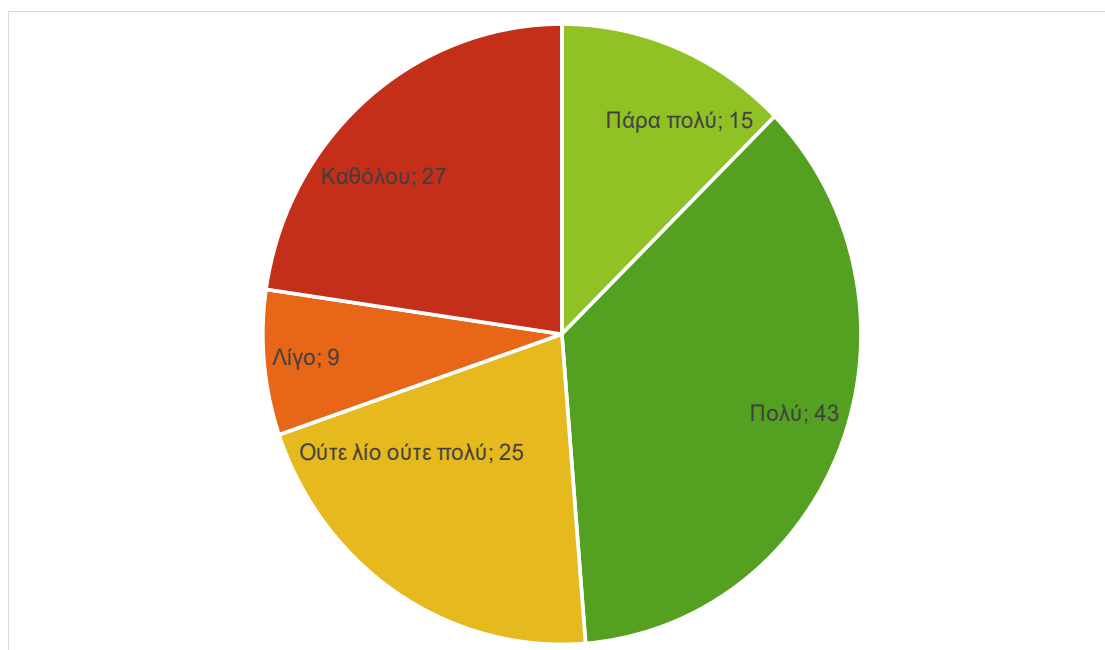
Στην 9.5 «Αποδοτική χρήση ενέργειας σε κτιριακές δομές» δόθηκαν 16 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 24 απαντήσεις για «Πολύ», 30 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 20 απαντήσεις για «Λίγο» και 29 απαντήσεις για «Καθόλου».

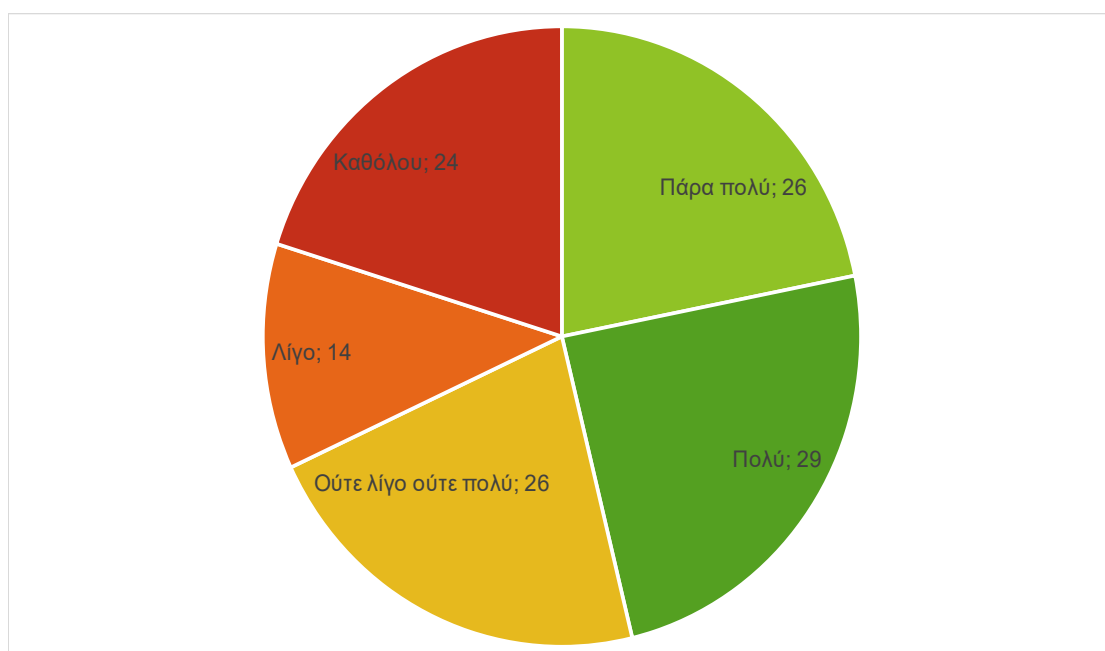
Στην 9.6 «Τοπική ανάπτυξη» δόθηκαν 22 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 42 απαντήσεις για «Πολύ», 23 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 11 απαντήσεις για «Λίγο» και 21 απαντήσεις για «Καθόλου».

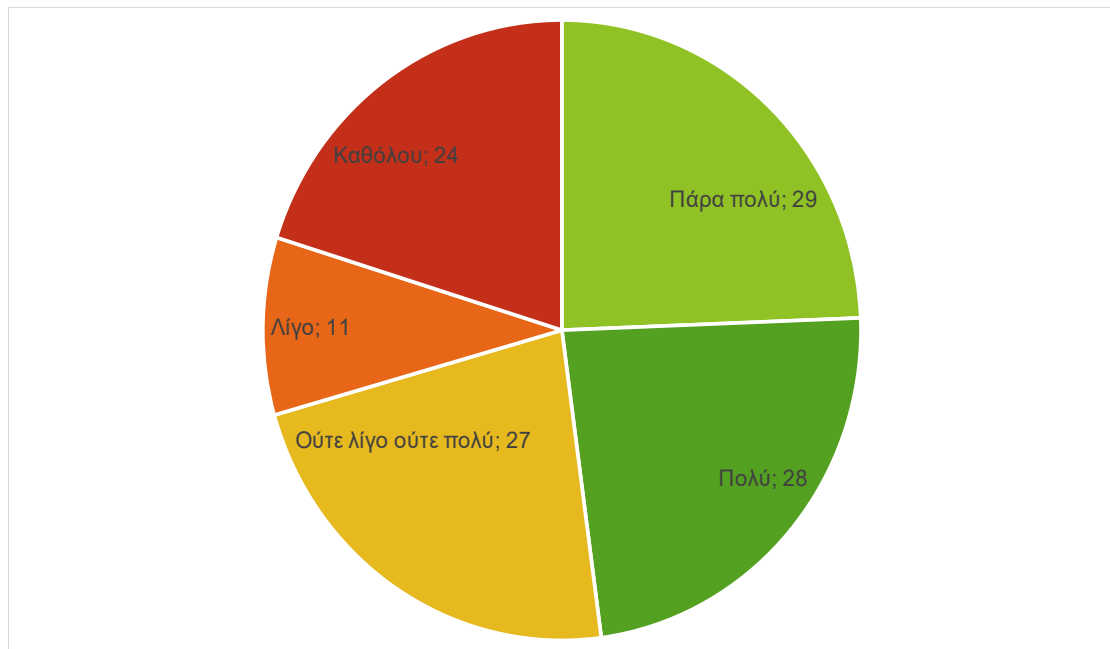
Στην 9.7 «Τουρισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη» δόθηκαν 27 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 32 απαντήσεις για «Πολύ», 23 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 11 απαντήσεις για «Λίγο» και 26 απαντήσεις για «Καθόλου».

Στην 9.8 «Πολιτιστική κληρονομιά» δόθηκαν 15 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 43 απαντήσεις για «Πολύ», 25 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 9 απαντήσεις για «Λίγο» και 27 απαντήσεις για «Καθόλου».

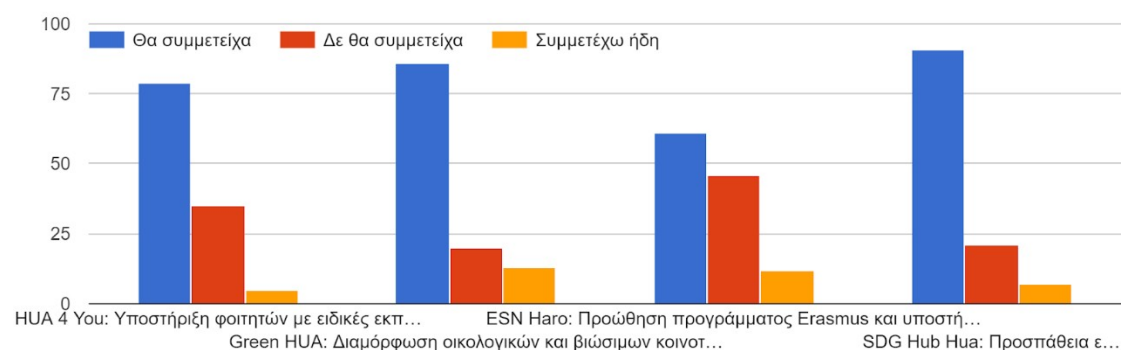
Στην 9.9 «Διαχείριση αστικών απορριμμάτων» δόθηκαν 26 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 29 απαντήσεις για «Πολύ», 26 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 14 απαντήσεις για «Λίγο» και 24 απαντήσεις για «Καθόλου».

Στην 9.10 «Διαχείριση εδαφικών και υδατικών πόρων» δόθηκαν 29 απαντήσεις «Πάρα πολύ», 28 απαντήσεις για «Πολύ», 27 απαντήσεις για «Ούτε λίγο ούτε πολύ», 11 απαντήσεις για «Λίγο» και 24 απαντήσεις για «Καθόλου».

Γράφημα 10^ο: Κατανομή αριθμού συμμετοχής του δείγματος στις φοιτητικές ομάδες δράσης

10. Σε ποιες από τις παρακάτω ομάδες θα επιθυμούσατε να συμμετέχετε ενεργά; Παρακαλώ επιλέξτε.

Στην ερώτηση 10 του ερωτηματολογίου αναγράφονται οι φοιτητικές ομάδες που εκτελούν κοινωνικό και περιβαλλοντικό έργο στην προσπάθεια να εφαρμόσουν τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Χαροκόπειο. Δίπλα από το όνομα της κάθε ομάδας αναγράφεται επίσης και ο σκοπός δημιουργίας της, έτσι ώστε ο

ερωτώμενος να επιλέξει σε ποια ή ποιες από αυτές θα λάμβανε ενεργό μέρος στο μέλλον ή αν ανήκει ήδη σε κάποια από αυτές. Η ερώτηση 10 είναι ερώτηση πολλαπλής επιλογής με μόνο μία απάντηση να θεωρείται ορθή.

Η ομάδα *HUA 4 You* απευθύνεται σε φοιτητές με ειδικές και εκπαιδευτικές ανάγκες και μαθησιακές δυσκολίες όπως και σε άτομα που έχουν προβλήματα προσαρμοστικότητας στο Πανεπιστήμιο. Το δείγμα για συμμετοχή στην ομάδα μοιράστηκε ως εξής, 79 άτομα θα συμμετείχαν, 35 δεν θα συμμετείχαν και 5 άτομα συμμετέχουν ήδη.

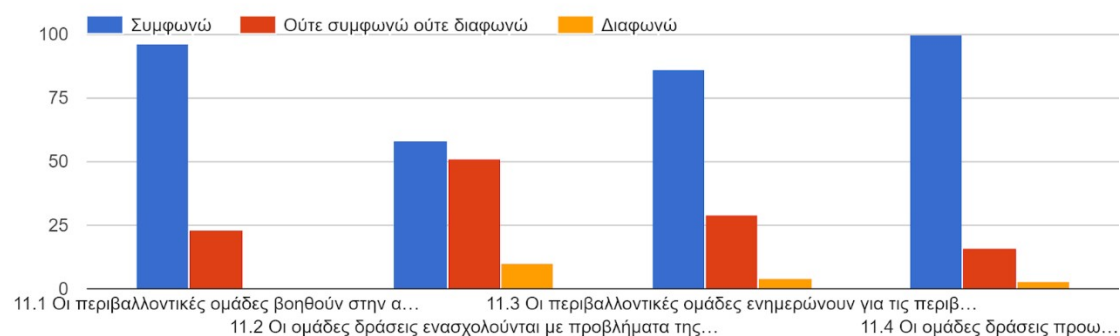
Η ομάδα *ESN Haro* προωθεί το πρόγραμμα Erasmus παροτρύνοντας και βοηθώντας φοιτητές που θα δοκιμάσουν αυτή την εμπειρία. Οι απαντήσεις του δείγματος μοιράστηκαν σε, 61 άτομα θα συμμετείχαν, 46 δεν θα συμμετείχαν και 12 άτομα συμμετέχουν ήδη.

Η ομάδα *Green Hua* έχει στόχο τη διαμόρφωση οικολογικών και βιώσιμων κοινοτήτων. Το δείγμα δήλωσε ότι 86 άτομα θα συμμετείχαν, 20 δε θα συμμετείχαν ενώ 13 άτομα συμμετέχουν ήδη.

Η *SDG Hub Hua* έχει σαν κύριο μέλημα την προώθηση των 17 στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης παγκοσμίου εμβέλειας του ΟΗΕ. Το δείγμα δήλωσε ότι 91 άτομα θα γίνονταν ενεργά μέλη, 21 άτομα δεν θέλουν να συμμετάσχουν, ενώ 7 άτομα συμμετέχουν ήδη στην ομάδα.

Γράφημα 11^ο: Κατανομή απαντήσεων του δείγματος σχετικά με το ρόλο των περιβαλλοντικών ομάδων στο Πανεπιστήμιο

11. Καταγράψτε το βαθμό συμφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις, που αφορούν τον ρόλο των περιβαλλοντικών ομάδων στο πανεπιστήμιο;

Στην 11^η και τελευταία ερώτηση που περιλαμβάνεται στο ερωτηματολόγιο, ο ερωτώμενος δηλώνει το βαθμό συμφωνίας του όσο αφορά την προσφορά των περιβαλλοντικών ομάδων από τις δράσεις τους στο Πανεπιστήμιο. Η απαντήσεις δίνονται σε τριπλή κλίμακα τύπου Likert όπου, 1 = Συμφωνώ, 2 = Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 3 = Διαφωνώ.

Στην 11.1 «Οι περιβαλλοντικές ομάδες βοηθούν στην αναβάθμιση του πανεπιστημιακού χώρου και της ακαδημαϊκής κοινότητας» δόθηκαν 96 απαντήσεις για «Συμφωνώ» και 23 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ».

Στην 11.2 «Οι ομάδες δράσεις ενασχολούνται με προβλήματα της τοπικής κοινωνίας» δόθηκαν 58 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 51 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ» και 10 απαντήσεις για «Διαφωνώ».

Στην 11.3 «Οι περιβαλλοντικές ομάδες ενημερώνουν για τις περιβαλλοντικές εξελίξεις και δράσεις σε φοιτητές και αποφοίτους» δόθηκαν 86 απαντήσεις για «Συμφωνώ», 16 απαντήσεις για «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ» και 3 απαντήσεις για «Διαφωνώ».

2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας εργασίας, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο υιοθετείται η “Βιώσιμη Ανάπτυξη” ως αρχή, στο πρόγραμμα σπουδών και στη λειτουργία του πανεπιστημίου. Οι επιμέρους στόχοι αναφέρονται ως εξής:

- d. Να διερευνηθούν ποιες βιώσιμες πρακτικές αναλαμβάνονται από την κοινότητα του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
- e. Ποιοι από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν εφαρμοστεί στο πλαίσιο λειτουργίας του Πανεπιστημίου
- f. Να μελετηθεί ο θεωρητικός προσανατολισμός των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών.

Μέσα από τη μελέτη και την έρευνα της παρούσας πτυχιακής εργασίας καθορίστηκαν τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα. Ως πρώτο ερευνητικό ερώτημα τέθηκε: «Το μεγαλύτερο μέρος της ακαδημαϊκής κοινότητας γνωρίζει ποιες ενέργειες προάγουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη». Όπως διαπιστώθηκε το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου μπορεί να κατανοήσει τις ενέργειες που προωθούν και αναπτύσσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη στον πολιτισμό, το περιβάλλον, τη βιομηχανία, την οικονομία και την εκπαίδευση. Όπως προκύπτει από την έρευνα υπάρχει ένας σαφής προσανατολισμός των μαθημάτων στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, τα οποία συνηγορούν προς τον άξονα της εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας για το αν και κατά πόσο «Η Διοίκηση του Πανεπιστημίου δραστηριοποιείται ικανοποιητικά για να εφαρμόσει έμπρακτα τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στους χώρους του ιδρύματος», συμπεραίνεται ότι εκ μέρους του Πανεπιστημίου η προσπάθεια για να εφαρμοστεί έμπρακτα η Βιώσιμη Ανάπτυξη στους χώρους του κυμαίνεται σε μέτριο βαθμό, σύμφωνα με τα ευρήματα. Το θέμα των υποδομών που υπάρχουν στο Πανεπιστήμιο οι φοιτητές ταλαντεύονται για την επάρκειά τους, αφού το μεγαλύτερο μέρος δηλώνει ότι ο βαθμός ικανοποίησης τους είναι μέτριος. Το ίδιο ισχύει για τους κάδους ανακύκλωσης που διατίθενται στο πανεπιστήμιο για τους οποίους οι φοιτητές αμφισβητούν για το κατά πόσο επαρκούν για την ακαδημαϊκή κοινότητα. Ειδικότερα, συμπεραίνεται ότι είτε υπάρχουν αλλά δεν είναι αριθμητικά επαρκείς είτε δεν είναι τοποθετημένοι σε εύκολα ανιχνεύσιμο και προσβάσιμο σημείο. Όσον αφορά στα συνέδρια με θέμα τα περιβαλλοντικά ζητήματα, φαίνεται ότι αποτελούν ακόμη μία προσπάθεια που πραγματοποιείται, αλλά οι περισσότεροι φοιτητές δηλώνουν ουδέτεροι για τη συχνότητα πραγματοποίησής τους στο Πανεπιστήμιο.

Σχετικά με την τρίτη ερευνητική υπόθεση η οποία αφορά στη δράση των φοιτητικών ομάδων για την επίτευξη της Βιώσιμης ανάπτυξης στο Χαροκόπειο, διαφαίνεται ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των φοιτητών του

Χαροκοπείου δεν είναι εγγεγραμμένο μέλος ούτε συμμετέχει σε δραστηριότητες κοινωνικού οφέλους που διοργανώνουν οι ομάδες του Πανεπιστημίου. Ωστόσο, δηλώνουν πρόθυμοι να λάβουν μέρος ή να γίνουν μέλη στο μέλλον. Αυτό το αποτέλεσμα της έρευνας μπορεί να ερμηνευτεί ως αποτέλεσμα ελλιπούς πληροφόρησης της κοινότητας των φοιτητών για το έργο που αναπτύσσουν οι υφιστάμενες φοιτητικές ομάδες. Πιθανόν να μην είναι ευρέως διαδεδομένες οι πλατφόρμες για συμμετοχή στο διαδίκτυο, κάνοντας έτσι πιο δύσκολη την προσπάθεια ένταξής τους. Επιπλέον, η μεγαλύτερη μερίδα των φοιτητών θεωρούν ότι οι φοιτητικές ομάδες του Χαροκοπείου ωφελούν με τις δράσεις τους την εικόνα και τη λειτουργία του Πανεπιστημίου. Ενώ, αντίθετα, οι φοιτητές προβληματίζονται αν οι εθελοντικές ομάδες δράσης ασχολούνται με τα ζητήματα της τοπικής κοινωνίας και αν ναι σε ποιο βαθμό.

Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα αν δηλαδή εφαρμόζονται σε ικανοποιητικό βαθμό οι στόχοι αειφορίας του ΟΗΕ στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, τα ευρήματα συγκλίνουν στα εξής: Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο ανήκει μεταξύ των 2000 καλύτερων πανεπιστημίων που προσφέρουν ποιοτική εκπαίδευση, (πχ αριθμός δημοσιεύσεων διδασκόντων, διδακτική πληρότητα, απασχόληση φοιτητών). Ωστόσο, μέσω της ενότητας όπου μελετήθηκαν βιώσιμες εφαρμοσμένες πρακτικές στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και στο UTFPR στη Βραζιλία συμπεραίνεται ότι το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο υπολείπεται σε ενέργειες που έχουν ως σκοπό την υλοποίηση όλων των στόχων της Ατζέντας 2030.

2.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε αυτή την ενότητα, που αποτελεί την τελευταία της παρούσας πτυχιακής εργασίας, παρουσιάζονται ενδεικτικές προτάσεις βελτίωσης για μεγαλύτερη ένταξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης στους χώρους και τα προγράμματα σπουδών. Οι προτάσεις βελτίωσης έχουν προκύψει από τις δηλώσεις της φοιτητικής κοινότητας για εντατικοποίηση της προσπάθειας γύρω από τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ορισμένες προτάσεις προκύπτουν από τις πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί από το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και το UTFPR, τα όποια έχουν ξεχωρίσει σε μεγάλο βαθμό για την υλοποίηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και την προσφορά τους ως πανεπιστήμια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην HESD (Higher Education Sustainable Development).

Προτάσεις για περαιτέρω προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στη θεωρητική προσέγγιση:

- ✓ Όπως έχει συμπεραθεί στην πιο πάνω ενότητα, τουλάχιστον ένα από τα διαφορετικά προγράμματα σπουδών που διατίθενται στο Χαροκόπειο δεν προσφέρουν μαθήματα εκπαίδευσης βιώσιμης ανάπτυξης. Η προσπάθεια προώθησης ΒΑ υπόκειται στην διασύνδεση της ESD (Education sustainable development) με το αντικείμενο σπουδών κάθε Τμήματος ξεχωριστά. Δηλαδή η εισαγωγή μαθημάτων ή περισσότερων μαθημάτων στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών που να αποσκοπούν στην εκμάθηση του αντικειμένου με κριτήρια το σεβασμό προς το περιβάλλον παράλληλα με την αναβάθμιση του κοινωνικοοικονομικού προφίλ. Για παράδειγμα, στο Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής μπορεί να προστεθεί μάθημα “Computational Sustainability”. Η «Υπολογιστική Αειφορία», όπως ονομάζεται στα ελληνικά, είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο που στοχεύει στην εφαρμογή τεχνικών από την επιστήμη των υπολογιστών, της πληροφορικής και των εφαρμοσμένων μαθηματικών για την εξισορρόπηση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών αναγκών[CITATION htt09 \l 1032].
- ✓ Την ενίσχυση της εκπαίδευσης Βιώσιμης Ανάπτυξης στο πρόγραμμα σπουδών θα επιδίωκαν οι τακτικές επισκέψεις και η συνεργασία των φοιτητών μαζί με τους καθηγητές τους, με τοπικούς φορείς υπό το πλαίσιο μαθημάτων. Η άμεση επαφή των μελλοντικών επιστημόνων με πιθανούς χώρους εργασίας τους στο μέλλον, όσο αφορά φορείς που χρησιμοποιούν πράσινες τεχνολογίες και έχουν ενσωματώσει στην πολιτική τους τη βιώσιμη ανάπτυξη θα είναι ιδιαίτερα καταλυτική για την καλλιέργεια των φοιτητών.
- ✓ Απαραίτητη είναι η σωστή ενημέρωση σε όλες τις σχολές του Πανεπιστημίου με τακτική διοργάνωση συνεδρίων είτε στους χώρους του πανεπιστημίου είτε εκτός, που αφορούν περιβαλλοντικές εξελίξεις και στοχεύουν στην ανάπτυξη βιώσιμων πρακτικών.

Προτάσεις για περαιτέρω προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στους χώρους του Πανεπιστημίου:

- ✓ Η τοποθέτηση περισσότερων κάδων ανακύκλωσης στους χώρους του Πανεπιστημίου σε εμφανές σημείο με σκοπό την καθολική χρήση τους από την ακαδημαϊκή κοινότητα.
- ✓ Η σωστή διαχείριση ενεργειακών αποθεμάτων για τη λειτουργία του πανεπιστημίου και τη μείωση ποσοστών κατανάλωσης ενέργειας
- ✓ .Επίσης, η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας όπως η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών για μειωμένη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.
- ✓ Η εγκατάσταση αυτοματοποιημένων βρυσών εξοικονόμησης νερού στους χώρους υγιεινής και εργαστηρίων.

- ✓ Προσπάθεια μείωσης πλαστικών ποτηριών ή ποτηριών μία χρήσης από τους χώρους του κυλικείου και της εστίασης. Για όσους χρησιμοποιούν το δικό τους πλαστικό ή γυάλινο ποτήρι να δίνεται ως ανταμοιβή έκπτωση στη τιμή του φαγητού ή ροφημάτων του κυλικείου.
- ✓ Δημιουργία χώρου στην επίσημη ιστοσελίδα του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου στην οποία θα εντοπίζονται όλες οι ομάδες δράσης του πανεπιστημίου, τα έργα τους, τηλέφωνα επικοινωνίας και αιτήσεις για συμμετοχή στην ομάδα.
- ✓ Η άμεση δημιουργία υποδομών για άτομα με αναπηρίες. Χρειάζεται να διασφαλιστεί η ισότητα μεταξύ όλων των χρηστών του πανεπιστημίου με πράξεις που θα προάγουν τον αλληλοσεβασμό, οπότε η δημιουργία ραμπών στις εισόδους του πανεπιστημίου και στους εσωτερικούς χώρους είναι απαραίτητη προϋπόθεση.
- ✓ Τέλος, οι φοιτητικές ομάδες δράσεις θα αναλάβουν υπεύθυνο ρόλο για την εφαρμογή των στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, υποστηρίζοντας και επεκτείνοντας τις δράσεις τους έξω από τους χώρους του πανεπιστημίου. έτσι θα υπάρχει μεγαλύτερη ανταπόκριση από φοιτητές άλλων πανεπιστημίων αλλά και πολιτών που οραματίζονται τις κοινότητες τους πιο βιώσιμες και «υγιείς».

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adede, A. O., 1995. The Treaty System from Stockholm (1972) to Rio de Janeiro (1992). *Pace Environmental Law Review*, 13(1).

Adom̂ent, M. και συν., 2014. Emerging areas in research on higher education for sustainable development - management education, sustainable consumption and perspectives from Central and Eastern Europe. *Journal of Cleaner Production*, 62(www.elsevier.com/locate/jclepro), pp. 1-7.

Adom̂ent, M. και συν., 2014. *Emerging areas in research on higher education for sustainable development – management education, sustainable consumption and perspectives from Central and Eastern Europe*, s.l.: Journal of Cleaner Production.

Campbell, C. C., 1991. Food Insecurity: A Nutritional Outcome or a Predictor Variable?. *Journal of Nutrition*, 121(3), pp. 408-415.

Carlisle, A., 1972. The United Nations Conference on The Human Environmental Stockholm 1972. *The Forestry Chronicle*, June.p. 1.

Chen, H. και συν., 2020. *Suggestions for Chinese University Freshmen Based on Adaptability Analysis and Sustainable Development Education*, s.l.: doi.org.

Finnveden, G. και συν., 2009. Recent developments in Life Cycle Assessment. *Journal of Environmental Management*, 91(1), pp. 1-21.

Holm, T., Vuorisalo, T. & Sammalisto, K., 2015. Integrated management systems for enhancing education for sustainable development in universities: a memetic approach. *Journal of Cleaner Production*, Issue www.elsevier.com/locate/jclepro, pp. 155-163.

Hufad, A., Yunus, D. & Shantini, Y., 2018. *A Governance Model Study of Shimin Center in Japan and Educational House in Indonesia in the Basic of Education for Sustainable Development (ESD)*, s.l.: s.n.

Littig, B. & Griessler, E., 2005. *Social sustainability: a catchword between political pragmatism and social theory. International Journal of Sustainable Development*. s.l.:doi:10.1504/IJSD.2005.007375.

Mensah, J. & Casadevall, S. R., 2019. *Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review*. s.l.:doi.org.

Muller-Christ, G. και συν., 2014. The role of campus, curriculum and community in higher education for sustainable development - a conference report. *Journal of Cleaner Production*, Τόμος 62, pp. 134-137.

Rodwell, D., 2012. *The Unesco World Heritage Convention, 1972–2012: Reflections and Directions*, s.l.: The Historic Environment: Policy & Practice, 3:1, 64-85, DOI:.

Verhulst, E. & Lambrechts, W., 2015. *Fostering the incorporation of sustainable development in higher education. Lessons learned from a change management perspective*, s.l.: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.09.049>.

VetroniBarros, M. και συν., (2018). Sustainability at a Brazilian university: developing environmentally sustainable practices and a life cycle assessment case study. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(<https://translate.google.com/website?sl=auto&tl=el&u=https://doi.org/10.1108/IJSHE-10-2019-0309>), pp. 841-859.

VetroniBarros, M. και συν., 2018. Sustainability at a Brazilian university: developing environmentally sustainable practices and a life cycle assessment case study. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(<https://translate.google.com/website?sl=auto&tl=el&u=https://doi.org/10.1108/IJSHE-10-2019-0309>), pp. 841-859.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αμανατίδου, Μ.-Γ., 2010. *Βιοχημική προσέγγιση εκτίμησης του οργανικού κλάσματος των επιφανειακών ιζημάτων του Στενού Μυτιλήνης*, Μυτιλήνη: <http://hdl.handle.net/11610/11622>.

Δελλά, Δ. - Α., 2019. *Οι στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και ο ρόλος του χωρικού σχεδιασμού. Η περίπτωση της Ελλάδας*, Βόλος: <https://ir.lib.uth.gr>.

Δηλάρη, Β., 2017. *"Εκπαίδευση 2030" - Ο συντονιστικός ρόλος της UNESCO, η συμμετοχή του ΟΟΣΑ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης*, Αθήνα: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/11169>.

Δημήτριος, Μ., 2019. *Ο 4ος στόχος της Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ για την εκπαίδευση: η προώθησή του στην Ελλάδα*, Αθήνα: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/12487>.

Ζουμπούλης, Α., Πελέκα, Ε. & Τριανταφυλλίδης, Κ., 2015. *Πράσινη χημεία και τεχνολογία στη βιώσιμη ανάπτυξη*, s.l.: www.kallipos.gr.

Κακουδάκη, Μ., 2010. *Η συνοχή της αναπτυξιακής πολιτικής: Η εναρμόνιση των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών επιδιώξεων*, Αθήνα: Ένωση Νέων Επιστημόνων Ευρωπαϊκών Σπουδών (ΕΝΕΕΣ).

Κοτταρίδου, Ά., 2019. *Μεθοδολογία Σχεδίασης για την Κυκλική Οικονομία βασιζόμενη στο Διάγραμμα της Πεταλούδας (EMF) και τη Μέθοδο Material Driven Design*, Σύρος: <http://hdl.handle.net/11610/19430>.

Κρητικού, Έ.-Μ., 2019. *Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (SDG'S) AGENDA 2030: Η εφαρμογή των στόχων 12,14 και 15 της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Ελλάδα*, Αθήνα: <http://pandemos.panteion.gr>.

Οικονόμου, Μ., Κοκκώση, Μ., Τριανταφύλλου, Ε. & Χριστοδούλου, Γ., 2001. *Ποιότητα ζωής και ψυχική υγεία*, Αθήνα: Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής.

Σκλαβούνος, Σ., 2017. *Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη μέσω των ΤΠΕ - Πρόταση διδασκαλίας μέσω Ιστοεξερεύνησης*, s.l.: argosaspete.gr.

Στρατηγέα, Α., 2015. *Θεωρία και Μέθοδοι Συμμετοχικού Σχεδιασμού*. s.l.:<http://hdl.handle.net/11419/5428>.

Τράντας, Ν., 2017. *Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το εθνικό πλαίσιο εφαρμογής*, s.l.: <http://helios-eie.ekt.gr/>.

Φασιά, Θ., 2012. *Βιώσιμη Ανάπτυξη Δήμου Αρταίων*, s.l.: ikee.lib.auth.gr.

Χρυσοστόμου, Σ. Α., 2012. *Η Βιωσιμότητα του Δημόσιου Χρέους*, Θεσσαλονίκη: <http://ikee.lib.auth.gr>.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

<https://cwur.org>, 2021. *Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα: Center for World University Rankings*.

<https://en.wikipedia.org>, 2021. *Upcycling*, s.l.: Wikipedia.

<https://esn.org>, 2021. *Erasmus Network Student*, s.l.: ESN - Erasmus Network Student.

<https://esn.org>, n.d. *Erasmus Network Student*, s.l.: ESN - Erasmus Network Student.

<https://europa.eu>, 2020. *Τι είναι το αποτύπωμα άνθρακα;*, s.l.: Ευρωπαϊκή Ένωση.

<https://gslegal.gov.gr>, 2017. *Συνάντηση για τη Συνοχή της πολιτικής ως προς την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης*, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων.

<https://sdgs.un.org>, 2021. *United Nations Department of Economics and Social Affairs*, s.l.: <https://sdgs.un.org/goals>.

<https://sdsnyouth.org>, 2021. *Sustainable Development Solutions Network*, New York: SDSN Youth.

<https://unesdoc.unesco.org>, 2016. *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure inclusive equitable quality education and promote lifelong learning....* s.l.: UNESDOC Digital Library.

<https://www.capital.gr>, 2017. *Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική 2021 - "Παραγωγική ανασυγκρότηση για μια δίκαιη και Βιώσιμη Ανάπτυξη (2017-2021)"*, Αθήνα: <https://www.capital.gr>.

<https://www.dhee.hua.gr/>, 2020. *Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης*, Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο - Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών.

<https://www.dhee.hua.gr>, 2017. *Κανονισμός Προπτυχιακών Σπουδών Τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας*, Αθήνα: Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης - Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

<https://www.dhee.hua.gr>, 2020. *Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης*, Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο - Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών.

<https://www.gfli.gr>, 2012. *Χρηματοοικονομικός Αλφαριθμητισμός*, s.l.: Ινστιτούτο Χρηματοοικονομικού Αλφαριθμητισμού.

<https://www.oneplanetnetwork.org>, 2020. *Education for Sustainable Development: Towards achieving the Sustainable Development Goals - ESD for 2030*, Παρίσι: One planet handle with care.

<https://www.timeshighereducation.com>, 2021. *The World University Rankings*, United Kingdom: Times Higher Education.

<https://www.un.org>, 2013. *UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, s.l.: United Nations.

<https://sdgs.un.org/goals>

https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_growth

<https://ocw.aoc.ntua.gr/modules/document/file.php/CHEMENG129/Economic%20growth%20and%20development.pdf>

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο και πρακτική εφαρμογή στους κόλπους της φοιτητικής κοινότητας

Στην 70^η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 25-27 Σεπτεμβρίου του 2015, υιοθετήθηκε με απόλυτη ομοφωνία η νέα Ατζέντα του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με τίτλο «Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Η Ατζέντα 2030», με χρονολογία λήξης το έτος 2030. Η Ατζέντα 2030 περιέχει τους νέους 17 αναπροσαρμοσμένους στόχους για την παγκόσμια επίτευξη της αειφορίας.

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται στο πλαίσιο εκπόνησης της πτυχιακής μου μελέτης με θέμα «Εκπαίδευση Βιώσιμης Ανάπτυξης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο και πρακτική εφαρμογή στους κόλπους της φοιτητικής κοινότητας». Ο σκοπός της παρούσας πτυχιακής μελέτης είναι να διερευνήσει ποιοι από τους 17 Στόχους Βιώσιμη Ανάπτυξης του ΟΗΕ εφαρμόζονται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, πως και σε ποιο βαθμό.

Μαρία Χαρή, Φοιτήτρια Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου

1.Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

2.Ηλικιακή ομάδα

- 18-21
- 22-25
- >26

3. Επιλέξτε σε ποιο από τα πιο κάτω επίπεδα ανήκετε.

- Προπτυχιακός φοιτητής
- Πτυχιούχος
- Μεταπτυχιακός φοιτητής
- Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος

4.Αν είστε προπτυχιακός φοιτητής, σημειώστε σε ποιο έτος σπουδών ανήκετε. (Η ερώτηση θα είναι προαιρετική για να μπορούν να την προσπεράσουν όσοι δεν είναι προπτυχιακοί φοιτητές.)

5.Σε ποιο Τμήμα του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου ανήκετε;

- Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης
- Τμήμα Γεωγραφίας
- Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας – Διατροφής
- Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής

6. Σε ποιο βαθμό, κατά τη γνώμη σας, συσχετίζονται οι παρακάτω προτάσεις με τον όρο «Βιώσιμη Ανάπτυξη»;

	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
6.1 Διατήρηση βιοποικιλότητας και οικολογικής ακεραιότητας.					
6.2 Παροχή ίσων ευκαιριών και ευρεία συμμετοχή πολιτών.					
6.3 Εξισορροπημένη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.					
6.4 Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ως σημαντικός συντελεστής της τοπικής ανάπτυξης.					
6.5 Μη εκτίμηση περιβαλλοντικών					

επιπτώσεων βιομηχανικών δραστηριοτήτων .					
6.6 Εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης και προώθησης ευκαιριών δια βίου μάθησης.					
6.7 Συνεργασία μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών.					
6.8 Ανάπτυξη ενεργειακών πόρων και διασφάλιση της χρήσης των ορυκτών πόρων ενέργειας για τη διατήρηση τους προς μελλοντικές γενεές.					
6.9 Χρήση δημόσιων μέσων συγκοινωνίας ή μέσων που δεν ελευθερώνουν εκπομπές αερίων στην ατμόσφαιρα.					
6.10 Διαχείριση φυσικών καταστροφών.					
6.11 Εξοικονόμηση νερού.					

7. Παρακαλώ, σημειώστε τον βαθμό συμφωνίας σας στις παρακάτω προτάσεις.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
7.1 Είμαι ικανοποιημένος/η με τη διάθεση υποδομών για ερευνητικά εργαστήρια που υπάρχουν στο Χαροκόπειο.					
7.2 Είμαι ικανοποιημένος/η με τον αριθμό κάδων ανακύκλωσης που διατίθενται στον πανεπιστημιακό χώρο.					
7.3 Είμαι ικανοποιημένος/η με τον αριθμό συνεδρίων που πραγματοποιούνται στο πανεπιστήμιο και αφορούν καίρια περιβαλλοντικά ζητήματα.					
7.4 Είμαι ικανοποιημένος/η με τις υπάρχουσες υποδομές για τις ανάγκες ατόμων με αναπηρίες που υπάρχουν στο Πανεπιστήμιο.					
7.5 Στο πρόγραμμα σπουδών μου διατίθενται μαθήματα κοινωνικής συνείδησης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.					

7.6 Λαμβάνω μέρος σε περιβαλλοντικές ή εθελοντικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν ομάδες του πανεπιστημίου.					

8. Δηλώστε ποιες από τις πιο κάτω προτάσεις βελτίωσης μπορούν να επιτύχουν σε μεγαλύτερο βαθμό τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
8.1 Διαχείριση ενέργειας και αξιοποίηση ανανεώσιμων πόρων στους χώρους του πανεπιστημίου.					
8.2 Οδηγίες για μείωση κατανάλωσης νερού στα εργαστήρια και στις τουαλέτες.					
8.3 Διοργάνωση σεμιναρίων αειφορίας για το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους φοιτητές.					
8.4 Συνεργασία					

φοιτητών με τοπικούς φορείς και οργανισμούς υπό το πλαίσιο μαθημάτων.					
8.5 Η επέκταση δράσεων των φοιτητικών ομάδων εντός του πανεπιστημίου για την ενεργή συμμετοχή των σπουδαστών.					
8.6 Διαγωνισμοί και διανομή βραβείων κοινωνικής ευθύνης σε φοιτητές.					
8.7 Δημιουργία περιβαλλοντικής ενότητας στην επίσημη ιστοσελίδα του Χαροκοπείου.					

9. Επιλέξτε σε ποιο βαθμό τα παρακάτω θέματα ενσωματώνονται στο πρόγραμμα σπουδών σας.

	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
9.1 Παγκόσμια πολιτική και ανταγωνιστικότητα για την αειφόρο ανάπτυξη.					

9.2 Αειφόρος πολεοδομικός σχεδιασμός.					
9.3 Βιώσιμη επιχειρηματικότητα .					
9.4 Πολιτική της κατανάλωσης και της παραγωγής τροφίμων.					
9.5 Αποδοτική χρήση ενέργειας σε κτιριακές δομές.					
9.6 Τοπική ανάπτυξη.					
9.7 Τουρισμός και βιώσιμη ανάπτυξη.					
9.8 Πολιτιστική κληρονομιά.					
9.9 Διαχείριση αστικών απορριμμάτων.					
9.10 Διαχείριση εδαφικών και υδατικών πόρων.					

**10. Σε ποιες από τις παρακάτω ομάδες θα επιθυμούσατε να συμμετέχετε ενεργά;
Παρακαλώ επιλέξτε.**

Θα	Δεν	θα	Συμμετέχω	

συμμετείχα	συμμετείχα	ήδη	
			Hua 4 You: Υποστήριξη φοιτητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και μαθησιακές δυσκολίες
			Green HUA: Διαμόρφωση οικολογικών και βιώσιμων κοινοτήτων
			ESN Haro: Προώθηση προγράμματος Erasmus και υποστήριξη φοιτητών που παίρνουν μέρος στο πρόγραμμα ανταλλαγής.
			SDG Hub Hua: Προσπάθεια επίτευξης των 17 στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

11. Καταγράψτε τον βαθμό συμφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις, που αφορούν τον ρόλο των περιβαλλοντικών ομάδων στο πανεπιστήμιο;

	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ
11.1 Οι περιβαλλοντικές ομάδες βοηθούν στην αναβάθμιση του πανεπιστημιακού χώρου και της ακαδημαϊκής κοινότητας.			
11.2 Οι ομάδες δράσεις			

ενασχολούνται με προβλήματα της τοπικής κοινωνίας.			
11.3 Οι περιβαλλοντικές ομάδες ενημερώνουν για τις περιβαλλοντικές εξελίξεις και δράσεις σε φοιτητές και αποφοίτους.			
11.4 Οι ομάδες δράσεις προωθούν αξίες, όπως του εθελοντισμού, της υπευθυνότητας, της συλλογικής σκέψης και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης.			

